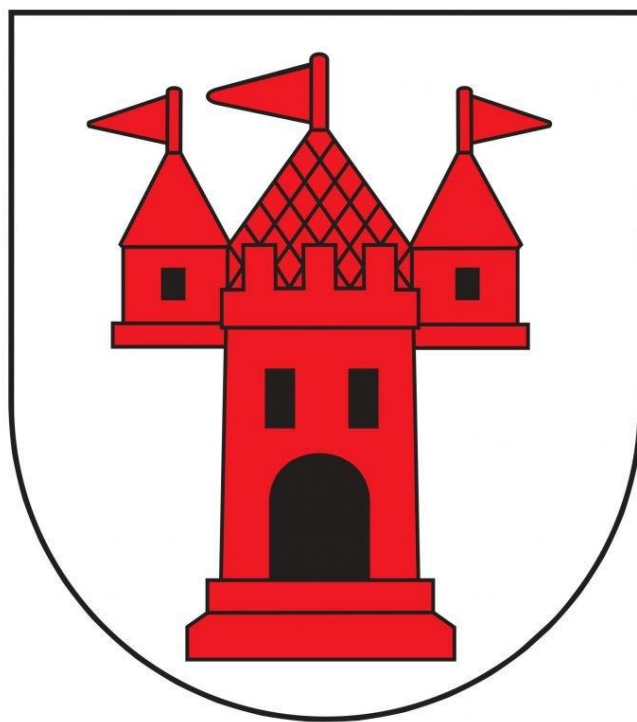

***Strategia rozwoju
Gminy Mszczonów do 2030 roku
- projekt do konsultacji***

Mszczonów, sierpień 2021

Dokument opracowany przez zespół ekspertów w składzie:

- dr hab. prof. SGH Jacek Sierak – koordynator,
- dr Ewa Jastrzębska,
- dr Paulina Legutko-Kobus.

Spis treści:

Wprowadzenie i metoda prac nad Strategią.....	s. 4.
Diagnoza społeczno-gospodarcza - ujęcie syntetyczne.....	s. 8.
Wnioski z Diagnozy i analiza SWOT.....	s. 87.
Wizja, cele i kierunki działań.....	s. 91.
Elementy ewaluacji.....	s. 95.
Aspekty przestrzenne Strategii.....	s. 101.
System realizacji i monitorowania Strategii.....	s. 112.
Ramy finansowe i źródła finansowania.....	s. 118.
Spis tabel.....	s.125.
Spis rysunków.....	s.127.

1. Wprowadzenie i metoda prac nad Strategią

Wprowadzenie. *Strategia rozwoju gminy Mszczonów do 2030 roku* (zwana dalej Strategią) to kluczowy dokument programowania rozwoju lokalnego, stanowiący zapis wizji (czyli stanu docelowego rozwoju) wraz z etapami jej realizacji (czyli celami). Opracowanie, a następnie wdrażanie Strategii, jest wpisane w szerszy kontekst zarządzania strategicznego. Zgodnie z nowelizacją ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz zmianami niektórych innych ustaw, od 13 listopada 2020 roku realizowane są zapisy „Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)” w zakresie konsolidacji systemu zarządzania rozwojem Polski i etapowego wdrażania systemu zintegrowanych strategii, w tym na poziomie lokalnym. Jest to pierwszy dokument strategiczny dla gminy Mszczonów powstający po znowelizowaniu ustawy. Jest to więc pierwsza Strategia o charakterze zintegrowanym. Oprócz sfery społeczno-gospodarczej zawiera także wyraźne wskazówki dla prowadzenia polityki przestrzennej oraz terytorialne aspekty sformułowanych celów. Strategia z jednej strony jest produktem – dokumentem, który pozwala prowadzić na jej podstawie politykę rozwoju, z drugiej zaś to proces, w którym różne grupy interesariuszy mogą się wypowiedzieć na temat przyszłych, pożądanych kierunków zmian.

Przygotowana dla gminy Mszczonów Strategia ma pełnić dwie zasadnicze funkcje:

- zarządczą (administracyjną) – jest to wewnętrzna funkcja Strategii jako dokumentu, w oparciu o który jest realizowana polityka rozwoju i podejmowane są kluczowe (strategiczne) decyzje w gminie. Warto zaznaczyć, że zgodnie z nowelizacją ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju Strategia jest także dokumentem zawierającym rekomendacje w zakresie prowadzenia i kształtowania polityki przestrzennej w gminie;
- informacyjno-edukacyjną (bardziej zewnętrzną), w tym ujęciu Strategia traktowana jest jako produkt informacyjny i promocyjny. Stanowi informację o aspiracjach rozwojowych gminy i jej zamierzeniach. Skierowana jest do interesariuszy bliższych i dalszych (np. do mieszkańców oraz inwestorów). Bardzo ważna jest także funkcja edukacyjna – Strategia pełni ją już na etapie opracowywania, dając interesariuszom możliwość wglądu w proces stanowienia polityki lokalnej. Funkcja informacyjna i edukacyjna znajduje także silne odzwierciedlenie w modelu i strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy, które z założenia mają stanowić wizualizację przestrzenną celów i kierunków działań oraz docelowy, planowany stan rozwoju dzięki podejmowanej interwencji.

Logika i metodologia prowadzenia lokalnej polityki rozwoju zakłada, iż aktualnie przygotowany dokument stanowi z jednej strony transpozycję celów zapisanych w dokumentach wyższego rzędu (ponadlokalnych, regionalnych, krajowych i poziomu UE) z drugiej strony jest to kontynuacja wcześniejszych założeń i kierunków rozwoju zapisanych w różnych dokumentach (programach, planach itp.) opracowanych dla gminy Mszczonów.

Strategia przygotowana została w zgodzie z wymogami metodologicznymi dla lokalnych dokumentów strategicznych oraz zaleceniami Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej opublikowanymi w lutym 2021 r. w Poradniku Praktycznym. Strategia Rozwoju Gminy (dalej Poradnik).

Metoda prac nad Strategią. Zgodnie z zapisami Poradnika, w opracowaniu Strategii rozwoju gminy Mszczonów przyjęto metodę ekspercko-partycypacyjną. W związku z powyższym cały proces prowadzony był w ten sposób, żeby w opracowaniu Strategii mogli brać udział głównie interesariusze polityki rozwoju tj. lokalni liderzy (zarówno formalni jak i nieformalni) oraz społeczność lokalna. Prace nad Strategią były prowadzone w czasie pandemii COVID-19, dlatego też formy partycypacji uwzględniały aktualne zagrożenie epidemiczne oraz obostrzenia i przepisy związane z funkcjonowaniem Urzędu w czasie pandemii. Zgodnie z zapisami ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oficjalne prace nad Strategią rozpoczęły się od przyjęcia przez Gminę stosowanej uchwały tj. Uchwały numer XXX/254/21 Rady Miejskiej w Mszczonowie, z dnia 24 marca 2021. Zgodnie z zapisami Poradnika w uchwale określono tryb i szczegółowy harmonogram opracowywania Strategii, w tym także konsultacji. Zgodnie z zaleceniami Poradnika, proces diagnostyczny

W toku prowadzonych konsultacji zastosowano różne ich formy, co zdaniem opracowujących przyczyniło się do dość dużego zainteresowania w zakresie przedstawienia swojej opinii przez interesariuszy. W tab. 1 zestawiono formy i narzędzia partycypacji zastosowane w procesie sporządzania Strategii.

Tab. 1. Partycypacja w poszczególnych etapach budowania Strategii

Metoda partycypacji	Zastosowanie (czas)	Etap budowania Strategii
Ankieta internetowa	Ankieta dostępna na stronie internetowej gminy w dniach 21 września – 26 października 2020 roku	Diagnoza – w tym ocena realizacji i aktualności celów strategicznych zapisanych w poprzedniej strategii
Warsztat strategiczny	Warsztat przeprowadzony z wykorzystaniem metody: dyskusji moderowanej, burzy mózgów oraz przygotowanych formularzy w dniu 20 lipca 2021 roku	Podsumowanie diagnozy, w tym rangowymi SWOT, sformułowanie wizji oraz określenie kierunków i celów strategicznych
Formularz on-line oraz w wersji tradycyjnej w Urzędzie Gminy	Formularz do składania wniosków, uwag, dostępny na stronie internetowej gminy oraz w siedzibie Urzędu w dniach (termin nie krótszy niż 35 dni)	Projekt dokumentu
Protokołowana dyskusja otwarta połączona z warsztatem	W czasie trwania konsultacji dokumentu	Projekt dokumentu

Źródło: opracowanie własne

Oprócz wymienionych w tab. 1 narzędzi partycypacji zastosowano konsultacje/komunikację ciągłą mailową z zespołem ds. Strategii oraz zorganizowano dwa spotkania robocze on-line. Zgodnie z wytycznymi Poradnika, po zakończeniu konsultacji sporządzono dokładny raport (sprawozdanie) z ich przebiegu. Raport (sprawozdanie) został upubliczniony na stronie internetowej (w zakładce gdzie była informacja nt. możliwości konsultacji) oraz zamieszczony został w Aneksie 1 do Strategii (*raport zostanie dołączony po konsultacjach dokumentu*). Strategia została skonsultowana zgodnie z trybem wskazanym w Poradniku także z gminami sąsiednimi.

Prace nad Strategią prowadzone były z wykorzystaniem następujących szczegółowych metod:

- analiz materiałów źródłowych (szczególnie *desk* i *web research*), w tym dokumentów lokalnych, regionalnych, krajowych i europejskich;
- badania ankietowego;
- analiz materiałów przekazanych wykonawcom przez Zamawiającego;
- analiz danych statystycznych, szczególnie dostępnych w Banku Danych Lokalnych;
- pracy warsztatowej prowadzonej z wykorzystaniem pracy w grupach tematycznych i dyskusji z elementami burzy mózgów;
- zasięgania opinii lokalnych liderów oraz ekspertów w zakresie rozwoju lokalnego.

Przystępując do prac nad Strategią przyjęto w porozumieniu z Zamawiającym następujące założenia, które przełożyły się na układ i treść przygotowanego dokumentu.

Po pierwsze uznano, że wiodącą rolą dokumentu jest funkcja zarządcza, a Strategia stanowi w takim podejściu dokument spajający (ale nie powielający) dla innych dokumentów strategicznych i planistycznych w gminie.

Po drugie uznano, że Strategia zostanie przygotowana w pełnej procedurze zalecanej w Poradniku, będzie to więc Strategia zintegrowana, w której aspekty przestrzenne będą miały istotne znaczenie.

Po trzecie Strategia odnosi się do stanu formalno-prawnego aktualnego na dzień 30 czerwca 2021 roku. Odnosi się więc do dokumentów i aktów prawnych aktualnych na ten czas. Bierze także pod uwagę funkcjonujące od 2019 roku obowiązki gminy, wynikające z nowelizacji ustawy o samorządzie gminnym, zgodnie z którymi wójt gminy do dnia 31 maja przedstawia radzie gminy raport o stanie gminy. Raport dotyczy m.in. informacji nt. realizacji polityk, strategii, uchwał rady gminy oraz budżetu, za rok poprzedzający wykonanie raportu. Ponieważ raport zawiera bardzo szczegółowe dane i jest wykonywany corocznie (aktualnie za lata 2018, 2019 i 2020) to podjęto decyzję, że do Strategii zostanie wykonana diagnoza syntetyczna. Jako zakres czasowy diagnozy określono lata 2015-2019. Inny zakres czasowy (2012-2020) mają analizy finansowe, co wynika z metodologii analiz budżetu gminy. W jednym przypadku tj. demografii sięgnięto także do prognozy sporządzonej przez GUS, z perspektywą czasową 2030 roku.

Po czwarte przyjęto, że Strategia w warstwie celów i kierunków działań oraz sposobie realizacji nie ogranicza się tylko do zadań własnych gminy, ponieważ jej celem jest także umożliwianie oraz inicjowanie współpracy różnych grup interesariuszy, na

rzecz rozwoju lokalnego. W Strategii zapisano więc cele i kierunki działań wymagające partnerstw (formalnych i nieformalnych).

2. Diagnoza społeczno-gospodarcza - ujęcie syntetyczne

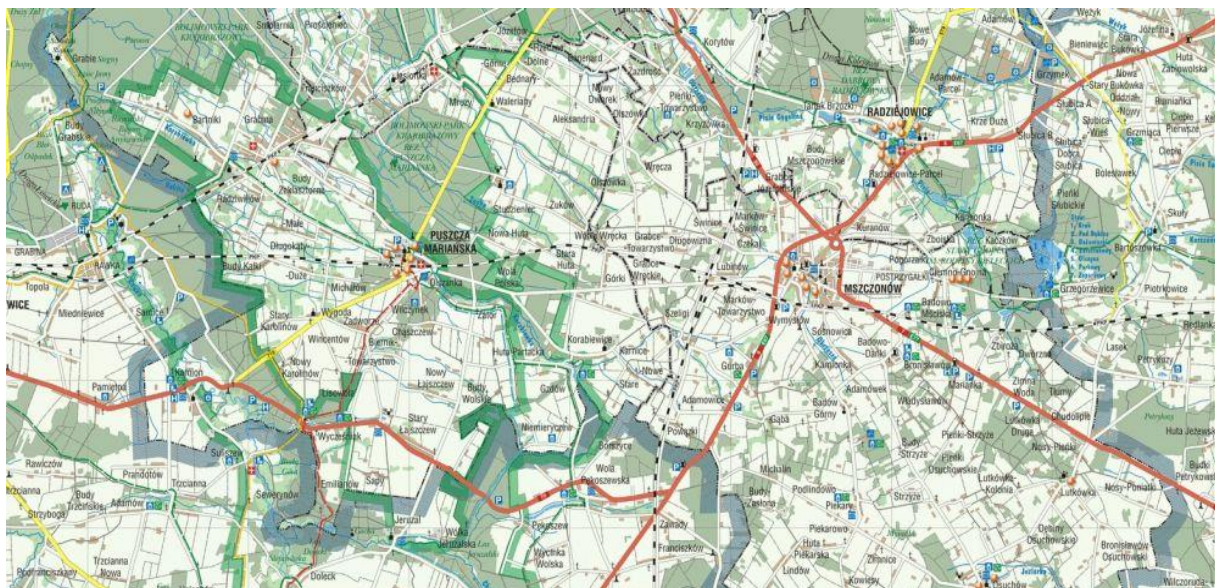
UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO I DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ

Mszczonów to miasto o wielowiekowej tradycji, które prawa miejskie otrzymało w 1377 roku księcia mazowieckiego – Ziemowita III. Współcześnie to ośrodek administracyjny, siedziba gminy miejsko-wiejskiej. Gmina należy do powiatu żyrardowskiego w województwie mazowieckim. Gmina liczy 11,186 tys. mieszkańców, zdecydowana większość z nich (6,5 tys.) mieszka w mieście, a pozostałe osoby w 34 sołectwach wchodzących w skład Gminy. Powierzchnia Gminy to 152 km² a średnia gęstość zaludnienia wynosi 74 os./km².

Obecnie Mszczonów rozwija się bardzo dynamicznie, jest jednym z najdynamiczniej rozwijających się ośrodków logistyczno-przemysłowych w kraju. Rozwój funkcji logistycznych związany jest z dogodnym położeniem w obrębie aglomeracji warszawsko-łódzkiej (45 km od Warszawy i 90 km od Łodzi), przy trasie Warszawa-Katowice /nr-8/ i na szlaku TIR /trasa międzynarodowa nr 50/ (rys. 1). Na terenie Gminy krzyżują się ponadto dwie trasy kolejowe: Centralna Magistrala Kolejowa i trasa kolei towarowej wschód-zachód /Słubice-Terespol/. Mszczonów leży także w pobliżu autostrady A2. Południowo-wschodnia część gminy pełni funkcje rolnicze, ale rolnictwo nie jest dominujące w gospodarce lokalnej.

Rys. 1. Gmina na tle powiatu Żyrardowskiego i głównych szlaków komunikacyjnych

Źródło: <https://www.powiat-zyrardowski.pl/387,mapa-powiatu> oraz <https://www.google.com/maps/place/Powiat+%C5%BCyrardowski/@51.9992557,20.151712,10z/data=!3m1!4b1!4m5!3m4!1s0x4719430542a50ce9:0x3029fb79438cbe0!8m2!3d52.0129718!4d20.4227517>

Dynamiczny rozwój gminy jest doceniany m.in. przez nagrody i wyróżnienia w różnych konkursach. Gmina zdobyła m.in.:

- Dziewiąte miejsce w „Rankingu Zrównoważonego Rozwoju 2018” w kategorii gmin miejsko-wiejskich;
- Tytuł „Symbol Polskiej Samorządności 2018”;
- Dwudzieste miejsce w Rankingu Samorządów „Rzeczpospolitej” w 2018 r. w kategorii gmin miejsko-wiejskich na 857 jednostek samorządu terytorialnego;
- Nagroda „Lider Zmian, Samorząd 2017”
- „Symbol Polskiej Samorządności 2017”
- Drugie miejsce w Rankingu Samorządów „Rzeczpospolitej” – w kategorii gmin miejsko-wiejskich;
- Dziewiąte miejsce Gminy Mszczonów w rankingu gmin tygodnika WPROST, typujący samorządy w Polsce, gdzie żyje się najlepiej, sierpień 2015;
- Dziesiąte miejsce gminy Mszczonów w ogólnopolskim Rankingu Samorządów dziennika „Rzeczpospolita”, lipiec 2015;
- Gmina Mszczonów wyróżniona została certyfikatem Euro Gminy 2015, przyznawanym jednostkom samorządu terytorialnego spełniającym wymagania najlepszych miast i gmin Unii Europejskiej;
- Burmistrz Mszczonowa Samorządowym Menedżerem Regionu 2015, w X edycji rankingu Filary Polskiej Gospodarki przygotowanego przez redakcję dziennika „Puls Biznesu” i firmę badawczą ARC Rynek i Opinia¹.

¹ Certyfikaty i Dyplomy Mszczonowa, <https://www.mszczonow.pl/175,rankingi-nagrody-certyfikaty>, 2021-06-15.

Podano tylko te wyróżnienia, które Gmina zdobyła od 2015 roku, zgodnie z zakresem czasowym przyjętym w Strategii.

LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE

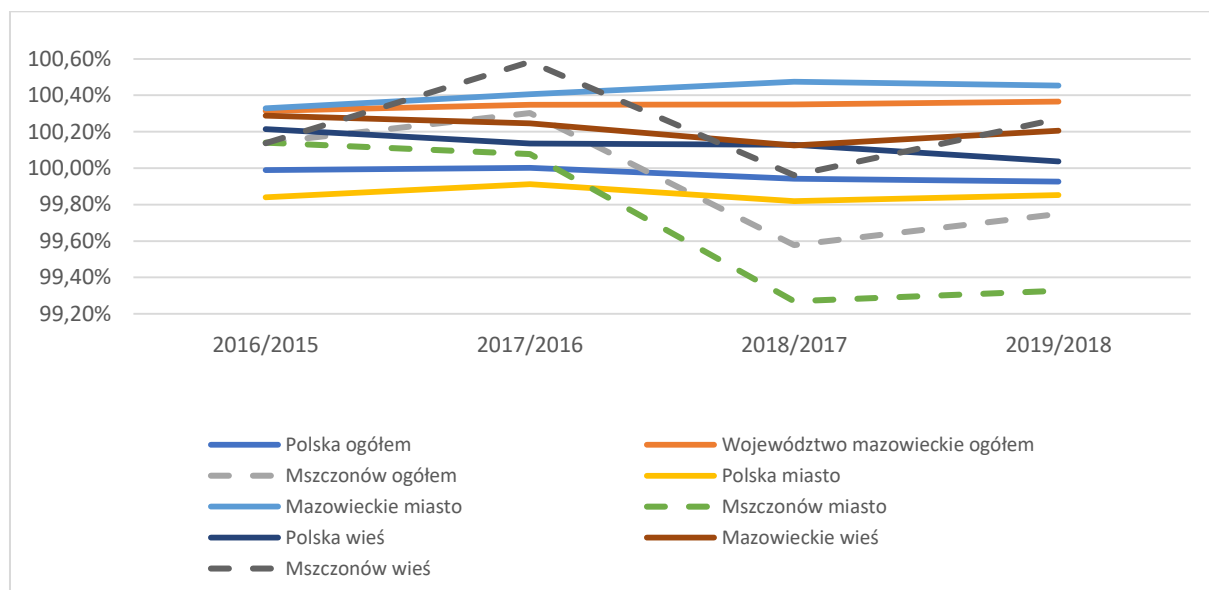
Liczba ludności, przyrost naturalny i migracje. Gminę miejsko-wiejską Mszczonów tworzy miasto Mszczonów oraz otaczające go obszary wiejskie. Ten układ osadniczy jest w swoisty sposób wewnętrznie zrównoważony: w 2015 r. i 2019 r. w mieście mieszkało odpowiednio 6,4 tys. oraz 6,3 tys. mieszkańców, zaś na obszarach wiejskich tej gminy odpowiednio 6,1 tys. oraz 5,2 tys. osób. Stan ludności całej gminy był w badanym okresie stabilny – jej liczba w skrajnych latach zmniejszyła się o 0,23%, w tym: w mieście spadła o 1,1%, a na obszarach wiejskich wzrosła o 0,95%. Dla porównania - w okresie 2015-2019 ogół miast w Polsce wykazywał zmniejszenie liczby ludności o - 0,6%, a w województwie mazowieckim analogiczna grupa ludności zwiększyła się tylko o 1,7%. W przypadku ludności wiejskiej w skali kraju jej liczebność wzrosła o 0,5%, a w województwie mazowieckim o 0,9%. Nieco większy przyrost ludności wsi niż miasta w gminie spowodował, iż udział miasta w ludności ogółem gminy Mszczonów zmniejszył się w omawianym okresie z 55,6% do 55,0%. Tak miasto jak i obszary wiejskie w gminie Mszczonów można zaliczyć do grupy jednostek administracyjnych które cechuje niższy poziom wskaźników dynamiki demograficznej od średniej krajowej i wojewódzkiej. Omawiane zmiany zobrazowano w tab. 2 i na rys. 2.

Tab. 2. Liczba ludności wg miejsca zamieszkania

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Polska ogółem	38 437 239	38 432 992	38 433 558	38 411 148	38 382 576
Województwo mazowieckie ogółem	5 349 114	5 365 898	5 384 617	5 403 412	5 423 168
Mszczonów ogółem	11552	11568	11603	11554	11525
w tym:					
Polska miasto	23 166 429	23 129 492	23 109 253	23 067 244	23 033 066
Mazowieckie miasto	3 438 225	3 449 513	3 463 514	3 479 928	3 495 722
Mszczonów miasto	6419	6428	6433	6386	6343
Polska wieś	15 270 810	15 303 500	15 324 305	15 343 904	15 349 510
Mazowieckie wieś	1 910 889	1 916 385	1 921 103	1 923 484	1 927 446
Mszczonów wieś	5133	5140	5170	5168	5182

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Rys. 2. Roczna dynamika zmian liczby ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Pierwszym składnikiem decydującym o liczbie ludności jest tzw. ruch naturalny ludności, na który składają się urodzenia i zgony. W zakresie urodzeń w latach 2015-2019 można w przypadku miasta i obszarów wiejskich gminy Mszczonów wydzielić dwa charakterystyczne podokresy. Do 2017 roku w mieście występowało nasilenie urodzeń na poziomie przewyższającym odnośne średnie dla ogółu miast Polski oraz województwa mazowieckiego. W tym samym czasie na obszarach wiejskich gminy odnotowywano sytuację odwrotną do ww., czyli liczbę urodzeń w przeliczeniu na 1000 mieszkańców niższą nie tylko od występującej w mieście, ale i niższą od odpowiednich średnich krajowych i województwa mazowieckiego. Sytuacja zmieniła się od roku 2018: nasilenie urodzeń w mieście Mszczonów nieco się zmniejszyło, natomiast wzrosło wyraźnie na obszarach wiejskich gminy. Obie wielkości wykazują w tym okresie poziom zbliżony do przywoływanych tu do porównań analogicznych średnich ogólnopolskich i województwa mazowieckiego, w wartościach nieco niższych dla miasta i trochę wyższych dla obszaru wiejskiego. Zjawiska te obrazuje tab. 3, zilustrowana rys. 3.

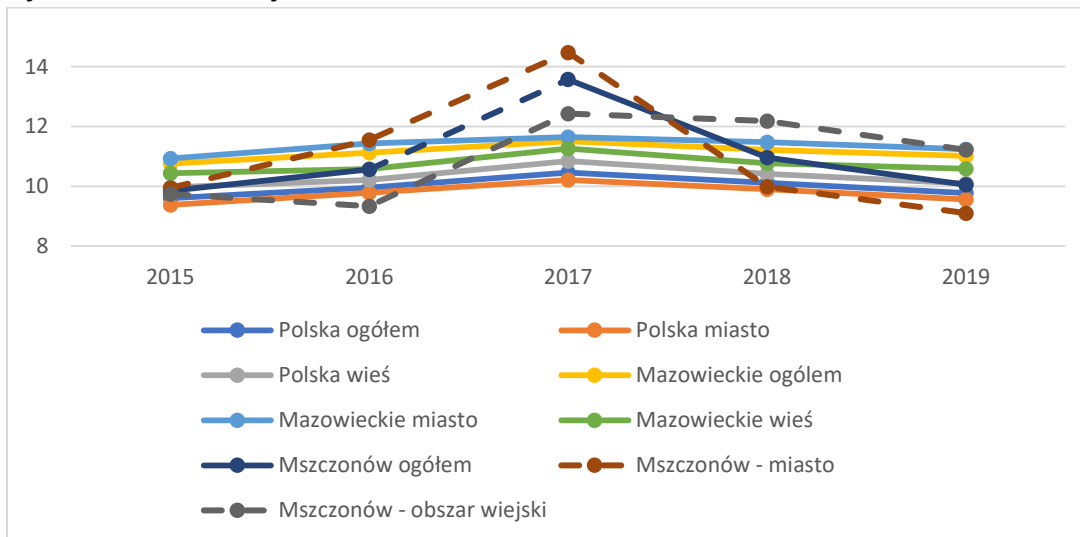
Tab. 3. Urodzenia żywe na 1000 mieszkańców

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Polska ogółem	9,6	9,95	10,46	10,11	9,77
Mazowieckie ogółem	10,76	11,12	11,51	11,22	11,01
Mszczonów ogółem	9,85	10,56	13,57	10,96	10,05
w tym:					
Polska miasto	9,37	9,78	10,21	9,9	9,56
Mazowieckie miasto	10,93	11,43	11,65	11,47	11,24
Mszczonów - miasto	9,94	11,55	14,48	9,98	9,1
Polska wieś	9,96	10,21	10,84	10,41	10,09

Mazowieckie wieś	10,44	10,57	11,26	10,77	10,59
Mszczonów - obszar wiejski	9,74	9,33	12,43	12,18	11,22

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Rys. 3. Urodzenia żywe na 1000 mieszkańców

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

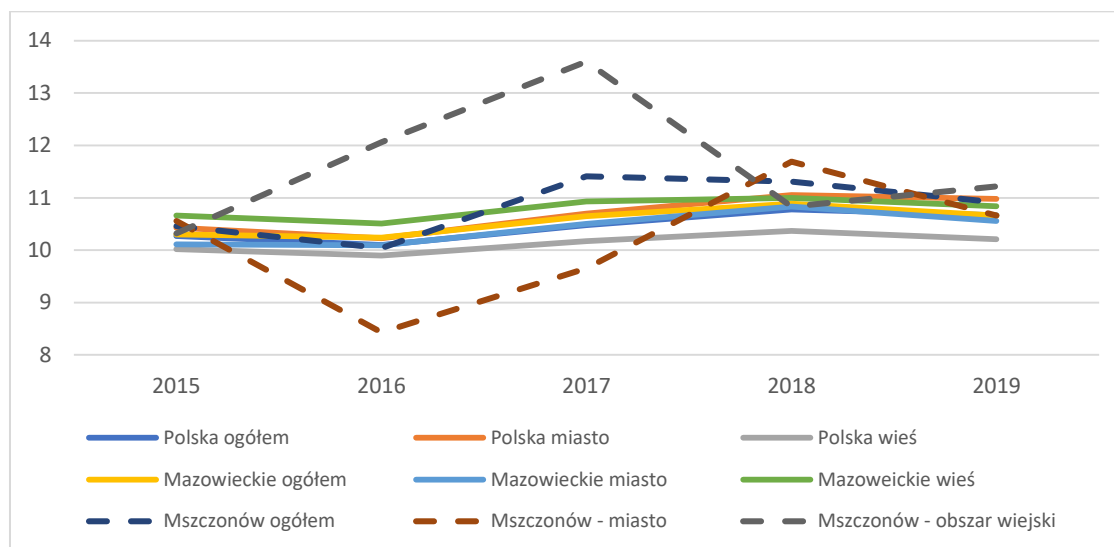
Pod względem nasilenia zgonów w latach 2015-2019 sytuacja na obszarze gminy Mszczonów przedstawia się odmiennie niż w przypadku urodzeń. W badanym okresie poziom analizowanego wskaźnika zgonów na obszarach wiejskich przewyższał jego wartości notowane w mieście. Nasilenie zgonów było w ostatnich latach nieco większe od analogicznych średnich krajowych i województwa mazowieckiego. Ogólnie w gminie Mszczonów poziom wskaźnika zgonów był nieco niższy od wartości średnich dla kraju i województwa, a następnie przyjmował wartości je przekraczające (tab. 4, rys. 4).

Tab. 4. Zgony na 1000 mieszkańców

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Polska ogółem	10,27	10,1	10,48	10,78	10,67
Mazowieckie ogółem	10,3	10,24	10,65	10,89	10,66
Mszczonów ogółem	10,46	10,04	11,41	11,31	10,91
w tym:					
Polska miasto	10,43	10,23	10,7	11,05	10,98
Mazowieckie miasto	10,11	10,09	10,5	10,83	10,56
Mszczonów - miasto	10,56	8,43	9,65	11,69	10,66
Polska wieś	10,02	9,9	10,17	10,37	10,21
Mazowieckie wieś	10,66	10,51	10,93	11	10,84
Mszczonów - wieś	10,32	12,06	13,6	10,83	11,22

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Rys.4. Zgony na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W tab. 5 przedstawiono dane obrazujące zmiany poziomu wskaźnika przyrostu naturalnego na mieszkańca w gminie Mszczonów na tle jego średnich wartości dla Polski i województwa mazowieckiego. Jak widać była ona zróżnicowana w poszczególnych latach badanego okresu. W mieście Mszczonów w dwóch pierwszych latach wskaźniki były dodatnie, znacznie przekraczały wartości średnie dla kraju i województwa, zaś dwa kolejne lata notowano wartości ujemne. Odwrotna tendencja cechowała natomiast obszar wiejski gminy. Oceniając zmiany w całej gminie, można stwierdzić, że poziom wskaźnika w całym okresie przyjmował wartości korzystniejsze niż w kraju, a nieco mniej korzystne niż w województwie mazowieckim.

Tab. 5. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w latach 2016-2019

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
Polska ogółem	-0,15	-0,02	-0,68	-0,91
Mazowieckie ogółem	0,88	0,86	0,33	0,35
Mszczonów ogółem	0,52	2,16	-0,35	-0,87
w tym:				
Polska miasto	-0,45	-0,48	-1,15	-1,43
Mazowieckie miasto	1,34	1,15	0,64	0,68
Mszczonów - miasto	3,12	4,83	-1,72	-1,57
Polska wieś	0,31	0,68	0,04	-0,12
Mazowieckie wieś	0,06	0,33	-0,24	-0,25
Mszczonów - wieś	-2,72	-1,17	1,35	0,00

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Istotne wydaje się ustalenie przyczyn takiej sytuacji w mieście – wstępnie można tu wskazać na strukturę wiekową i procesy starzenia się ludności.

Podsumowując można stwierdzić, iż pod względem ruchu naturalnego ludności występuje inna sytuacja w mieście niż na obszarach wiejskich gminy Mszczonów. W całym badanym okresie brakuje natomiast jednej stałej tendencji zmian demograficznych związanych z przyrostem naturalnym.

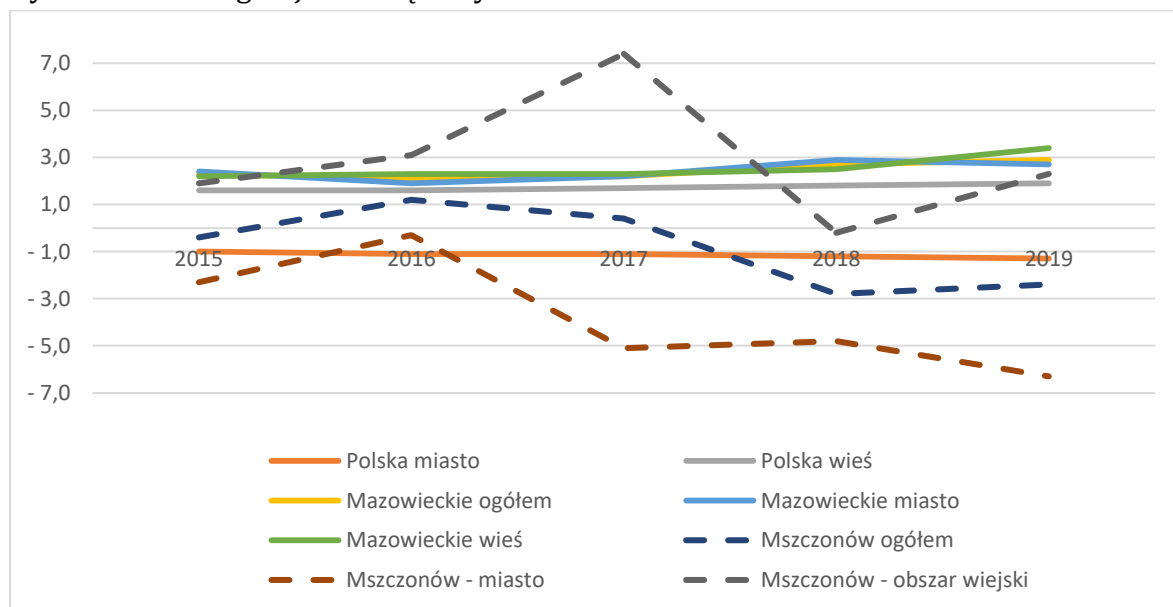
Drugim istotnym elementem wpływającym na zmiany liczby ludności gminy jest ruch napływowy i odpływowy ludności, czego odzwierciedleniem jest saldo migracji. Zmiany w tym zakresie następujące w latach 2015-2019 obrazują dane zawarte w tab. 6 i na rys. 5. Pozwalają one także dokonać porównań z odpowiednimi wartościami wskaźnika dla kraju i województwa mazowieckiego.

Tab. 6. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 mieszkańców

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Polska ogółem	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Mazowieckie ogółem	2,3	2,1	2,2	2,7	2,9
Mszczonów ogółem	-0,4	1,2	0,4	-2,8	-2,4
w tym:					
Polska miasto	-1	-1,1	-1,1	-1,2	-1,3
Mazowieckie miasto	2,4	1,9	2,2	2,9	2,7
Mszczonów - miasto	-2,3	-0,3	-5,1	-4,8	-6,3
Polska wieś	1,6	1,6	1,7	1,8	1,9
Mazowieckie wieś	2,2	2,3	2,3	2,5	3,4
Mszczonów - wieś	1,9	3,1	7,4	-0,2	2,3

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Rys. 5. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W ujęciu względnym, tj. w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, w całym okresie 2015-2019 miasto i niemal w całym okresie część wiejska gminy Mszczonów wykazywała

dodatni poziom napływu ludności. Najwyższy poziom wskaźnika cechował rok 2018 (+7,4). Inaczej sytuacja kształtowała się w mieście, gdzie w każdym kolejnym roku pogarszał się jego stan ludnościowy. Niepokojąco wysokie wskaźniki cechują trzy ostatnie lata (wartości odpowiednio: -5,1, - 4,8, -6,3). W całej gminie Mszczonów w kolejnych latach wskaźnik salda migracji cechowały zróżnicowane wartości. W trzech z pięciu badanych lat przyjmował on wartości ujemne, w dwóch pozostałych dodatnie. Niekorzystnym zjawiskiem są wyższe wartości ujemne notowane w latach 2018-2019.

W tym samym czasie średni poziom wskaźnika w skali kraju był ujemny dla miast i dodatni dla obszarów wiejskich. W województwie mazowieckim zarówno w miastach , jak i na obszarach wiejskich poziom wskaźnika we wszystkich latach analizowanego okresu był dodatni. Na podstawie przytoczonych danych GUS można stwierdzić, że zmiany demograficzne w gminie Mszczonów były mniej korzystne od występujących w skali kraju i województwa mazowieckiego.

Przedstawiony przyrost rzeczywisty liczby ludności gminy Mszczonów był wypadkową oddziaływania ruchu naturalnego ludności oraz ruchów migracyjnych. Przy bliższej analizie okazuje się, iż w okresie 2002-2019 generalnie rzecz ujmując to dodatnie saldo migracji decydowało o przyroście liczby ludności tak w mieście jak i na obszarach wiejskich gminy Mszczonów. Miasto niemal stale wykazywało ubytek naturalny ludności, a i na obszarach wiejskich przyrost naturalny nie osiągał tu tak wysokiego poziomu, aby zrekompensować ubytki ludności w mieście.

Gęstość zaludnienia w gminie Mszczonów mierzona liczbą ludności na 1 km² wynosiła na 31 grudnia 2019 roku 76 osób. W latach 2015-2019 nie uległa ona istotnej zmianie. Wartość tego wskaźnika w gminie Mszczonów jest znacznie niższa od wartości średnich dla kraju (123 osoby) i województwa mazowieckiego (153 osoby). Podobnie jak w skali kraju duże różnice notowano między miastem i obszarem wiejskim gminy (tab. 7).

Tab. 7. Gęstość zaludnienia gminy Mszczonów na tle kraju i województwa – lata 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Polska ogółem	123	123	123	123	123
Mazowieckie ogółem	150	151	151	152	153
Mszczonów ogółem	76	76	76	76	76
w tym:					
Polska miasto	1 062	1 060	1 054	1 047	1 039
Mazowieckie miasto	1 586	1 591	1 598	1 593	1 596
Mszczonów - miasto	750	751	752	746	741
Polska wieś	53	53	53	53	53
Mazowieckie wieś	57	57	58	58	58
Mszczonów - wieś	36	36	36	36	36

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Struktura ludności (ekonomiczne grupy wieku), procesy starzenia się społeczeństwa. Ważnym elementem analiz sytuacji demograficznej na poziomie lokalnym jest poziom feminizacji mierzony liczbą kobiet przypadających na 100 mężczyzn. Ze względu na znacząco wyższe przeciętne trwanie życia kobiet, mają one przewagę liczebną w starszych rocznikach ludności. Poza tym, ze względu na uwarunkowania migracyjne kobiet związane z preferowaniem zawodów pozarolniczych populacje wielkomiejskie, o charakterze metropolitalnym, wykazują zwykle znacząco wyższy poziom tego miernika niż obszary o małej atrakcyjności osadniczej.

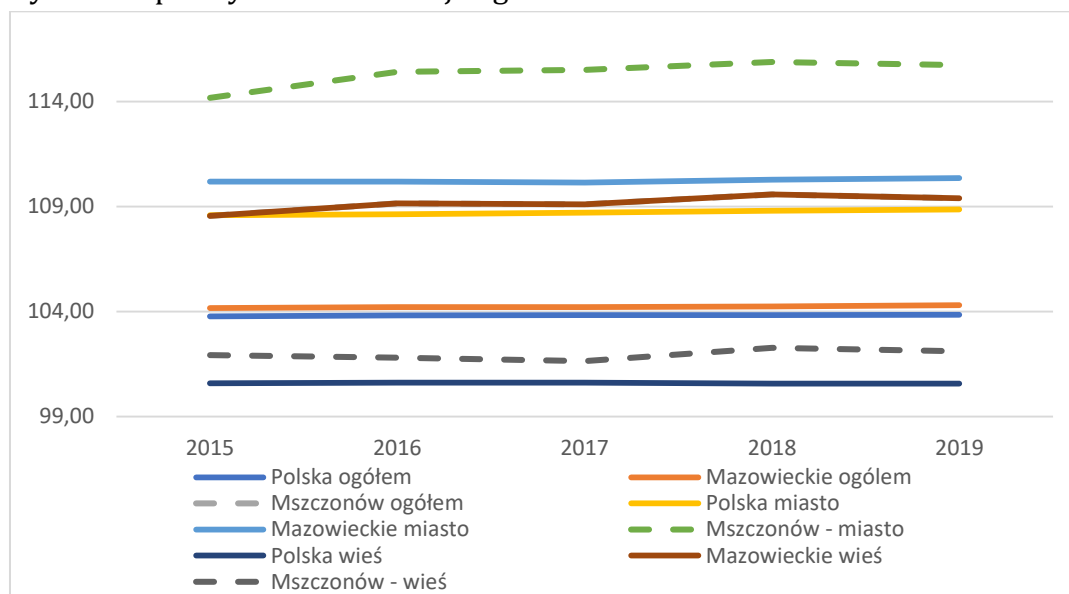
W gminie Mszczonów poziom współczynnika feminizacji zwiększył się w latach 2015-2019 o 0,8 p. proc. Dynamika ta była znacznie wyższa od średnich liczonych dla kraju i województwa mazowieckiego. W 2019 roku na 100 mężczyzn przypadało ponad 109 kobiet. Przewyższało to wartości średnie dla kraju i województwa mazowieckiego (ok. 104 na 100). Zjawisko to było przede wszystkim następstwem zmian zachodzących w mieście Mszczonów, gdzie w 2015 roku na 100 mężczyzn przypadało prawie 116 kobiet. W badanym okresie współczynnik feminizacji wzrósł z 114,2 do 115,8. Były to wartości znacznie przekraczające średnie krajowe i wojewódzkie. Odmienne było na obszarach wiejskich gminy: w całym omawianym tu okresie poziom feminizacji był dość stabilny i znacząco wyższy od odnośnej średniej w Polsce, ale niższy od obliczonej dla województwa mazowieckiego. Zjawiska te wydają się wskazywać na rosnącą atrakcyjność obszarów wiejskich gminy i słabnącą atrakcyjność miasta Mszczonów (tab. 8, rys. 6.).

Tab. 8. Współczynnik feminizacji – gmina Mszczonów lata 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Polska ogółem	103,77	103,81	103,82	103,83	103,84
Mazowieckie ogółem	104,17	104,21	104,21	104,24	104,30
Mszczonów ogółem	108,56	109,15	109,10	109,58	109,39
w tym:					
Polska miasto	108,58	108,64	108,71	108,81	108,86
Mazowieckie miasto	110,19	110,18	110,14	110,28	110,36
Mszczonów - miasto	114,18	115,42	115,51	115,89	115,75
Polska wieś	100,58	100,62	100,60	100,57	100,56
Mazowieckie wieś	108,56	109,15	109,10	109,58	109,39
Mszczonów - wieś	101,93	101,81	101,64	102,27	102,11

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Rys. 6. Współczynnik feminizacji – gmina Mszczonów – lata 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Niezmiernie istotna, z punktu widzenia obecnego i przyszłego potencjału demograficznego każdej populacji jest struktura wieku ludności. W znacznej mierze decyduje ona o możliwościach rozwoju gospodarczego określając współczesne i przyszłe zasoby pracy, determinuje strukturę współczesnych i przyszłych potrzeb w zakresie najszerzej rozumianych usług publicznych, określa teraźniejszość i przyszłość rozwoju społecznego, w tym demograficznego itp.

Wbrew ugruntowanym opiniom należy wyraźnie wskazać, iż rozpropagowane przez środki masowego przekazu obiegowe sądy na temat sytuacji demograficznej w Polsce zawierają tak wiele uproszczeń i nieuprawnionych generalizacji, że stają niewiarygodne. Przede wszystkim można wskazać, iż długo- i średniookresowe trendy zmian podstawowych składników sytuacji demograficznej, w tym struktura wieku ludności nie mają charakteru liniowego i są bardzo zróżnicowane przestrzennie. „Nieliniowość” trendów zmian w tym zakresie wynika z występowania naprzemiennie tzw. „niżów i wyżów” demograficznych począwszy od zakończenia II wojny światowej. Kolejne „gasnące echa” tych wyżowych i niżowych zmienności powodują efekt tzw. „falowania” struktur wieku ludności. Jeśli na to zjawisko nałożymy wewnętrzne ruchy migracyjne związane z procesami urbanizacji i industrializacji, a po 1990 r. z procesami transformacji ustrojowej i jeszcze dodatkowo wskażemy na zachodzące procesy przekształceń obyczajowo-cywilizacyjnych wówczas łatwo zauważymy, iż wszelkie uproszczenia w analizach demograficznych, w szczególności abstrahujące od zróżnicowań przestrzennych prowadzą do fałszywych konkluzji. W szczególności jest to widoczne w analizach lokalnej sytuacji demograficznej np. w skali gmin.

Badanie struktury ludności według grup ekonomicznych obejmuje podział na ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym. Wielkości te przedstawiono dla całej gminy, odrębnie dla miasta oraz obszaru wiejskiego gminy

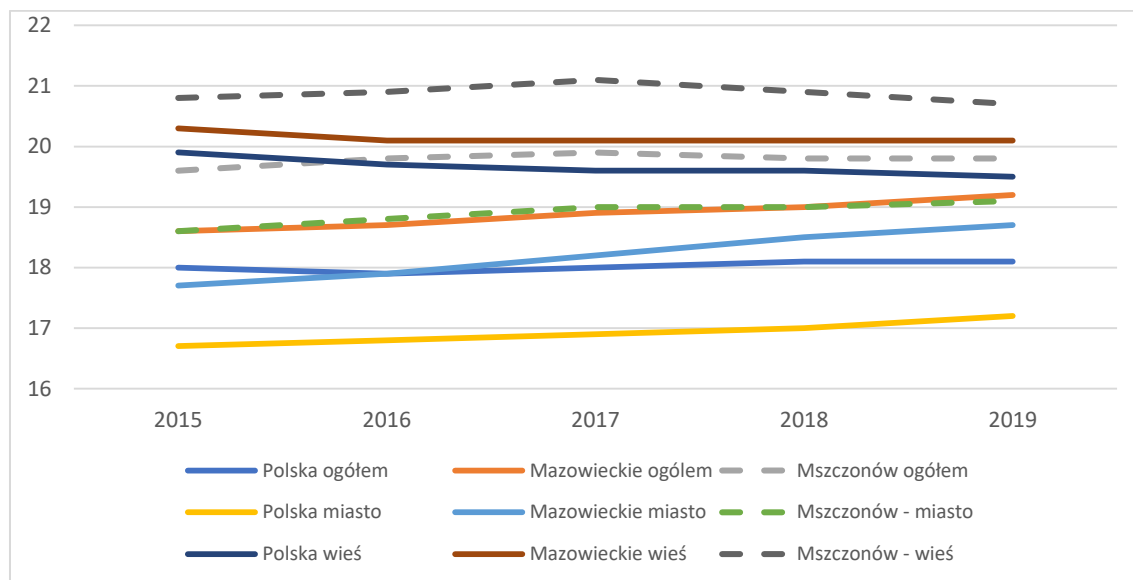
Mszczonów oraz na tle średnich dla miast i obszarów wiejskich w Polsce i województwie mazowieckim. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w gminie Mszczonów przedstawiono w tab. 9, zilustrowanej rys. 7.

Tab. 9. Odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym – gmina Mszczonów lata 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Polska ogółem	18,0	17,9	18,0	18,1	18,1
Mazowieckie ogółem	18,6	18,7	18,9	19,0	19,2
Mszczonów ogółem	19,6	19,8	19,9	19,8	19,8
w tym:					
Polska miasto	16,7	16,8	16,9	17,0	17,2
Mazowieckie miasto	17,7	17,9	18,2	18,5	18,7
Mszczonów - miasto	18,6	18,8	19,0	19,0	19,1
Polska wieś	19,9	19,7	19,6	19,6	19,5
Mazowieckie wieś	20,3	20,1	20,1	20,1	20,1
Mszczonów - wieś	20,8	20,9	21,1	20,9	20,7

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Rys. 7. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym – gmina Mszczonów – lata 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Pierwszy przedział wiekowy obejmujący osoby, które nie ukończyły 18 roku życia. Jest to wiek, w którym ludzie najczęściej nie podejmują pracy zarobkowej lub nie prowadzą działalności gospodarczej z powodu braku samodzielności a później z powodu kształcenia się. Analiza udziału grupy w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców wykazuje, że :

- w całej gminie Mszczonów odsetek tej grupy ludności był dość stabilny i wahał się w przedziale od 19,6% w 2015r. do 19,0% w 2019 r. Wartości te były o ok. 1 p.

proc. wyższe od średnich dla województwa mazowieckiego oraz 1,5-1,9 p. proc. W stosunku do średnich krajowych;

- w mieście Mszczonów miało miejsce zwiększenie udziału tej grupy z 18,6% (2015 r.) do 19,1% (2019 r.) przy równoczesnym wzroście tego odsetka średnio w miastach w Polsce z 16,7% (2015 r.) do 17,2% (2019 r.), a w województwie mazowieckim z 17,7% (1995 r.) do 18,7% (2019 r.);
- na obszarach wiejskich gminy nastąpił początkowo niewielki przyrost udziału tej grupy ludności, a następnie zmniejszenie udziału tej grupy do 20,7% (2019 r.). Podobne tendencje notowano w kraju (19,5% - 2019) i województwie mazowieckim (20,1% - 2019 r.).

Drugą, bardzo ważną z punktu widzenia możliwości kształtowania rozwoju lokalnego jest ludność w wieku produkcyjnym. Ludność w wieku produkcyjnym jest ważnym czynnikiem determinującym rozwój społeczno-ekonomiczny kraju czy regionu. Zjawiska demograficzne najsilniej oddziałują na gospodarkę właśnie przez liczbę i strukturę ludności w tym wieku. Zbiorowość ta określa wielkość potencjalnych zasobów pracy, te zaś z kolei rozmiary zatrudnienia. W efekcie ludność w wieku produkcyjnym jest istotnym elementem siły produkcyjnej społeczeństwa.

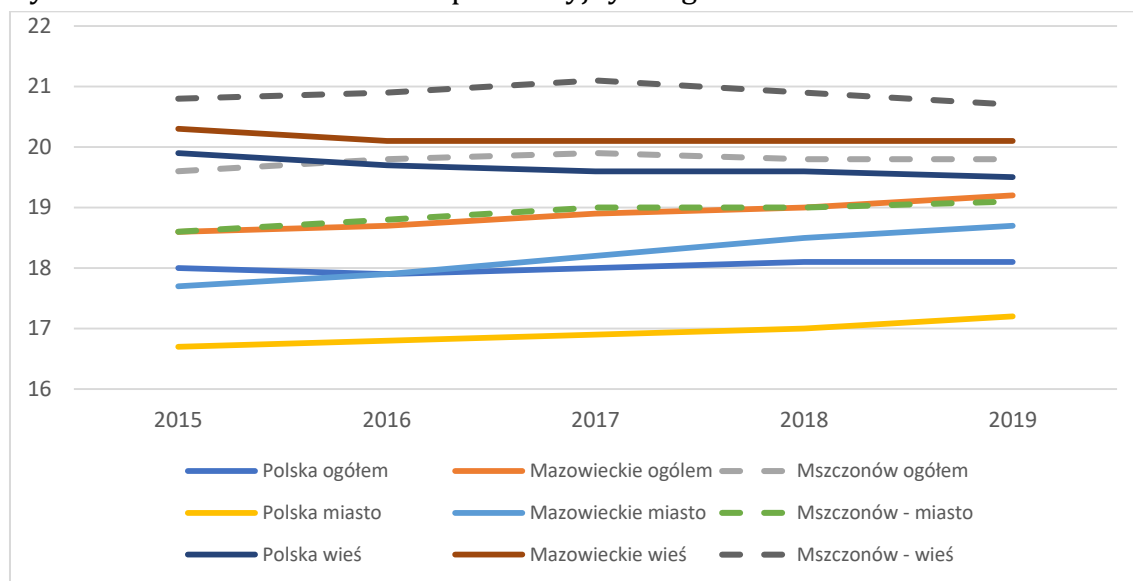
Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w gminie Mszczonów na tle średnich dla miast i obszarów wiejskich w Polsce i województwie mazowieckim przedstawiono w tab. 10, zilustrowanej rys. 8.

Tab.10. Odsetek ludności w wieku produkcyjnym – gmina Mszczonów lata 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Polska ogółem	62,4	61,8	61,2	60,6	60
Mazowieckie ogółem	61,4	60,7	60,1	59,5	59
Mszczonów ogółem	61,9	61,1	60,5	60	59,7
w tym:					
Polska miasto	62	61,1	60,3	59,5	58,8
Mazowieckie miasto	60,9	60	59,2	58,6	57,9
Mszczonów - miasto	62	60,8	59,7	59,1	58,7
Polska wieś	63,2	62,9	62,5	62,2	61,8
Mazowieckie wieś	62,3	62	61,6	61,3	60,9
Mszczonów - wieś	61,8	61,5	61,5	61,3	60,9

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Rys. 8. Udział ludności w wieku produkcyjnym – gmina Mszczonów – lata 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analiza udziału grupy w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców wykazuje, że:

- w całej gminie Mszczonów udział ludności w wieku produkcyjnym uległ obniżeniu z 61,9% w 2015 r. do 59,7% w 2019 r. W 2019 r. odsetek tej grupy ludności w całej populacji gminy był zbliżony do wartości średnich dla kraju (60,0%) i województwa (59,0%). Dynamika zmian w gminie Mszczonów była nieco niższa niż w skali kraju i zbliżona do średnich wojewódzkich;
- w mieście Mszczonów doszło do zmniejszenia udziału tej grupy z 62,0% (2015 r.) do 58,7% (2019 r.), przy równoczesnym zmniejszeniu tego odsetka średnio w miastach w Polsce z 62,0% (2015 r.) do 59% (2019r.), a w województwie mazowieckim z 60,9% (2015 r.) do 57,9% (2019 r.);
- na obszarach wiejskich gminy udział tej grupy w badanym okresie uległ także obniżeniu z 61,8% (2015 r.) do 60,9% (2019 r.) przy równoczesnym spadku tego odsetka średnio na wsi w Polsce z 63,2% (2015 r.) do 61,8% (2019r.), a w województwie mazowieckim z 63,2% (2015 r.) do 61,8% (2019 r.).

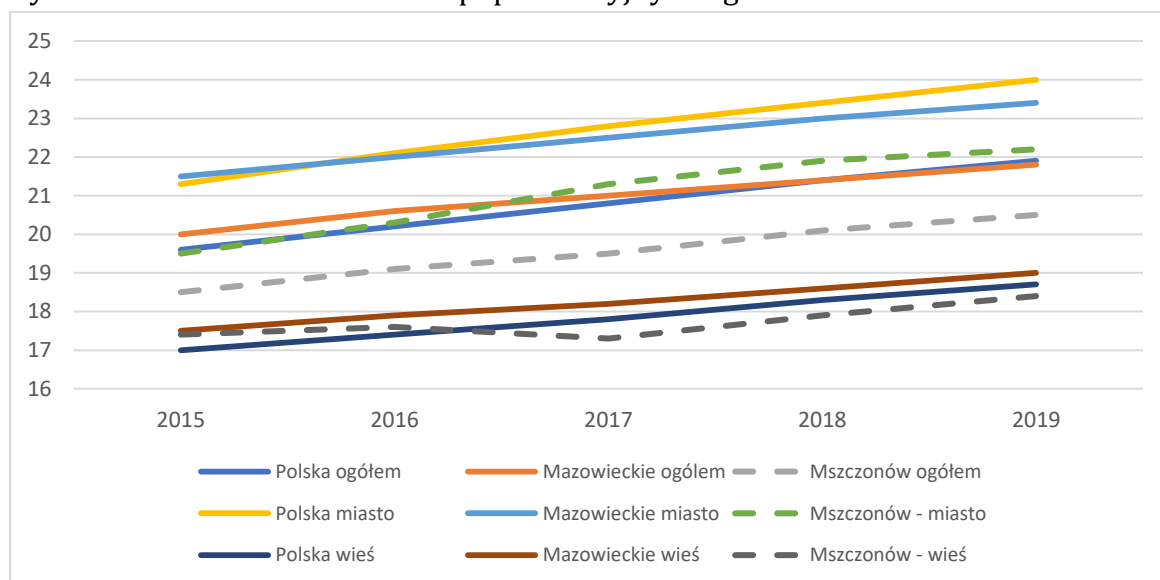
Trzecią grupę wieku wyodrębnioną na podstawie kryteriów społeczno-gospodarczych stanowi ludność w wieku poprodukcyjnym. Zbiorowość tę tworzą kobiety w wieku 60 lat i więcej oraz mężczyźni w wieku 65 lat i więcej. Udział tej grupy w ogólnej liczbie mieszkańców w badanym przedziale czasowym w gminie Mszczonów na tle średnich krajowych i wojewódzkich przedstawiono w tab. 11, zilustrowanej rys. 9.

Tab. 11. Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym – gmina Mszczonów lata 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Polska ogółem	19,6	20,2	20,8	21,4	21,9
Mazowieckie ogółem	20	20,6	21	21,4	21,8
Mszczonów ogółem	18,5	19,1	19,5	20,1	20,5
w tym:					
Polska miasto	21,3	22,1	22,8	23,4	24
Mazowieckie miasto	21,5	22	22,5	23	23,4
Mszczonów - miasto	19,5	20,3	21,3	21,9	22,2
Polska wieś	17	17,4	17,8	18,3	18,7
Mazowieckie wieś	17,5	17,9	18,2	18,6	19
Mszczonów - wieś	17,4	17,6	17,3	17,9	18,4

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Rys. 9. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym – gmina Mszczonów – lata 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na podstawie danych zawartych w tab. 11, dotyczących udziału grupy w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców stwierdza się, że:

- w gminie Mszczonów nastąpił przyrost tej grupy wiekowej w ogólnej liczbie mieszkańców z 18,5% do 20,5%, a więc w krótkim przedziale czasowym aż o 2 p. proc. Podobną tendencję notowano w kraju i województwie mazowieckim. W 2019 r. poziom przedmiotowego wskaźnika był w gminie Mszczonów nieco niższy niż średnio w kraju (21,9%) i w województwie mazowieckim 21,8%);
- w mieście Mszczonów miało miejsce zwiększenie udziału tej grupy z 19,5% (2015 r.) do 22,2% (2019 r.), przy równoczesnym zwiększeniu tego odsetka średnio w miastach w Polsce z 21,3% (2015 r.) do 24,0% (2019r.), a w województwie mazowieckim z 21,5% (2015 r.) do 23,4% (2019 r.);
- na obszarach wiejskich gminy wzrost zanotowano zwiększenie udziału tej grupy z 17,4% (2015 r.) do 18,4% (2019 r.) przy równoczesnym zwiększeniu tego odsetka

średnio na wsi w Polsce z 17,0% (2015 r.) do 18,7% (2019r.), a w województwie mazowieckim zwiększeniu z 17,0% (1995 r.) do 19,0% (2019 r.).

Jak wskazują dane populacja tej grupy wiekowej w latach 2015-2019 wzrosła liczebnie. Dotyczyło to zarówno miast, jak i wsi. Można przypuszczać, że wskutek wydłużania przeciętnego trwania życia mieszkańców, będzie ona nadal stale i dynamicznie zwiększać swą liczebność

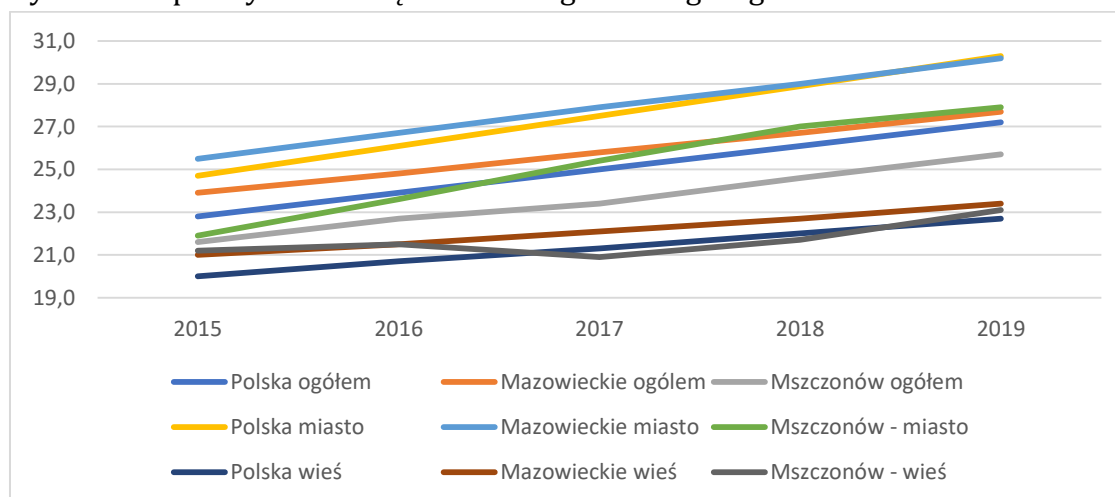
Trwający proces starzenia się ludności przejawia się zwłaszcza we wskaźnikach obrazujących współczynnik obciążenia demograficznego, obrazujący stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym (dotyczy on proporcji liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do 100 osób w wieku produkcyjnym) – tab. 12, rys. 10.

Tab. 12. Współczynnik obciążenia demograficznego – gmina Mszczonów lata 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Polska ogółem	22,8	23,9	25,0	26,1	27,2
Mazowieckie ogółem	23,9	24,8	25,8	26,7	27,7
Mszczonów ogółem	21,6	22,7	23,4	24,6	25,7
w tym:					
Polska miasto	24,7	26,1	27,5	28,9	30,3
Mazowieckie miasto	25,5	26,7	27,9	29,0	30,2
Mszczonów - miasto	21,9	23,6	25,4	27,0	27,9
Polska wieś	20,0	20,7	21,3	22,0	22,7
Mazowieckie wieś	21,0	21,5	22,1	22,7	23,4
Mszczonów - wieś	21,2	21,5	20,9	21,7	23,1

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Rys. 10. Współczynnik obciążenia demograficznego – gmina Mszczonów lata 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wartość współczynnika obciążenia demograficznego w latach 2015-2019 wzrosła w gminie Mszczonów z 21,6% do 25,7%, a więc w stosunkowo krótkim okresie o 4,1 p. proc. Proces ten uwidocznił się zwłaszcza w mieście (przyrost z 25,7% do 30,2%), w mniejszym

stopniu na obszarach wiejskich (z 21,2% do 23,1%). Dla porównania w skali kraju wartość analizowanego współczynnika wzrosła z 22,8% do 27,2% (w tym miasta z 24,7% do 30,3%, a obszary wiejskie z 20,0% do 22,7%), a w województwie mazowieckim z 23,9% do 27,7% (miasta z 23,9% do 27,7%, obszary wiejskie z 21,0% do 23,4%). Jak więc widać tendencje występujące w tym zakresie w gminie Mszczonów są tożsame z obserwowanymi w skali kraju i województwa, a sam poziom wskaźników jest korzystniejszy lub porównywalny z wartościami średnimi.

Prognoza demograficzna. W 2017 r. w GUS opublikowano dokument „Prognoza ludności gmin na lata 2017 – 2030” z adnotacją: „Prognoza dla gmin na lata 2017-2030 ma charakter eksperymentalny”. Mimo tego zastrzeżenia Autorów ww. opracowania jest to niezwykle pomocny materiał we wszelkich analizach demograficznych prowadzonych na szczeblu lokalnym. Z oczywistych względów do zawartych tam informacji należy podchodzić z rezerwą, ale jest to w tej chwili (2021 r.) jedyny, „kompleksowy” w skali krajowej, punkt odniesienia dla demograficznych rozważań prognostycznych prowadzonych w gminach.

W przypadku gmin miejsko-wiejskich ww. prognoza odnosi się do całych jednostek, bez podziału na część miejską i wiejską. Jest to zrozumiałe, gdyż sporządzanie prognoz demograficznych dla relatywnie małych jednostek jest mało wiarygodne, ze względu na łatwość zaburzania trendów przez nadzwyczajne wydarzenia na szczeblu lokalnym (pojawienie się znaczących inwestycji z nowymi miejscami pracy, osiedli mieszkaniowych o intensywnej zabudowie itp.).

Poziom szczegółowości wspomnianej prognozy GUS jest wystarczający. Określa się w niej nie tylko przyszłą liczbę mieszkańców każdej gminy w Polsce w kolejnych latach okresu 2016-2030, ale dokonuje się dezagregacji przewidywanych zmian wg przyczyn określając wielkość: urodzeń, zgonów, migracji wewnętrznych i zagranicznych. Ponadto w prognozie tej Autorzy określają przyszłą strukturę wieku, wg. płci - dla gminy miejsko-wiejskiej Mszczonów. Wartości prognozy dla gminy Mszczonów zamieszczono w tab. 13.

Tab.13. Gmina miejsko-wiejska Mszczonów ludność według płci oraz ekonomicznych i biologicznych grup wieku, stan w dniu 31.XII

Wiek/lata	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Ogółem	11 679	11 688	11 696	11 702	11 702	11 701	11 696	11 689	11 679
przedprodukcyjny 0-17	2 257	2 251	2 259	2 269	2 241	2 189	2 176	2 142	2 129
produkcyjny 18- 59/64	6 863	6 833	6 762	6 699	6 688	6 687	6 658	6 673	6 638
mobilny 18-44	4 179	4 108	4 030	3 940	3 897	3 877	3 799	3 754	3 691
niemobilny 44- 59/64	2 684	2 725	2 732	2 759	2 791	2 810	2 859	2 919	2 947
poprodukcyjny 60+/65+	2 559	2 604	2 675	2 734	2 773	2 825	2 862	2 874	2 912
0-14	1 930	1 905	1 858	1 846	1 814	1 806	1 801	1 789	1 789
15-59	6 824	6 814	6 838	6 820	6 804	6 770	6 731	6 709	6 668
60+	2 925	2 969	3 000	3 036	3 084	3 125	3 164	3 191	3 222

15-64	7 560	7 540	7 536	7 489	7 478	7 442	7 410	7 396	7 359
65+	2 189	2 243	2 302	2 367	2 410	2 453	2 485	2 504	2 531
80+	461	469	479	501	521	549	574	625	656
Mężczyźni									
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Ogółem	5 576	5 576	5 575	5 573	5 572	5 568	5 565	5 562	5 556
przedprodukcyjny 0-17	1 116	1 120	1 124	1 128	1 114	1 101	1 088	1 066	1 061
produkcyjny 18-64	3 562	3 539	3 494	3 448	3 450	3 432	3 431	3 455	3 440
mobilny 18-44	2 049	2 004	1 968	1 925	1 914	1 902	1 882	1 865	1 825
niemobilny 44-64	1 513	1 535	1 526	1 523	1 536	1 530	1 549	1 590	1 615
poprodukcyjny 65+	898	917	957	997	1 008	1 035	1 046	1 041	1 055
0-14	960	946	933	917	896	894	902	908	905
15-59	3 352	3 348	3 360	3 357	3 357	3 339	3 315	3 296	3 286
60+	1 264	1 282	1 282	1 299	1 319	1 335	1 348	1 358	1 365
15-64	3 718	3 713	3 685	3 659	3 668	3 639	3 617	3 613	3 596
65+	898	917	957	997	1 008	1 035	1 046	1 041	1 055
80+	155	158	163	168	175	190	197	205	222
Kobiety									
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Ogółem	5 576	5 576	5 575	5 573	5 572	5 568	5 565	5 562	5 556
przedprodukcyjny 0-17	6 103	6 112	6 121	6 129	6 130	6 133	6 131	6 127	6 123
produkcyjny 18-59	1 141	1 131	1 135	1 141	1 127	1 088	1 088	1 076	1 068
mobilny 18-44	3 301	3 294	3 268	3 251	3 238	3 255	3 227	3 218	3 198
niemobilny - 44-59	2 130	2 104	2 062	2 015	1 983	1 975	1 917	1 889	1 866
poprodukcyjny 60+	1 171	1 190	1 206	1 236	1 255	1 280	1 310	1 329	1 332
0-14	1 661	1 687	1 718	1 737	1 765	1 790	1 816	1 833	1 857
15-59	970	959	925	929	918	912	899	881	884
60+	3 472	3 466	3 478	3 463	3 447	3 431	3 416	3 413	3 382
15-64	1 661	1 687	1 718	1 737	1 765	1 790	1 816	1 833	1 857
65+	3 842	3 827	3 851	3 830	3 810	3 803	3 793	3 783	3 763
80+	1 291	1 326	1 345	1 370	1 402	1 418	1 439	1 463	1 476
15-49	306	311	316	333	346	359	377	420	434

Źródło: „Prognoza ludności gmin na lata 2017 – 2030. Prognoza dla gmin na lata 2017-2030 ma charakter eksperymentalny”.

Według tej prognozy GUS liczba ludności gminy Mszczonów nie będzie podlegała większym zmianom. Początkowo zakłada się stały przyrost populacji gminy z 11,68 tys. osób 2 roku 2022 do 11,70 w 2027 r, a w kolejnych latach jej spadek do 11,68 tys. w 2030 r. W skali kraju są to wartości średnie, gdyż Autorzy prognozy zakładają, że „spośród 2478 gmin w Polsce spadek ludności do 2030 r. będzie miał miejsce w 1665 gminach, w tym w 1007 gminach ubytek ludności wyniesie powyżej 5%, a w 322 powyżej 10%”. Zgodnie z założeniami prognozy w strukturze ludności według płci zmniejszy się nieco liczba mężczyzn, a zwiększy liczba kobiet.

W okresie 2022-2026, tylko z tytułu przyrostu naturalnego (nadwyżka zgonów nad urodzeniami) liczba mieszkańców zwiększy się o ponad 38 osób. Wzrost ten będzie przede

wszystkim wynikiem struktury wieku populacji gminy, która przejawia się dużym udziałem kobiet w dolnym przedziale wieku prokreacyjnego. Zakłada się również, że w okresie 2028-2030 nastąpi odwrócenie tej korzystnej tendencji, a liczba zgonów zacznie przewyższać liczbę urodzeń. W następstwie tego od 2028 roku, bez zasilania migracyjnego, przewiduje się stabilizację i nieznaczny spadek liczby ludności gminy Mszczonów. Na stan ten wpływ będzie miało zmniejszanie się liczby kobiet w wieku prokreacyjnym. Na podstawie otrzymanych wyników prognozy, należy w szczególności zwrócić uwagę na spadek po 2020 r. liczby kobiet w najbardziej płodnych grupach wieku: 20 – 24 lata, 25 – 29 lat i 30 – 34 lat. Przełoży się to na powolny spadek liczby urodzeń. Drugim czynnikiem zahamowania wzrostu liczby mieszkańców po 2022 r. będzie starzenie się społeczeństwa gminy, a co się z tym wiąże wzrost wskaźnika zgonów. Prognoza dla gminy Rokietnica potwierdza zatem ogólny trend demograficzny w Polsce związany ze starzeniem się mieszkańców populacji. Pokolenia wyżów demograficznych z lat 50. i 80. XX w. osiągać będą coraz późniejszy wiek. Liczne pokolenie powojennego wyżu demograficznego (lata 50.) osiągnie wiek 70 – 80 lat, natomiast pokolenie mikrowyżu demograficznego z lat 80. XX w. osiągnie wiek 40 – 50 lat. Prognoza wskazuje, że w gminie Mszczonów systematycznie zwiększać się będzie liczba osób dożywających późnej starości.

Sporządzona przez GUS prognoza demograficzna zakłada niekorzystne relacje napływu i odpływu ludności, skutkujące ujemnym saldem migracji wewnętrznych. Prognozowane wartości w tym zakresie przedstawiono w tab. 14.

Tab. 14. Ruch naturalny i wędrownikowy 2022 – 2030 - Gmina Mszczonów ogółem.

Rok	Ludność, stan w dniu 31 XII	Ruch naturalny		Migracje wewnętrzne na pobyt stały			Migracje zagraniczne na pobyt stały	
		Urodzenia	Zgony	Napływ	Odpływ	Saldo	Imigracja	Emigracja
2022	11 679	122	109	107	108	-1	1	0
2023	11 688	120	110	104	106	-2	1	0
2024	11 696	119	111	103	104	-1	1	0
2025	11 702	117	112	102	102	0	1	0
2026	11 702	116	114	99	102	-3	1	0
2027	11 701	114	114	98	100	-2	1	0
2028	11 696	113	117	96	98	-2	1	0
2029	11 689	112	117	94	97	-3	1	0
2030	11 679	111	119	93	96	-3	1	0

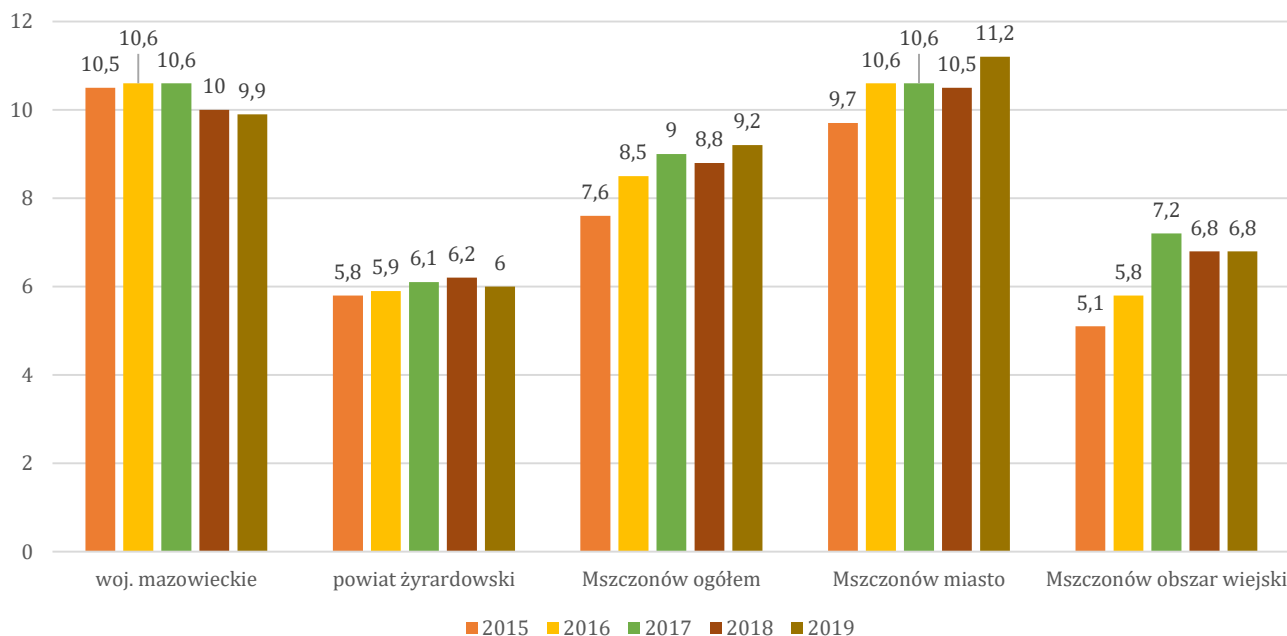
Źródło: „Prognoza ludności gmin na lata 2017 – 2030. Prognoza dla gmin na lata 2017-2030 ma charakter eksperymentalny”.

Zgodnie z przedstawionymi danymi jedynie w roku 2025 prognozowany napływ i odpływ ludności daje wartość zerową. Łącznie w całym okresie w następstwie wewnętrznych procesów migracyjnych liczba ludności gminy Mszczonów ulegnie obniżeniu o 17 osób. Roczne zmiany migracyjne w całym okresie po stronie napływu jak i odpływu oscylują w przedziale 93-108 osób.

GOSPODARKA I RYNEK PRACY

Liczba, wielkość i rodzaj podmiotów gospodarczych. W latach 2015-2019 w gminie Mszczonów liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców systematycznie rosła, zarówno w mieście jak i na obszarze wiejskim, w większym stopniu niż w powiecie żyrardowskim czy woj. mazowieckim, gdzie liczba to spadała. W 2019 roku w gminie Mszczonów wskaźnik ten wyniósł 9,2 podmioty na 1000 mieszkańców (przy średniej w powiecie – 6,0 i województwie mazowieckim – 9,9), wzrastając w stosunku do roku poprzedniego (podczas gdy w powiecie i województwa nastąpił w tym zakresie spadek) – rys. 11.

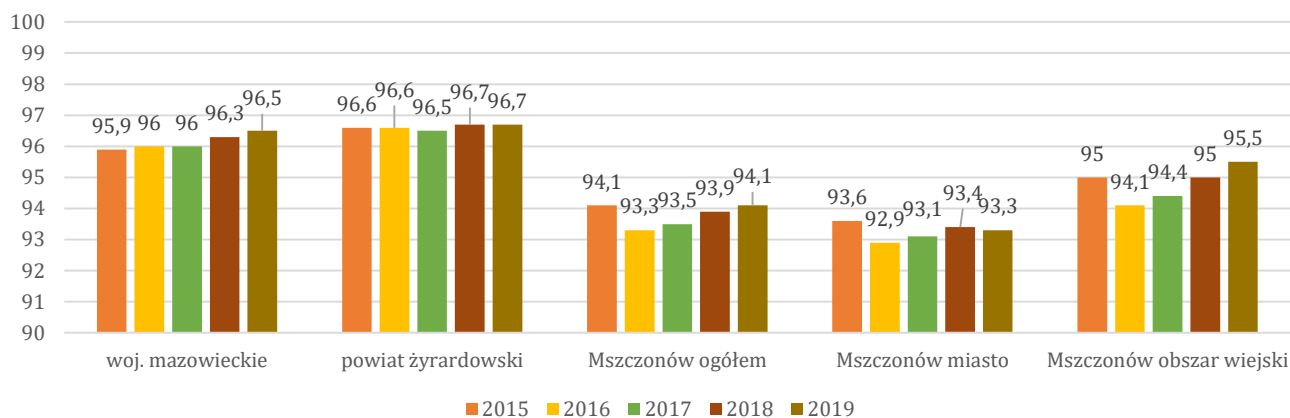
Rys. 11. Pomioty gospodarcze na 1000 mieszkańców w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W gminie Mszczonów dominowały mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa (stanowiły w 2019 roku 94,1 ogólnej liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON), jednak ich udział był niższy zarówno niż średnia w powiecie (96,7) jak i województwie (96,5) – rys. 12.

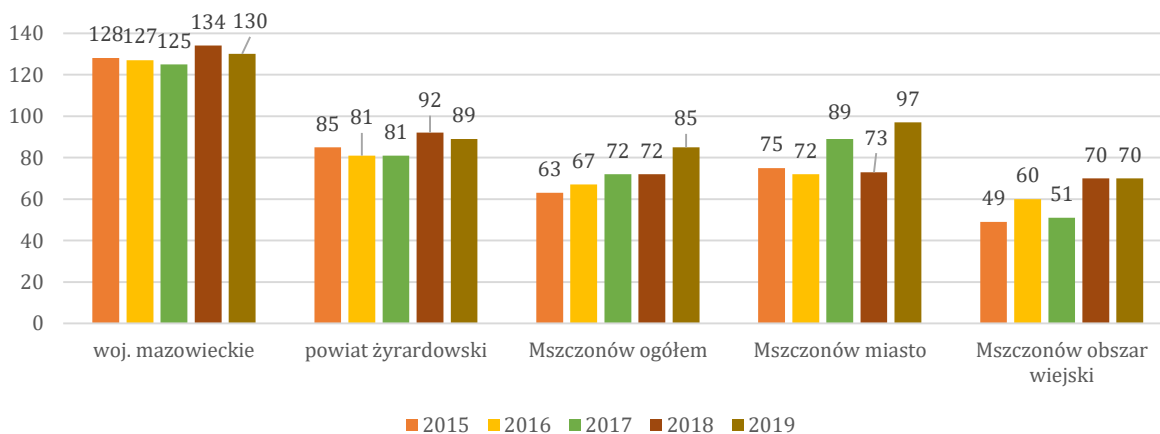
Rys. 12. Udział podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W latach 2015-2019 w gminie Mszczonów wśród jednostek nowozarejestrowanych w rejestrze REGON zdecydowanie dominowały podmioty prywatne. W 2019 roku na 10 tys. mieszkańców przypadało nowozarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON ogółem: 85 w gminie Mszczonów (97 w samym mieście), 89 w powiecie żyrardowskim i 130 w województwie mazowieckim – rys. 13.

Rys. 13. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

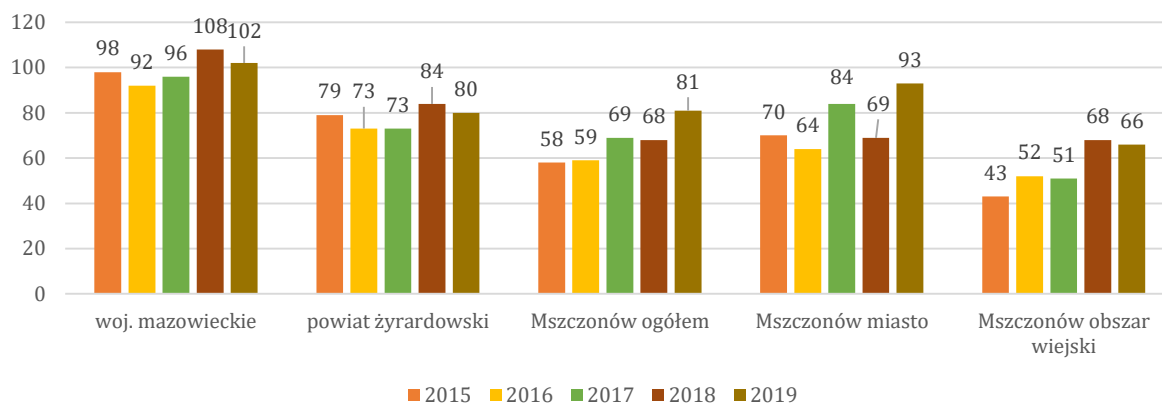

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Natomiast w tym samym roku na 10 tys. mieszkańców nowozarejestrowanych podmiotów prywatnych przypadało 81 w gminie Mszczonów (przy czym w samym mieście wskaźnik ten wynosił 93) przy średniej w powiecie wynoszącej 80 i mazowieckiej – 102. W porównaniu do obszarów referencyjnych w gminie Mszczonów wskaźnik ten

rost najszybciej – w analizowanym okresie o 39,7% (o 53,5% w samym mieście), przy 1,3% w powiecie i 4,1% w województwie – rys. 14.

Rys. 14. Nowo zarejestrowane podmioty gospodarki narodowej w sektorze prywatnym na 10 tys. mieszkańców w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Dominujące branże gospodarki. W 2019 roku w gminie Mszczonów dominowały przedsiębiorstwa zajmujące się: handlem hurtowym i detalicznym, naprawą pojazdów samochodowych, włączając motocykle (337 podmiotów), przetwórstwem przemysłowym (123), transportem i gospodarką magazynową (102), budownictwem (92), działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (86) oraz pozostałą działalnością usługową wraz z gospodarstwami domowymi zatrudniającymi pracowników i produkującymi wyroby i świadczącymi usługi na własne potrzeby (85). Z wymienionych sekcji PKD tylko w przypadku przetwórstwa przemysłowego nastąpił spadek liczby podmiotów w stosunku do 2015 roku. W tab. 15 zaznaczono trendy (rosnący, malejący, bez zmian) w odniesieniu do zmian zachodzących w liczbie podmiotów gospodarczych w każdej z sekcji PKD.

Tab. 15. Podmioty według sekcji PKD 2007 w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim) w latach 2015-2019

Sekcja PKD 2007	Lata	Mszczonów ogółem	Mszczonów – miasto	Mszczonów – obszar wiejski	Trend
sekcja A rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	2015	15	3	12	↓
	2016	16	2	14	
	2017	14	2	12	
	2018	14	3	11	
	2019	13	2	11	
sekcja B górnictwo i wydobywanie	2015	6	3	3	~
	2016	7	4	3	
	2017	7	4	3	
	2018	6	3	3	

Sekcja PKD 2007	Lata	Mszczonów ogółem	Mszczonów - miasto	Mszczonów – obszar wiejski	Trend
	2019	6	3	3	
sekcja C przetwórstwo przemysłowe	2015	132	91	41	↓
	2016	130	91	39	
	2017	127	90	37	
	2018	127	92	35	
	2019	123	89	34	
sekcja D wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2015	1	1	0	~
	2016	1	1	0	
	2017	1	1	0	
	2018	1	1	0	
	2019	1	1	0	
sekcja E dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	2015	5	2	3	~
	2016	4	2	2	
	2017	4	2	2	
	2018	3	2	1	
	2019	4	3	1	
sekcja F budownictwo	2015	76	50	26	↑
	2016	79	44	35	
	2017	84	46	38	
	2018	81	43	38	
	2019	92	46	46	
sekcja G handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	2015	320	222	98	↑
	2016	324	221	103	
	2017	324	218	106	
	2018	318	216	102	
	2019	337	224	113	
sekcja H transport i gospodarka magazynowa	2015	85	56	29	↑
	2016	87	56	31	
	2017	94	60	34	
	2018	92	57	35	
	2019	102	62	40	
sekcja I działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	2015	23	20	3	↑
	2016	21	19	2	
	2017	26	22	4	
	2018	29	22	7	
	2019	29	22	7	
sekcja J informacja i komunikacja	2015	21	16	5	↑
	2016	19	14	5	
	2017	27	19	8	
	2018	28	20	8	
	2019	30	20	10	
sekcja K	2015	19	17	2	↓

Sekcja PKD 2007	Lata	Mszczonów ogółem	Mszczonów - miasto	Mszczonów – obszar wiejski	Trend
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	2016	16	14	2	
	2017	15	12	3	
	2018	16	12	4	
	2019	17	12	5	
sekcja L działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	2015	10	5	5	↑
	2016	9	5	4	
	2017	10	6	4	
	2018	16	12	4	
	2019	18	14	4	
sekcja M działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	2015	53	45	8	↑
	2016	66	55	11	
	2017	70	57	13	
	2018	78	62	16	
	2019	86	68	18	
sekcja N działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	2015	20	14	6	↑
	2016	19	12	7	
	2017	22	15	7	
	2018	22	15	7	
	2019	22	13	9	
sekcja O administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	2015	12	4	8	↓
	2016	12	4	8	
	2017	12	4	8	
	2018	12	4	8	
	2019	11	4	7	
sekcja P edukacja	2015	39	23	16	↓
	2016	38	21	17	
	2017	34	19	15	
	2018	35	20	15	
	2019	37	21	16	
sekcja Q opieka zdrowotna i pomoc społeczna	2015	27	20	7	↑
	2016	31	21	10	
	2017	34	22	12	
	2018	34	22	12	
	2019	35	23	12	
sekcja R działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	2015	10	8	2	↑
	2016	11	9	2	
	2017	12	10	2	
	2018	14	11	3	
	2019	16	12	4	
sekcje S i T pozostała działalność usługowa	2015	69	41	28	↑
	2016	69	43	26	
	2017	74	46	28	

Sekcja PKD 2007	Lata	Mszczonów ogółem	Mszczonów - miasto	Mszczonów – obszar wiejski	Trend
gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	2018	77	46	31	
	2019	85	51	34	

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W gminie Mszczonów w latach 2015-2019 wzrosła liczba nowozarejestrowanych podmiotów przede wszystkim w następujących sekcjach PKD 2007: F – budownictwie (z 3 do 16), M – działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (z 4 do 10) oraz S i T – pozostałej działalności usługowej i działalności gospodarstw domowych (zatrudniających pracowników i produkujących na własne potrzeby) (z 3 do 11). W 2019 roku najwięcej nowych podmiotów zarejestrowano w sekcji G – handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 27 oraz F – budownictwo.²

Do najważniejszych dużych, zagranicznych i polskich podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie gminy Mszczonów można zaliczyć: CORNING OPTICAL COMMUNICATIONS Polska Sp. z o.o., GLOBAL PARKS POLAND Sp. z o.o. (SUNTAGO Park of Poland), Hurtownia Farmaceutyczna Boehringer Ingelheim Sp. z o.o. i Hurtownia Leków Weterynaryjnych Boehringer Ingelheim Sp. z o.o., DAMCO, DSM Nutritional Products Sp. z o.o. (zaopatrywanie w premiksy witaminowo-mineralne oraz inne dodatki do pasz), ERGON Polska (firma zajmująca się wyrobem sprężanych prefabrykatów betonowych, świadcząc wysokiej jakości usługi z zakresu projektów inżynierskich, transportu oraz budowy), PEKABEX PREF S.A., FIEGE Sp. z o.o., FM Logistic Polska Sp. z o.o. (współpraca z przemysłem spożywczym, dystrybucją, działem techniczny, personalnym, towarami różnych branż, w tym samochodową), Magazyn IDC Centralny PepsiCo ID Logistics Interstone Sp. z o.o. – Magazyn Mszczonów, Geotermia Mazowiecka S.A., ID Logistics Polska S.A., Jeronimo Martins Dystrybucja S.A., KNAUF Industries Polska Sp. z o.o. (płyty styropianowe i inne rozwiązania dla budownictwa), MONDI Group Sp. z o.o. (producent papierów do produkcji tektury falistej oraz papieru workowego w Europie), MONROL Poland LTD, MOSTVA Sp. z o.o.³ (kompleksowa obsługa logistyczna i techniczna nowych samochodów osobowych i dostawczych), Przedsiębiorstwo Kruszyw Lekkich Keramzyt Sp. z o.o., RECTOR Polska Sp. z o.o., INTERSTONE oraz SOLE Sp. z o.o. Magazyn (polski dystrybutor import i sprzedaż hurtowa kamienia naturalnego), Sortownia dla InPost, Synektik S.A., YKK Poland Sp. z o.o. (produkująca zapięcia, zamki błyskawiczne, zatrzaski i guziki oraz produkty tekstylne i plastikowe) a także deweloper Point Park Properties /P3/ Sp. z o.o.⁴

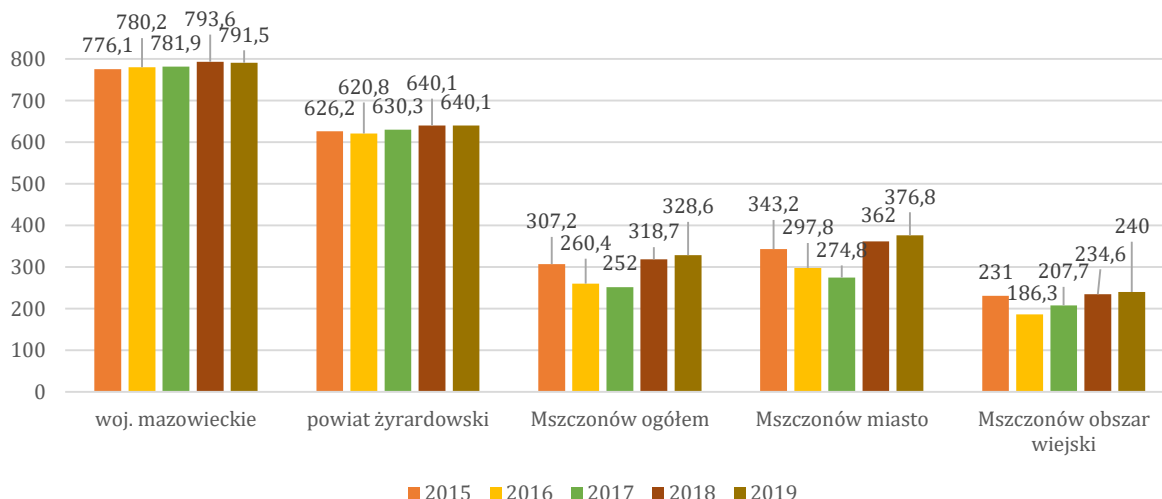
² Bank Danych Lokalnych GUS.

³ Od roku 2021 r. Mostova połączyła się z firmą CAT i obecnie po fuzji, funkcjonuje pod nazwą CAT MOSOLF Polska (w skrócie CMPL), <https://www.mostva.com.pl/oferta/>, 2021-08-02.

⁴ Firmy w dzielnicach przemysłowych, www.gci.mszczonow.pl/438,firmy-w-gminie-mszczonow, 2021-02-23.

Poziom lokalnej przedsiębiorczości. W gminie Mszczonów liczba instytucji otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarczych rosła, podobnie jak w powiecie i województwie, jednak była dwa razy mniejsza niż w obszarach referencyjnych – w 2019 roku wskaźnik ten wynosił 328,6 instytucji w gminie Mszczonów wobec 640,1 w powiecie i 791,5 w województwie – rys. 15.

Rys. 15. Instytucje otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W gminie Mszczonów od 2002 roku działa Cech Rzemiosła i Przedsiębiorczości (który poza działalnością statutową zajmuje się on ponadto organizowaniem miejskiego życia kulturalno-rozrywkowego).⁵ W 2003 roku powstało Gminne Centrum Informacji, które przejęło zadania funkcjonującego wcześniej Ośrodka Wspierania Przedsiębiorczości. GCI prowadzi m.in. działalność szkoleniową, umożliwiając mieszkańcom zwiększenie wiedzy, kwalifikacji a dzięki temu szans zdobycia zatrudnienia.⁶

Tereny inwestycyjne. Doskonała lokalizacja gminy Mszczonów (położenie w obrębie aglomeracji warszawsko-łódzkiej, przy trasie Warszawa-Katowice i na szlaku TIR, na skrzyżowaniu Centralnej Magistrali Kolejowej i trasy kolei towarowej wschód-zachód, blisko portu lotniczego na Okęcie) przekłada się na atrakcyjność inwestycyjną Gminy.⁷ Obecnie w ofercie inwestycyjnej gminie Mszczonów znajduje się działka z przeznaczeniem jako teren pod budowę obiektów produkcyjnych (nr Dz. 90/11) oraz kilkanaście działek z przeznaczeniem jako teren usług i przemysłu z możliwością

⁵ Rzemieślniczy Mszczonów, www.mszczonow.pl/242.rzemieslniczy-mszczonow?tresc=205, 2021-02-24.

⁶ Strona domowa GCI, www.gci.mszczonow.pl

⁷ Mszczonów Przyjazny Inwestorom, www.mszczonow.pl/188.inwestycje-gminne, 2021-02-24.

wprowadzenia komunikacji.⁸ W gminie Mszczonów funkcjonują dwie dzielnice przemysłowe – 30 hektarowa dzielnica wschodnia (w której zlokalizowanych jest 10 dużych zagranicznych firm przemysłowych) i powstająca od 1998 roku południowa dzielnica przemysłowa.⁹ Liczba inwestycji przedsiębiorstw (w tym zagranicznych) na terenie gminy Mszczonów rośnie – z poziomu 21 w 2014 roku do 23 w 2019 roku.¹⁰

Bezrobocie. Wskaźnik bezrobocia w gminie Mszczonów jest jednym z najniższych w kraju, a także w jego najlepiej rozwiniętej części, czyli na Mazowszu.¹¹ Stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie Mszczonów spada – z poziomu 12 w 2014 roku do 8,35 w 2019 roku, podobnie jak udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym – z poziomu 21 w 2014 roku do 23 w 2019 roku. Udział kobiet w grupie zarejestrowanych bezrobotnych nieznacznie wzrasta – z 50,74% w 2014 roku do 52,97% w 2019 roku.¹² Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Mszczonów w latach 2015-2017 malała, podobnie jak liczba ofert składanych przez pracodawców – tab. 16. Liczba bezrobotnych przypadających na 100 mieszkańców z wyznaczonego w Gminie obszaru rewitalizacji spadła z 4,6 w 2016 roku do 2,76 w 2019 roku.¹³

Tab. 16. Wybrane statystyki dotyczące rynku pracy w gminie Mszczonów w latach 2015-2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Zarejestrowani bezrobotni	35 osób, w tym 25 kobiet	21 osób, w tym 12 kobiet	40 osób, w tym 31 kobiet	12 osób, w tym 8 kobiet	-	-
Oferty pracy od pracodawców zgłoszone do GCI	166 ofert od 55 pracodawców	101 ofert od 50 pracodawców	150 ofert od 50 pracodawców	80 ofert od 32 pracodawców	23 oferty od 32 pracodawców	42 oferty od 11 pracodawców
Oferty pracy od pracodawców zamieszczone przez nich samodzielnie na portalu www.gci.mszczonow.pl	-	212 ofert od 94 pracodawców	211 ofert od 95 pracodawców	153 oferty od 89 pracodawców	87 ofert od 45 pracodawców	67 ofert od 32 pracodawców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych od Gminy.

Zapobieganie bezrobociu poprzez informację zawodową i aktualną analizę rynku pracy jest jednym z głównych zadań Gminnego Centrum Informacji (GCI), które realizuje to zadanie poprzez działania takie jak: analizę struktury bezrobotnych; przyjmowanie ofert pracy od pracodawców; przekazywanie aplikacji personalnych; konsultacje nt.

⁸ Tereny inwestycyjne w gminie Mszczonów, www.mszczonow.pl/192,tereny-inwestycyjne, 2021-02-24.

⁹ Mszczonowskie zagłębie logistyczno-przemysłowe, www.mszczonow.pl/243.mszczonowskie-zaglebie-logistyczno-przemyslowe?tresc=206, 2021-02-24.

¹⁰ Raport o stanie Gminy Mszczonów w 2019, s. 20, www.mszczonow.pl/plik.2965.raport-o-stanie-gminy-mszczonow-w-2019-roku-pdf.pdf, 2021-02-25.

¹¹ Mszczonów Przyjazny Inwestorom, www.mszczonow.pl/188,inwestycje-gminne, 2021-02-24.

¹² Raport o stanie Gminy Mszczonów w 2019, s. 21-22, www.mszczonow.pl/plik.2965.raport-o-stanie-gminy-mszczonow-w-2019-roku-pdf.pdf, 2021-02-25.

¹³ Raport o stanie Gminy Mszczonów w 2019, s. 23, www.mszczonow.pl/plik.2965.raport-o-stanie-gminy-mszczonow-w-2019-roku-pdf.pdf, 2021-02-25.

rynku pracy, przeglądanie ofert pracy, weryfikację aktualności ofert; przygotowanie aplikacji personalnych.¹⁴ GCI prowadzi Kiosk z pracą, czyli elektroniczny portal ofert pracy (www.kiosk.mszczonow.infocentrum.com.pl/). W gminie Mszczonów wzrasta liczba kursów podnoszących kwalifikacje zawodowe – z 17 w 2014 roku do 23 w 2019 roku.¹⁵

ŚRODOWISKO NATURALNE I INFRASTRUKTURA

Walory środowiska naturalnego, przyrodnicze i krajobrazowe, różnorodność biologiczna.¹⁶ Gmina Mszczonów leży na obszarze Nizin Środkowomazowieckich, Równiny Łowicko-Błońskiej, Wzniesień Południowomazowieckich, w szczytowych partiach rozległego płata morenowego, tworzącego falistą wysoczyznę polodowcową, zwaną Wysoczyzną Rawską. Terenem najwyżej położonym jest rejon Piekar (210,6 m n.p.m.) i jest to najwyżej położony punkt w powiecie żyrardowskim, najniżej położone są rejony Wólki Wręckiej (151,9 m n.p.m.). Północne i zachodnie fragmenty obszaru Gminy są rozcięte dolinami rzecznyymi Okrzeszy i Pisi – Gągoliny, a południowo-wschodnie – doliną górnej Jezioraki.

Gmina Mszczonów na tle sąsiednich gmin jest zasobna w surowce mineralne: gliny zwałowe, eluwia glin zwałowych, piaski i żwiry wodnolodowcowe, piaski, żwiry i głązy moren czołowych, piaski i mułki rzeczne oraz sporadycznie piaski eoliczne. W Mszczonowie zlokalizowane jest jedno złożo surowców ilastych „Budy Mszczonowskie”, wykorzystywanych do produkcji kruszywa lekkiego. W Gminie występują duże zasoby kredowych wód geotermalnych. Poziom wodonośny znajduje się w piaskowcach dolnej kredy na głębokości 1602-1714 m, a temperatura wody złożowej wynosi 45°C.¹⁷

Praktycznie cały obszar Gminy zajmują gleby płowe i gleby brunatne wylugowane, należące do rolniczych kompleksów przydatności gleb: żytniego bardzo dobrego i miejscami do kompleksu żytniego dobrego. W centrum i północnej części Gminy, dominują zwarte, duże obszary gruntów ornych niskiej jakości o klasach bonitacyjnych V i VI. Mimo sprzyjających warunków do produkcji rolnej, tereny gminy Mszczonów w większej części nie są użytkowane rolniczo.

Obszar gminy Mszczonów obejmuje sieć powierzchniowych wód płynących, która położona jest w dorzeczu lewobrzeżnych dopływów Wisły – rzeki Bzury (północna i południowo-zachodnia część Gminy) oraz rzeki Jezioraki i Pilicy (część południowo-wschodnia), ale ogólnie sieć hydrograficzna jest słabo rozwinięta. Największe znaczenie spośród rzek Gminy pod względem gospodarczym ma rzeka Okrzesza, która stanowi odbiornik ścieków komunalnych dla miasta Mszczonowa. Naturalne zbiorniki wód stojących reprezentowane są przez liczne oczka wodne, stanowiące wypełnienia obniżeń

¹⁴ Rynek pracy ogółem, www.gci.mszczonow.pl/400,rynek-pracy, 2021-02-24.

¹⁵ Raport o stanie Gminy Mszczonów w 2019, s. 22, www.mszczonow.pl/plik.2965.raport-o-stanie-gminy-mszczonow-w-2019-roku-pdf.pdf, 2021-02-25.

¹⁶ Opracowane na podstawie: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mszczonów, s. 17-27, www.mszczonow.pl/redirect,258, 2021-02-25.

¹⁷ Ciepłownia geotermalna w Mszczonowie, www.razemdlaklimatu.eu/images/dobre_praktyki/Mszczonow.pdf, 2021-08-03.

bezodpływowych (np. Staw Łuk). W północnej części Gminy znajdują się stawy rybne „Stawy Gnojna im. Rodziny Bieleckich”, nieużytkowane i objęte ochroną prawną w formie rezerwatu przyrody. Inne mniejsze stawy rybne zlokalizowane są w Wygnance i w Osuchowie.

Obszar gminy Mszczonów położony jest w strefie przejściowej pomiędzy klimatem morskim Europy Zachodniej a kontynentalnym Europy Wschodniej, którą cechuje zmienność stanów pogody. Klimat w Gminie charakteryzuje się jedną z najwyższych rocznych sum całkowitego promieniowania słonecznego oraz jednymi z mniejszych w Polsce sumami rocznymi opadów atmosferycznych. Ciekawym mikroklimatem wyróżnia się Osuchów, ze względu na który nazywany jest „dachem Mazowsza” albo małymi Sudetami pomiędzy Łodzią a Warszawą. Charakterystyczny klimat tych okolic, zbliżony do sudeckiego, uwarunkowany jest położeniem miejscowości w najwyższym punkcie Niziny Mazowieckiej, 100 metrów wyżej niż Warszawa.

Tereny leśne występują głównie w południowej części gminy Mszczonów i zajmują obszar 2500,9 ha (lasy publiczne – 1314,9 ha), czyli ok. 16,5% powierzchni Gminy i stanowią jej najciekawsze krajobrazowo rejony. Głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna z domieszką dębu, olszy i brzozy. Przeważającym typem siedliskowym jest bór mieszany świeży. Największym zwartym kompleksem leśnym o powierzchni ponad 500 ha jest kompleks występujący na południe i zachód od Osuchowa, który jest ciekawym miejscem ze względu na występowanie flory nietypowej dla nizin. Charakterystyczny mikroklimat Osuchowa sprawia, że można znaleźć tu wiele gatunków roślin typowych dla Sudetów.

Formy ochrony przyrody i powierzchnia obszarów chronionych. Na terenie gminy Mszczonów obszary prawnie chronione zajmują 4 700 ha, tj. 30,9% ogólnej powierzchni.¹⁸ Część wschodnia i południowa Gminy położona jest w obrębie potencjalnych ciągów ekologicznych i ważnych dróg migracji fauny i awifauny, i zaliczona została do krajowego systemu obszarów chronionych – Wielkoprzestrzenne Systemy Obszarów Chronionych (WSOCH). Znaczną wschodnią część Gminy obejmuje Bolimowsko-Radziejowski Obszar Chronionego Krajobrazu z doliną środkowej Rawki, charakteryzujący się obszarami łąk z cennymi i rzadkimi roślinami, interesującymi pod względem florystycznym i ciekawymi fitosocjologicznie lasami, atrakcyjnymi i urozmaiconymi krajobrazami.

Na terenie Gminy występują także rezerwaty:

- rezerwat leśny „Grądy Osuchowskie” dla ochrony leśnych zbiorowisk grądowych i boru bagiennego o charakterze reliktowym z chronionymi gatunkami roślin, w rezerwacie obserwuje się również dobrze zachowany starodrzew ponad 100-letniej sosny;
- rezerwat „Stawy Gnojna im. Rodziny Bieleckich” dla ochrony stawów rybnych stanowiących miejsce rozrodu i regularnego występowania ptaków, w

¹⁸ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mszczonów, s. 28, www.mszczonow.pl/redir,258, 2021-02-25.

szczegółności siewkowatych i blaszkodziobych, wraz z występującymi na tym terenie zbiorowiskami roślinnymi.

W gminie Mszczonów występują także pomniki przyrody. W porównaniu z 2015 rokiem ich liczba spadła o 2 do 26¹⁹, by ponownie w 2020 roku wzrosnąć do 28.²⁰ Są to pojedyncze drzewa rosnące w parkach dworskich przede wszystkim w Osuchowie, głównie dęby szypułkowe i lip drobnolistne i modrzewie europejskie. Pomnikiem jest także lipowa aleja drzew w Osuchowie, składająca się z dwóch odcinków drzew liczących 200 sztuk. Do pomników przyrody nieożywionej zaliczyć można także głązy narzutowe, w gminie Mszczonów i w sąsiednich gminach. Na terenie gminy Mszczonów pomnikowy głąz narzutowy znajduje się w miejscowości Ciemno-Gnojna.²¹

W latach 2019-2021 na terenie Mszczonowa realizowany jest projekt „Rozwój i zagospodarowanie zieleni miejskiej w Mszczonowie”, którego celem jest zagospodarowanie 7,12 ha terenów zieleni miejskich, z czego 6,61 ha to teren nowy.²²

Stan i ochrona środowiska, w tym stopień rozwoju infrastruktury sieciowej i odsetek korzystających z niej mieszkańców (kanalizacja, wodociąg, gazociąg).

Odsetek ludności korzystającej z infrastruktury sieciowej kształtuje się w gminie Mszczonów na poziomie niższym niż średnio w powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim. W 2019 roku z wodociągów w gminie Mszczonów korzystało 88,6% ludności (i nie ma tutaj dużej różnicy pomiędzy obszarem miejskim i wiejskim Gminy), wobec 91,7% w powiecie i 90,5% na Mazowszu. W przypadku tego wskaźnika obserwować można w analizowanym okresie w gminie Mszczonów systematyczny i wyraźny wzrost odsetka korzystających z wodociągów – z poziomu 87,6 w 2015 roku do 88,6 w 2019 roku (podobnie zresztą jak w przypadku powiatu i województwa, tylko że szybszy) – rys. 16.

Odsetek ludności korzystającej z kanalizacji kształtuje się w gminie Mszczonów na poziomie 53,1% w 2019 roku, czyli niższym niż średnia w powiecie (61,2%) i województwie (69,8%). Widać jednak w gminie Mszczonów dużą dysproporcję pomiędzy odsetkiem ludności korzystającej z kanalizacji na obszarze miasta (88,3% w 2019 roku, dużo więcej niż w powiecie i województwie) a obszarze wiejskim (10%). Wskaźnik ten w latach 2015-2019 utrzymywał się w Gminie na dość stałym poziomie – rys. 17.

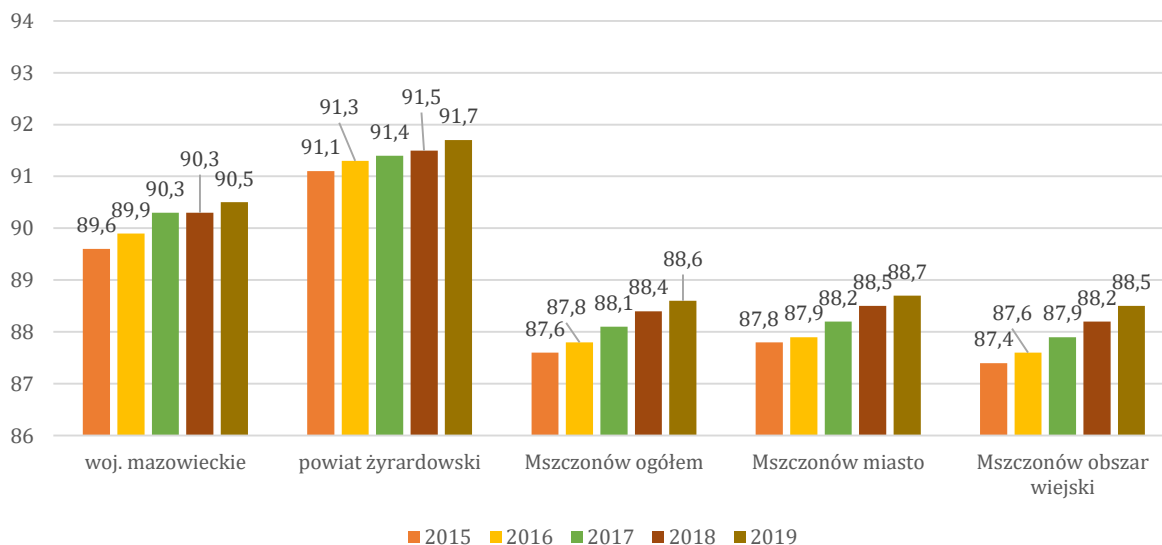
¹⁹ Bank Danych Lokalnych GUS.

²⁰ Na podstawie danych otrzymanych z Gminy.

²¹ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mszczonów, s. 29-30, <https://www.mszczonow.pl/258,studium-uwarunkowan-i-kierunkow-zagospodarowania-przestrzennego>, 2021-02-25.

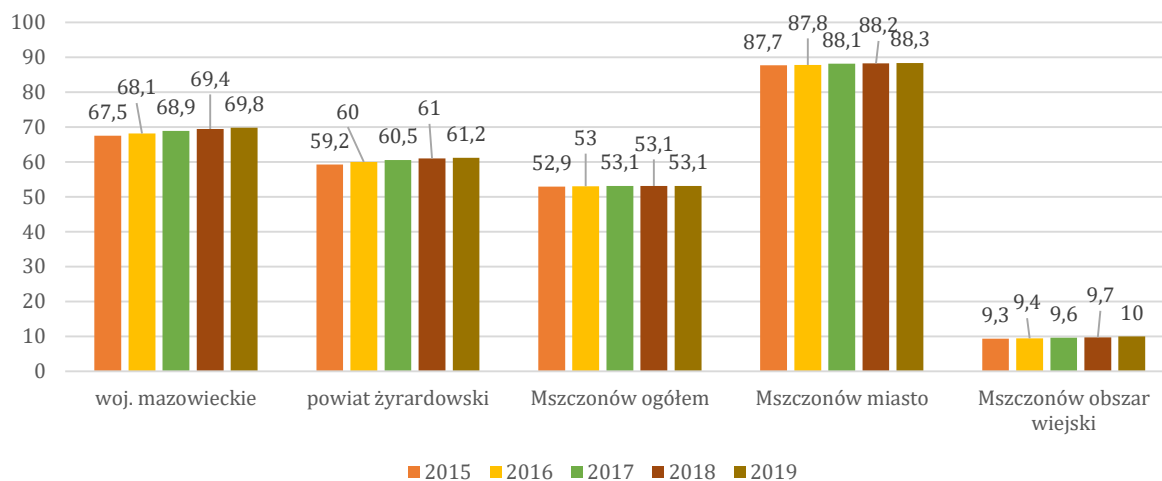
²² Projekt dofinansowany jest ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, Osi priorytetowej II Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu, działania 2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego, typ projektów numer 2: Rozwój terenów zieleni w miastach i ich obszarach funkcjonalnych (Projekty w Gminie, www.mszczonow.pl/1899,program-operacyjny-infrastruktura-i-srodowisko-2014-2020, 2021-02-24).

Rys. 16. Ludność korzystająca z wodociągów w % ogółu ludności w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rys. 17. Ludność korzystająca z kanalizacji w % ogółu ludności w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

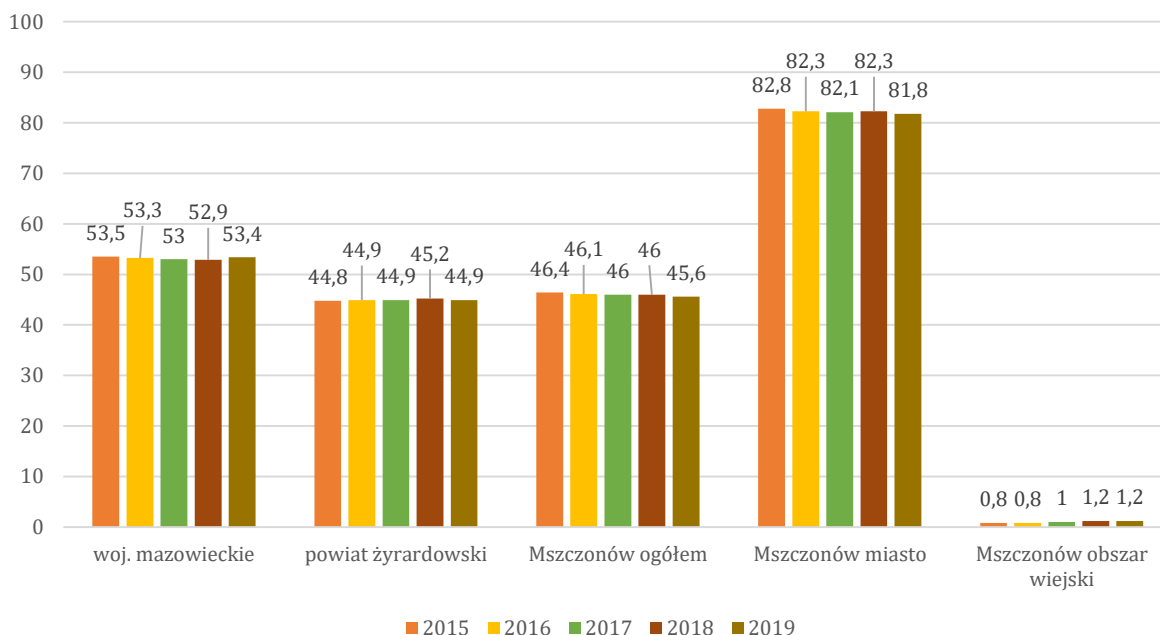

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Podobną sytuację jak w przypadku sieci kanalizacyjnej, można obserwować w gminie Mszczonów w odniesieniu do sieci gazowej (oba te wskaźniki kształtują się na dość zbliżonym poziomie, znacznie niższym niż w przypadku sieci wodociągowej). Odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej kształtuje się w gminie Mszczonów na poziomie 45,6% w 2019 roku, czyli nieznacznie wyższym niż średnia w powiecie (44,9%), ale niższym niż w województwie (53,4%). Widać jednak w gminie Mszczonów dużą

dysproporcję pomiędzy odsetkiem ludności korzystającej z sieci gazowej na obszarze miasta (81,8% w 2019 roku, dużo więcej niż w powiecie i województwie) a obszarze wiejskim (1,2%), jeszcze większą niż w przypadku sieci kanalizacyjnej. Podobnie jak w przypadku sieci kanalizacyjnej wskaźnik ten w latach 2015-2019 utrzymywał się w Gminie na dość stałym poziomie – rys. 18.

Rys. 18. Ludność korzystająca z instalacji gazowej w % ogółu ludności w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na terenie gminy Mszczonów funkcjonuje jedna mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków w Grabcach Józefpolskich, zmodernizowana w 2015 roku. Z względu na duże odległości od istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach wiejskich i o małej liczbie mieszkańców, Gmina w 2012 roku uruchomiła dofinansowanie z własnych środków do budowy przydomowych oczyszczalni ścieków – ²³ – do końca 2020 roku przyznano 45 dotacji celowych – tab.17 .

Tab. 17. Liczba przyznanych dotacji celowych ze środków budżetu gminy Mszczonów na sfinansowanie wydatków poniesionych na sfinansowanie części wydatków poniesionych na pokrycie kosztów zakupu i montażu urządzeń wchodzących w skład systemu oczyszczania ścieków – przydomowej oczyszczalni ścieków służącej do odprowadzania ścieków bytowych z budynków mieszkalnych w latach 2015-2020

²³ Program Rewitalizacji Miasta Mszczonowa na lata 2016-2023, s. 20-21, www.mszczonow.pl/redir,255, 2021-02-26.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
miasto	1	0	1	0	1	0
Gmina	11	7	8	3	3	13

Źródło: dane uzyskane od Gminy.

Infrastruktura energetyczna. Na terenie gminy Mszczonów zlokalizowane są 173 stacje elektroenergetyczne i jeden główny punkt zasilania – stacja elektroenergetyczna 110/15 kV „Mszczonów”, zlokalizowana przy ul. Towarowej w Mszczonowie. W Mszczonowie dominują linie napowietrzne SN i NN, ich zmiana na kablowe wymagałaby dużych nakładów inwestycyjnych i długiego procesu formalno-prawnego ze względu na przebieg istniejących linii przez grunty prywatne. Na terenie miasta zlokalizowanych jest 1019 opraw oświetlenia ulicznego. Kompleksowa modernizacja oświetlenia, polegająca na wymianie na oprawy oświetleniowe LED, planowana jest w latach 2021-2022. System zasilania gminy Mszczonów zaspokaja obecne i perspektywiczne potrzeby elektroenergetyczne (występują rezerwy mocy).²⁴

Stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii i plany w tym zakresie. Gmina Mszczonów to jedyne miejsce w Polsce, a drugie w Europie, gdzie kredowe wody geotermalne są wszechstronnie wykorzystywane. Po wydobyciu i odzyskaniu do celów grzewczych naturalnego ciepła, następnie po uzdatnieniu na stacji SUW są tłoczone do miejskiej sieci wodociągowej i wykorzystywane do celów pitnych. Koncesję na to posiada Geotermia Mazowiecka.²⁵

W gminie Mszczonów są wyznaczone tereny dla rozwoju OZE: farmy fotowoltaiczne w miejscowościach Powązki, Podlindowo, Wymysłów oraz energia wiatrowa (wiatraki) w miejscowości Wymysłów i w mieście Mszczonowie.²⁶

W gminie Mszczonów planowane są w najbliższym czasie inwestycje w zakresie montażu odnawialnych źródeł energii na budynkach użyteczności publicznej – Mszczonowskim Ośrodku Kultury, Szkole Podstawowej w Lutkównie, Ochotniczej Straży Pożarnej w Mszczonowie, budynku przy ulicy Brzoskwiniowej w Mszczonowie udostępnianym nieodpłatnie dla Klubu Sportowego „Mszczonowianka”²⁷ (pod warunkiem uzyskania dofinansowania) a także badanie ankietowe w zakresie zapotrzebowania na inwestycje OZE ze strony osób fizycznych.²⁸ Do 2019 roku liczba wspartych projektów dotyczących efektywności energetycznej OZE i ochrony środowiska w instytucjach publicznych wyniosła 3 zaś termomodernizacji poddano 4 obiekty

²⁴ Program Rewitalizacji Miasta Mszczonowa na lata 2016-2023, s. 21, www.mszczonow.pl/redir,255, 2021-02-26.

²⁵ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mszczonów, s. 20, www.mszczonow.pl/redir,258, 2021-02-25.

²⁶ Dane uzyskane od Gminy.

²⁷ Dane uzyskane od Gminy.

²⁸ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mszczonów, s. 9, www.mszczonow.pl/redir,258, 2021-02-25.

użyteczności publicznej²⁹: tj. Szkoła Podstawowa w Piekarach, Szkoła Podstawowa w Osuchowie, budynek gminny z filią Gminnego Centrum Informacji w Osuchowie.³⁰

Część gospodarstw domowych w gminie Mszczonów wykorzystuje energię pochodzącą z biomasy. Na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2014 roku na potrzeby opracowania Planu gospodarki niskoemisyjnej, zużycie biomasy w Gminie oszacowano na poziomie 310 m³, co dało wartość opałow 1 898,75 GJ.³¹

Gospodarka odpadami, selektywna zbiórka odpadów. Gospodarka odpadami w gminie Mszczonów realizowana jest w oparciu o zorganizowany system pojemnikowy i workowy zbierania odpadów, którym objęci są mieszkańcy gminy Mszczonów. Wprowadzony jest system segregacji odpadów „u źródeł”.³² Na terenie gminy Mszczonów nie funkcjonuje Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK), mieszkańcy mogą przekazywać odpady komunalne do PSZOK zlokalizowanych w Żyrardowie przy ul. Czystej 5 oraz na składowisku „Słabomierz- Krzyżówka”.³³

Ilość zmieszanych odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku przypadająca na 1 mieszkańca w gminie Mszczonów w latach 2015-2019 znacząco wzrosła – z poziomu 122,3 kg w 2015 roku do 297,3 kg w 2019 roku, przewyższając tym samym średnią w powiecie (245 kg) i województwie (230,8 kg), podczas gdy w 2015 roku wskaźnik ten w Gminie kształtował się na dużo niższym poziomie. Ten szybko rosnący trend obserwowany jest zarówno w mieście jak i na obszarze wiejskim a wartości wskaźnika są zbliżone – rys. 19.

Zdecydowana większość zmieszanych odpadów zebranych w gminie Mszczonów pochodzi z gospodarstw domowych – w 2019 roku stanowiły one na 1 mieszkańca 254,4 kg (przy 297,3 kg odpadów ogółem) – rys. 20.

²⁹ Raport o stanie Gminy Mszczonów w 2019, s. 22, www.mszczonow.pl/plik,2965,raport-o-stanie-gminy-mszczonow-w-2019-roku-pdf.pdf, 2021-02-25.

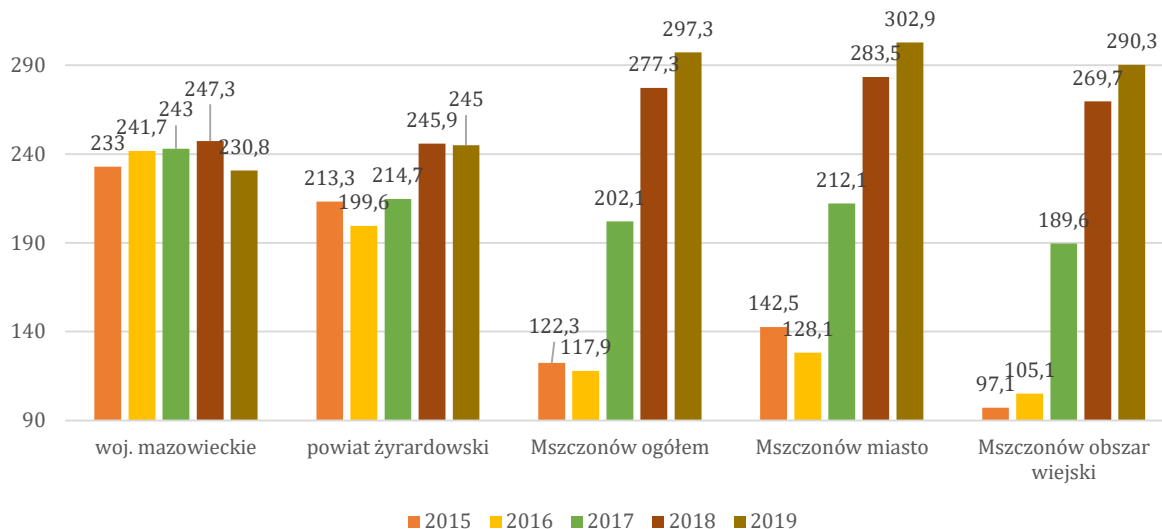
³⁰ Dane otrzymane od Gminy.

³¹ Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Mszczonów – Aktualizacja, s. 55-56, www.bip.mszczonow.pl/plik,4433,65-pdf.pdf, 2021-02-26.

³² Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Mszczonów – Aktualizacja, s. 31, www.bip.mszczonow.pl/plik,4433,65-pdf.pdf, 2021-02-26.

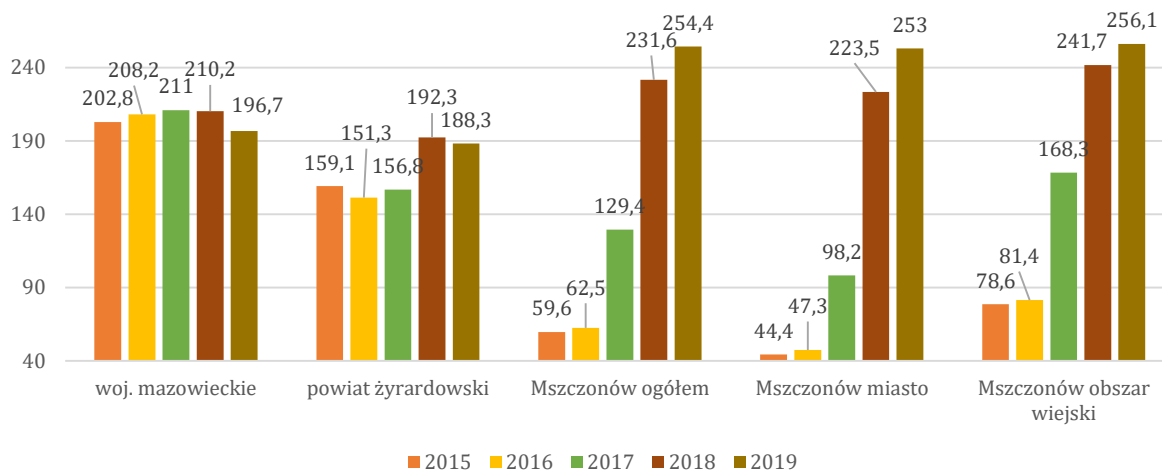
³³ Zmiany w systemie gospodarowania odpadami komunalnymi, www.mszczonow.pl/1874,informacje, 2021-02-26.

Rys. 19. Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku ogółem na 1 mieszkańca w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019 (w kg)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rys. 20. Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W 2019 roku wskaźnik przedsiębiorstw realizujących odbiór zmieszanych odpadów komunalnych w gminie Mszczonów wynosił 23,5% (wobec 4,7% w województwie mazowieckim), wskaźnik świadczenia usług odbioru odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych – 85,6% (podobnie jak w województwie –

85,3%) a wskaźnik świadczenia usług odbioru odpadów komunalnych z nieruchomości niezamieszkałych – 14,4% (podobnie jak w województwie – 14,8%).³⁴

Funkcjonujące od 1993 roku składowisko odpadów komunalnych w miejscowości Marków Świnice zostało decyzją Marszałka Województwa Mazowieckiego zamknięte w 2011 roku.³⁵ Niekorzystnym zjawiskiem na terenie Gminy jest tworzenie dzikich wysypisk. Na terenie gminy Mszczonów od 2018 roku funkcjonują 2 dzikie wysypiska.

KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

Instytucje kultury i ich działalność (w tym uczestnictwo w kulturze). Zgodnie z danymi GUS na terenie gminy Mszczonów w latach 2015-2020 działały dwie Biblioteki (na 14 działających w powiecie). Na terenie miasta jest to Miejska Biblioteka Publiczna oraz na terenie wiejskim jej filia w Osuchowie.³⁶ Historia Biblioteki w Mszczonowie sięga 1946 roku, a w obecnym miejscu na ul. Szkolnej 3 funkcjonuje od stycznia 2002 roku. Liczba woluminów dostępnych dla czytelników zwiększała się w analizowanym okresie (2015-2020) zarówno na obszarze miasta (z 22 106 w 2015 roku, do 27 121 w 2020 roku) jak i na obszarze wiejskim gminy (z 5 425 w 2015 roku, do 6390 w 2020 roku). Poziom czytelnictwa nie odbiegał od powiatowego, zanotowano 16 wypożyczeń na jednego czytelnika, czyli taki sam wskaźnik jak w powiecie). Liczba czytelników na terenie Gminy podlegała wahaniom w analizowanym okresie, co przedstawiono w tab. 18.

Tab. 18. Liczba czytelników w ujęciu rocznym na terenie gminy Mszczonów z podziałem na obszar miasta i teren wiejski

Obszar	czytelnicy w ciągu roku					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Mszczonów (gmina)	1 995	2 108	1 572	1 615	1 740	1 376
Mszczonów - miasto	1 801	1 998	1 380	1 396	1 509	1 173
Mszczonów - obszar wiejski	194	110	192	219	231	203

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Biblioteka to nie tylko miejsce przyjazne czytelnikom oferujące książki ale i audiobooki, a także filmy. To także miejsce spędzania wolnego czasu w bibliotece jest dostępne 12 stanowisk komputerowych, a także konsola XBOX, gry planszowe i puzzle. Od 2018 roku funkcjonuje Dyskusyjny Klub Książki dla dorosłych. Od 2019 roku Biblioteka uczestniczy w projekcie „Moja e-biblioteka liderem informatyzacji na Mazowszu” pozwala to na rozszerzenie działalności biblioteki w sieci. Okaże się ta bardzo przydatne w dobie pandemii Coronavirusa. Uruchomiona została także bezpłatna usługa „książka na telefon”, a na terenie Mszczonowa zainstalowano także wyrzutnię książek pozwalającą

³⁴ Bank Danych Lokalnych GUS.

³⁵ Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Mszczonów – Aktualizacja, s. 32, www.bip.mszczonow.pl/plik.4433.65-pdf.pdf, 2021-02-26.

³⁶ Bank Danych Lokalnych GUS.

oddać książki w dowolnym czasie poza godzinami pracy Biblioteki. Ale Biblioteka jest także miejscem organizującym spotkania, imprezy dla dzieci i młodzieży (w tym np. Biblioferie, występy teatrzyków).

W gminie Mszczonów znajduje się jedna placówka kultury (na 3 w całym powiecie). W całym analizowanym okresie wskaźnik ten nie uległ zmianie, placówka działa na terenie miasta Mszczonów i jest to Mszczonowski Ośrodek Kultury (MOK).³⁷ W obecnym kształcie organizacyjnym i prawnym działa on od 2011 roku na podstawie statutu nadanego uchwałą Rady Miejskiej. Do najważniejszych zadań MOK należą:

- prowadzenie edukacji kulturalnej dzieci, młodzieży i dorosłych;
- doskonalenie pracowników i instruktorów kultury oraz nauczycieli;
- prowadzenie prac nad nowymi formami upowszechniania kultury oraz ich wdrażanie;
- świadczenie usług z zakresu kultury;
- organizowanie kursów i szkoleń;
- organizowanie imprez artystycznych dla mieszkańców miasta i gminy oraz organizacja imprez zleconych i okolicznościowych;
- organizowanie własnych form amatorskiego ruchu artystycznego takich jak zespoły muzyczne, taneczne, teatralne i inne;
- popularyzowanie i promowanie twórczości artystycznej;
- organizowanie lokalnego rynku kultury.

Oferta MOK jest bardzo zróżnicowana, a jej potencjalnymi odbiorcami są: dorośli (w tym także seniorzy), młodzież i dzieci. W MOK działa 12 sekcji tematycznych (są to sekcje: wokalna "VOICE", wokalna "STUDIO PIOSENKI", wokalna dla dorosłych "SŁONECZKO", muzyczna nauki gry na gitarze, muzyczna nauki gry na trąbce, tańca jazzowego, Teatralna dla dorosłych "GRUPA JOSEFA", plastyczna dla dzieci i młodzieży, plastyczna dla dorosłych, recytatorska i terapia zajęciowa, gier wirtualnych, filmowa "KLUB MIŁOŚNIKÓW FILMU"), a ponadto Akademia malucha, odbywają się zajęcia rekreacyjno-sportowe (fitness, pilates, gimnastyka zdrowotna) i próby zespołów.

W MOK działa także Mszczonowski Uniwersytet Trzeciego Wieku, który jest sekcją edukacyjno-integracyjną dla seniorów. Różne zajęcia (rekreacyjno-sportowe, artystyczne, językowe, związane z umiejętnościami gry na instrumentach) są organizowane od poniedziałku do piątku w godzinach popołudniowych, a raz w miesiącu w sobotę w godzinach przedpołudniowych są wykłady ogólne, tematycznie nawiązujące do różnych dziedzin nauki.

Mszczonowski Ośrodek Kultury prowadzi swoją działalność w obiektach:

- budynek przy ul. Warszawskiej 33;
- sala widowiskowo-kinowa;
- sala tańca;
- mała galeria;
- klub młodzieżowy;

³⁷ Wszystkie informacje dotyczące MOK podano za oficjalną stronę internetową, <https://mok.mszczonow.pl/>, 2021-08-14 oraz na podstawie informacji uzyskanych od gminy Mszczonów.

- sale zajęciowe;
- studio nagrań.

Ponadto od roku 2021

- amfiteatr, a w przyszłości (za ok. cztery lata) sala tańca (duża) w Centrum Usług Społecznych przy ulicy Tarczyńskiej.

Mszczonowski Ośrodek Kultury jest także organizatorem wielu imprez i wydarzeń cyklicznych i okolicznościowych takich:

- Wieczoru Kolęd - koncertu w sali teatralnej MOK;
- Gminnych Przeglądów Przedstawień Jasełkowych;
- Ferii zimowych i letnich;
- Spotkań Artystycznych Szkół - eliminacji miejsko-gminnych /konkursu piosenki, recytacji, przedstawień teatralnych, konkursu plastycznego;
- Ogólnopolskiego Konkursu Recytatorskiego (eliminacji miejskich);
- Lekcji plastyki w galerii dla maluchów – programu edukacyjnego dla klas "0";
- Lekcji muzyki dla maluchów – programu edukacyjnego dla klas "0";
- Rocznicy Uchwalenia Konstytucji 3 Maja;
- Dnia Matki;
- Dnia Dziecka;
- JARMARKU MSZCZONOWSKIEGO - imprezy plenerowej połączonej ze świętem miasta;
- Imprez plenerowych na terenie gminy (Gminnych Dożynek w Osuchowie, Odpustu w Lutkówce, Gminnych Zawodów o Nagrody Przewodniczącego Rady Miejskiej);
- Seansów kinowych w plenerze oraz karaoke;
- Koncertów estradowych, kabaretów, przedstawień teatralnych;
- Wernisaży i wystaw prac artystów plastyków z zakresu malarstwa, rzeźby, grafiki, tkanin, fotografii, itp.;
- Wieczorków biesiadnych i tanecznych dla emerytów i rencistów;
- Koncertów młodzieżowych w klubie MOK i wielu innych.

Aspektem, na który warto zwrócić uwagę jest prowadzenie zajęć w czasie pandemii, część z nich została przeniesiona na formułę on-line, a część odbywała się w małych grupach.

Poziom uczestnictwa w kulturze za rok 2019 (ostatni pełny przed ograniczeń związanych z pandemią kształtował się na następującym poziomie):

Działalność kina weekendowa

- W 2019 roku seanse kinowe skorzystało ogółem 8079 osób, a w tym:
 - filmy polskie - 4330 osób,
 - filmy europejskie (bez polskich) - 861 osób,
 - filmy – pozostałe kraje - 2888 osób

Seanse filmowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych nieodpłatne

- 420 osób (ferie zimowe, akcja letnia, szkoły, przedszkola, Klub Miłośników Filmu)

Wernisaże-wystawy

- 3000 osób

Przeglądy artystyczne

- 1050 osób

Koncert:

- w wykonaniu profesjonalistów w MOK (4) – 500 osób
- wykonanie własne w MOK (9) – 960 osób

Prelekcje, spotkania, wykłady

- 580 osób.

Uzupełnieniem oferty kulturalnej i usług spędzania wolnego czasu jest oferta Gminnego Centrum Informacji (mieszczącego się w Mszczonowie, a posiadającego także filię w Osuchowie – tu prowadzane są przede wszystkim działania z zakresu pośrednictwa pracy, działalności szkoleniowej i informacyjnej).³⁸ GCI powstało 1 kwietnia 2003 roku, a 1 września 2003 roku rozpoczęła działalność filia w Osuchowie. Główne zadania Gminnego Centrum Informacji to:

- Działalność szkoleniowa, dzięki której znacznie zwiększa się poziom wiedzy, kwalifikacji, szans zdobycia zatrudnienia;
- Działalność pro-rolnicza, filia GCI w Osuchowie;
- Przeciwdziałanie bezrobociu na terenie miasta i gminy Mszczonów;
- Udostępnianie nowych technologii lokalnej społeczności;
- Działalność konsultacyjno-doradcza dla innych organizacji;
- Promocja gminy Mszczonów;
- Współpraca z innymi podmiotami w celu aktywizacji działań na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego i obywatelskiego.

Z punktu widzenia oferty kulturalnej GCI dwa ostatnie punkty mają największe znaczenie. Z jednej strony bowiem GCI informuje o wydarzeniach, imprezach, miejscach wartych odwiedzenia z terenu gminy, powiatu, ale i Warszawy (np. informacje o ofertach ciekawych wystaw), z drugiej zaś podejmuje współpracę z organizacjami pozarządowymi, dzięki czemu możliwe jest oferowanie mieszkańcom ciekawych atrakcji np. warsztatów „Sztuka filmowa od podstaw” jakie we współpracy z Fundacją „Generator Kultury” zorganizowano w Zespole Szkół w Osuchowie. GCI jest także organizatorem zajęć umuzykalniających odbywających się w Izbie Pamięci Rodziny Maklakiewiczów. Inicjatywą zwiększającą atrakcyjność Mszczonowa zarówno dla mieszkańców jak i odwiedzających jest opracowanie Questów – ze strony internetowej można pobrać dwa Questy: „Skarby Mszczonowa”, „Szlakiem przeszłości” (<https://www.gci.mszczonow.pl/1861,do-pobrania>). GCI jest także koordynatorem współpracy z LGD „Ziemia Chełmońskiego”. GCI koordynuje prace Izby Pamięci Ziemi Mszczonowskiej (istnieje od 2010 roku) oraz Izby Pamięci Rodu Maklakiewiczów - więcej na ten temat w części dotyczącej dziedzictwa niematerialnego.

Uwarunkowania historyczne, obiekty zabytkowe, ich stan dostępność sposób wykorzystania. Gmina Mszczonów posiada nie tylko ciekawe tereny z punktu widzenia krajobrazu przyrodniczego, ale na jej obszarze znajdują się także ciekawe obiekty

³⁸ Wszystkie informacje dotyczące GCI podano za oficjalną stronę internetową, <https://www.gci.mszczonow.pl/>, 2021-08-10 oraz na podstawie informacji uzyskanych od gminy Mszczonów.

historyczne i kulturowe, do których należą: dwa XIX-wieczne kościoły w Mszczonowie i Osuchowie, XVIII-wieczna świątynia w otoczonej lasami Lutkowie, zabytkowy pałac rodu Platerów w Osuchowie i dworek zwany Kaflarnią (dworek Czarneckich) usytuowany przy wyjeździe z miasta w kierunku Żyrardowa. Na terenie gminy, w miejscowości Wręcza, występuje także zrujnowany pałac (właściwie jego pozostałości) rodziny Kossakowskich z resztkami przyległego parku. Ponadto na terenie gminy znajduje się dwór i park dworski w Badowo-Mściskach (własność prywatna), dworek Piekary, dworek Badowo Dańki (częściowo zniszczony).

Lokalne dziedzictwo niematerialne. Na terenie gminy działają Izby Pamięci: Ziemi Mszczonowskiej oraz Rodziny Maklakiewiczów. Izba Pamięci Ziemi Mszczonowskiej funkcjonuje od 2010 roku, składa się z 4 sal tematycznych, dotyczących nie tylko historii (w tym II wojny światowej), ale także rzemiosła mszczonowskiego, znanego między innymi z produkcji mebli. Jedna z sal (trzecia) poświęcona jest także sławnym mieszkańcom Mszczonowa i okolic (m.in. rodzinie Maklakiewiczów, Wojciechowi Siemionowi, Szymonowi Kobylińskiemu, Stefanowi Krokowskiemu a także największej w Polsce Orkiestrze Dętej – OSP w Mszczonowie). Druga Izba Pamięci jest Izbą Rodziny Maklakiewiczów, prezentuje nie tylko historie i życiorysy sławnych przedstawicieli rodu, ale także tradycje muzyczne ziemi mszczonowskiej. Obie Izby mają zbiory udostępnione w formule on-line i bardzo ciekawie prowadzoną stronę internetową przybliżającą tradycje ziemi mszczonowskiej (<https://www.izba.mszczonow.pl/>).

Do znanych postaci kultury

- Wojciech Siemion (aktor - wykładał w Wyższej Szkole Komunikowania i Mediów Społecznych w Warszawie oraz prowadził wykłady i zajęcia w Szkole Teatralnej w Warszawie.) Był silnie związany z Mszczonowskim Ośrodkiem Kultury. Brał czynny udział w „MELPOMENIE NA WAKACJACH” – tygodniowym obozie artystycznym dla dzieci i młodzieży organizowanym na terenie obiektu rekreacyjnego hotelu „Panorama” w Zbierzynie. Tam odbywały się warsztaty teatralne, wspólne wycieczki do muzeum czy domu artysty. Natomiast w MOK wspólnie przygotowywał przedstawienia teatralne i widowiska, które wystawiane były w Mszczonowie oraz poza jego granicami (Budlewo, Kraków, Jawor, Łowicz, itd.). Oprócz tego Wojciech Siemion często angażował się w działalność MOK jako juror czy konferansjer (m.in. WOŚP).
- Joanna Kasperska (aktorka) bardzo czynnie włączała się w działalność MOK artystyczną. Brała udział jako narrator w przedstawieniu „Jak to ze mną było”, które wystawiliśmy w Budlewie na otwarcie skansenu. Czasami występuje jako juror na konkursach teatralnych oraz jest częstym gościem na MAZOWIECKIM KONKURSIE PRZYJACIÓŁ SŁOWA IM.WOJCIECHA SIEMIONA organizowanym corocznie w MOK.
- Józef Pless (poeta, pisarz) jest również związany z Mszczonowskim Ośrodkiem Kultury. Często występuje jako juror na przeglądach recytatorskich, a także jest zaangażowany w działalność Unii Poetyckiej im. Wojciecha Siemiona.

- Jerzy Janeczek (aktor, reżyser) był częstym bywalcem MOK. Bierze udział w wydarzeniach artystycznych czasami jako juror oraz jest zaangażowany w działalność Unii Poetyckiej im. Wojciecha Siemiona.

Dziedzictwo historyczne kultywują m.in. Mszczonowskie Stowarzyszenie Historyczne i działająca w jego ramach Grupa Rekonstrukcji Historycznej. Stowarzyszenie skupia lokalnych pasjonatów historii, m.in.: przedstawicieli miejscowych szkół, ZHP, OSP, twórców Izby Pamięci Ziemi Mszczonowskiej, członków Grupy Rekonstrukcji Historycznej „Strzelcy 31pp”, a także zespołu zajmującego się organizacją wrześniowej inscenizacji bitwy mszczonowskiej. Zadaniem Stowarzyszenia jest pozyskiwanie środków zewnętrznych na sfinansowanie wszelkich inicjatyw związanych z kultywowaniem tradycji i historii Ziemi Mszczonowskiej, a także renowacją miejscowych zabytków. Stowarzyszenie organizowało m.in. rekonstrukcje Szarży Osuchowskiej, festiwal historyczny, konkurs fotograficzny.

W gminie działa 14 grup artystycznych (na 27 w powiecie), liczących łącznie 592 członków (w powiecie łącznie jest to 982 członków) – dane za 2019 rok.

SPORT I REKREACJA

Liczba i rodzaj klubów sportowych. W gminie Mszczonów funkcjonuje 5 klubów sportowych (4 w 2016 roku), m.in.: Klub Sportowy „Mszczonowianka”, Ludowy Klub Sportowy „Osuchów”, Uczniowski Klub Sportowy „Olimpijczyk 2008”, Uczniowski Klub Sportowy w Lutkówe, a także Stowarzyszenie Kultury Fizycznej „Fresh”³⁹, prowadzące zajęcia nie tylko w zakresie cheerleadingu, ale także z akrobatyki, baletu oraz jazzu.⁴⁰

Liczba uprawiających sport. W analizowanym okresie w Gminie nieznacznie malała zarówno liczba członków klubów (z 503 w 2016 roku do 488 w 2018 roku), jak i ćwiczących ogółem (odpowiednio z 489 do 487).⁴¹

Infrastruktura sportowo-rekreacyjna i warunki do jej rozwoju. W 1999 roku Gmina Mszczonów powołała Ośrodek Sportu i Rekreacji (OSiR). Pierwszym dyrektorem został Krzysztof Brzóska, natomiast obecnie OSiR Mszczonów jest zarządzany przez dyrektora Michała Szymańskiego. W ramach Ośrodka Sportu i Rekreacji w Mszczonowie funkcjonuje kompleks basenów termalnych. „Termy Mszczonów” to nowoczesny kompleks zespołu obiektów z wykorzystaniem źródeł termalnych spełniający funkcje wypoczynkowe oraz rekreacyjne. Obiekt oferuje dwa baseny całoroczne o łącznej powierzchni 190 m² wypełnione wodą geotermalną o temperaturze 34°C oraz jeden znajdujący się na zewnątrz, wypełniony wodą geotermalną uzdatnioną o temperaturze 32°C, wyposażony w sztuczną rzekę, leżanki wodne i ławeczki napowietrzające, masaże ścienne, masaż karku oraz gejzery powietrzne a także zjeżdżalnie, jedną o długości 60 m.

³⁹ Stowarzyszenia/Fundacje, www.mszczonow.pl/210,organizacje-pozarzadowe, 2021-02-24.

⁴⁰ Stowarzyszenie Kultury Fizycznej Fresh, www.localgymnsandfitness.com/PL/Mszczon%C3%B3w/301730740036060/Stowarzyszenie-Kultury-Fizycznej-Fresh, 2021-07-25.

⁴¹ Bank Danych Lokalnych GUS.

Termy są jedynym tego rodzaju obiektem w centralnej Polsce (www.termy-mszczonow.eu/).⁴²

Na bazie wybudowanej w 2000 roku Hali Sportowej, otwartego w 2008 roku Kompleksu Basenów Termalnych oraz boisk „Orlik 2012” zlokalizowanych przy szkole podstawowej, Ośrodek Sportu i Rekreacji w Mszczonowie koordynuje działalność sportu na terenie miasta, która prowadzona jest poprzez sekcje sportowe skupione przy OSiR, Klubie Sportowym „K.S. Mszczonowianka”, LKS oraz Uczniowskich Klubach Sportowych. Poza ww. obiektami gmina dysponuje bieżnią lekkoatletyczną w Osuchowie, boiskiem wielofunkcyjnym z bieżnią ze sztuczną nawierzchnią w Lutkównie, boiskiem wielofunkcyjnym ze sztuczną nawierzchnią w Piekarach. Gmina posiada zbiornik wodny w Zbiroży „Św. Anna” o powierzchni 12 ha na bazie którego planuje się stworzenie bazy o charakterze rekreacyjnym dla mieszkańców miasta i gminy.⁴³

W 2019 roku rozpoczęła się budowa otwartych stref aktywności w miejscowości Osuchów i Lutkówna. W planach inwestycyjnych gminie Mszczonów jest wybudowanie na terenie Parku Miejskiego pumtrack do ekstremalnej jazdy na rowerze.⁴⁴

Wybrane imprezy sportowe. W OSiR Mszczonów organizowane są cykliczne wydarzenia sportowe takie jak: Amatorskie Mistrzostwa w Hokeju na Lodzie o Puchar Dyrektora OSiR Mszczonów (VI edycja w 2020 roku), Grand Prix Tenisa Stołowego, Mistrzostwa Gminy Mszczonów w Lekkoatletyce, Mistrzostwa Gminy Mszczonów w piłce ręcznej, Wiosenne i Jesienne Biegi Przełajowe, Świąteczne Biegi z Termami Mszczonów (X w 2020 roku) czy Wiosenny i Jesienny Rajd Rowerowy w ramach produktu turystycznego „Weekend z Termami Mszczonów”⁴⁵ czy Nocne Piesze Rajdy, popularyzujące turystykę pieszą dla mieszkańców Gminy.

Tradycje i specjalizacje sportowe. Wiodące kluby, znani sportowcy i inne postacie świata sportu związane z gminą.⁴⁶ Początki zorganizowanej działalności sportowej we Mszczonowie sięgają okresu dwudziestolecia międzywojennego. W 1924 roku w mieście założono gniazdo „SOKOŁA” zrzeszającego ponad 50 członków. W jego ramach organizowane były imprezy o charakterze rekreacyjno-pokazowym, najbardziej widowiskowe były pokazy gimnastyczne. Po II Wojnie Światowej władze komunistyczne zawiesiły działalność SOKOŁA. W 1957 roku na zebraniu założycielskim powołano do życia Ludowy Klub Sportowy Mszczonowianka. Jako pierwsze stworzono sekcje: piłkarską, kolarską, motorową. Powstała drużyna bokserska, którą prowadził trener Stanisław Paczkowski. Bogdan Laskowski zainicjował w latach 60-tych, jako ówczesny nauczyciel wychowania fizycznego, modę na piłkę ręczną. W latach 70-tych klub Mszczonowianka prowadził 4 sekcje: piłki nożnej, siatkówki, szachową i turystyczną. Później powołano sekcję brydża sportowego. Najlepiej rozwijającą się drużyną była drużyna siatkarska kierowana przez Janusza Ołubka. W 1990 roku zaczął pracę nowy

⁴² Termy Mszczonów, www.mszczonow.pl/244,termy-mszczonow?tresc=210, 2021-02-27.

⁴³ Materiał otrzymany od Gminy.

⁴⁴ Raport o stanie Gminy Mszczonów w 2019, s. 33, 45, www.mszczonow.pl/plik,2965,raport-o-stanie-gminy-mszczonow-w-2019-roku-pdf.pdf, 2021-02-25.

⁴⁵ Weekend z Termami Mszczonów, www.termy-mszczonow.eu/414,weekend-z-termami-mszczonow, 2021-02-27.

⁴⁶ Materiał otrzymany od Gminy.

zarząd: Prezes Lech Kuran, Wiceprezes Zbigniew Sasin, Wiceprezes Marek Jakubowski. Powstały dwie sekcje tenisa stołowego i strzelectwa, Ryszard Stusiński organizował piłkarskie piątki. 14 lipca 1997 roku to pamiętna data reaktywacji sekcji piłki nożnej pod nazwą LKS Mszczonowianka. W 60-letniej historii Mszczonowianki funkcje Prezesów pełnili: Józef Siniarski, Mieczysław Kłopotowski, Kazimierz Szustkiewicz, Józef Dymecki, Lech Kuran, Zbigniew Sasin, Stefan Grzybek, Waldemar Kurowski, Ryszard Stusiński, Józef Grzegorz Kurek, Łukasz Koperski, Zdzisław Skoneczny, Zbigniew Bednarek, Grażyna Korzonkowska, Zdzisław Banasiak i Andrzej Czeremużyński.

Atrakcyjność turystyczna – walory, oferta i infrastruktura turystyczna. Najważniejszym cyklicznym wydarzeniem kulturalnym jest święto miasta, czyli Jarmark Mszczonowski a później Gminne Dożynki w Osuchowie. W gminie Mszczonów funkcjonuje jeden zintegrowany lokalny produkt turystyczny „Weekend z Termami Mszczonów”. W jego ramach oferowane są:⁴⁷

- wszystkie atrakcje Term (rekreacyjne, zdrowotne, rehabilitacyjne i lecznicze na bazie wód geotermalnych),
- 8 tras rowerowych o długości 145,5 km,
- 3 trasy piesze do spacerów z kijkami nordic-walking o długości 29,5 km,
- 2 trasy do biegów narciarskich o długości 4,6 km,
- a także udział w corocznych rajdach rowerowych na orientację oraz biegu ulicznym.

Ruch turystyczny – liczba turystów, wykorzystanie bazy. Od 2018 roku w gminie Mszczonów funkcjonują 2 turystyczne całoroczne obiekty turystyczne oferujące ok. 250 miejsc noclegowych.⁴⁸ W 2019 roku z noclegów w Gminie skorzystały 11 973 osoby (wobec 8 058 w 2014 roku).⁴⁹ Noclegi oferują zarówno hotele i pensjonaty (Artis Loft Hotel, Hotel Panorama, Hotel U Wodnika), jak i pensjonaty czy kwatery prywatne (Pensjonat w Olszówce, Folwark Badowo, Aparthotel Stara Przędzalnia, Afrodyta Business & Spa, Agroturystyka Czekań, Pokoje Viva.pl). Noclegi oferują również hotele i pensjonaty (Hotel Panorama, Hotel U Wodnika), jak i pensjonaty czy kwatery prywatne (Folwark Badowo, Agroturystyka Czekań, Pokoje Viva.pl).

PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Dokumenty planistyczne (studium i mpzp). Polityka przestrzenna, w tym zagospodarowanie przestrzenne gminy, jest wynikiem realizacji studium uwarunkowań

⁴⁷ Weekend z Termami Mszczonów, www.termy-mszczonow.eu/414,weekend-z-termami-mszczonow, 2021-02-27.

⁴⁸ Bank Danych Lokalnych GUS.

⁴⁹ Raport o stanie Gminy Mszczonów w 2019, s. 21, www.mszczonow.pl/plik.2965.raport-o-stanie-gminy-mszczonow-w-2019-roku-pdf.pdf, 2021-02-25.

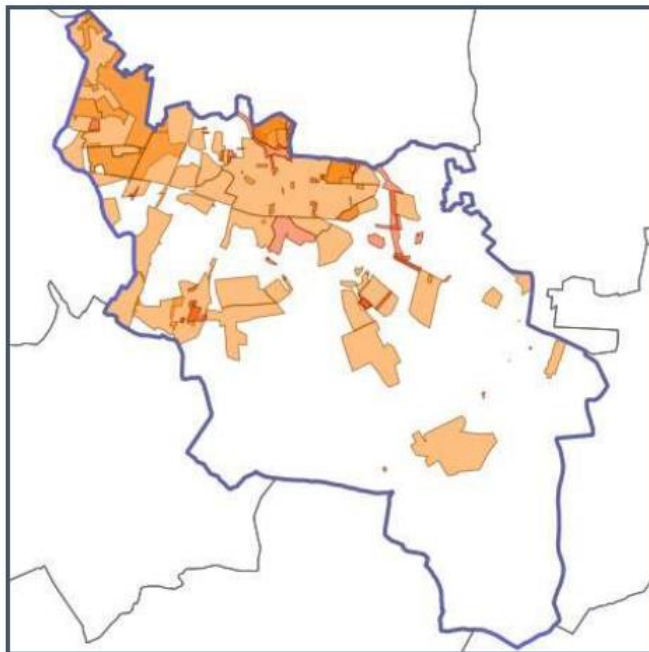
i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla gminy Mszczonów zostało opracowane w 2013 roku i aktualizowane w 2019 roku. Jest to więc dokument bardzo aktualny, uwzględniający obecne tendencje rozwojowe obserwowane na terenie gminy. Studium zostało wykorzystane dla określenia struktury funkcjonalno-przestrzennej. Dlatego jego założenia zostaną omówione w części dotyczącej przestrzennych aspektów Strategii. Plany miejscowe opracowywane są zgodnie z zaleceniami studium. Obecnie (stan na 2020 rok) 28,2% powierzchni gminy objęta jest planami miejscowymi (wzrost w stosunku do 2015 roku o 8,2 p.p.). W tab. 19 oraz na rys. 21 zaprezentowano szczegółowe dane dotyczące miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Tab. 19. Obowiązujące plany miejscowe – powierzchnia objęta planami i odsetek powierzchni gminy objętej mpzp

Gmina Mszczonów	powierzchnia gminy i odsetek powierzchni objęta/y obowiązującymi planami ogółem					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
	3 043	3 734	4 000	4 113	4 160	4 283
	%	%	%	%	%	%
	20,0	24,6	26,3	27,1	27,4	28,2

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rys. 21. Pokrycie gminy Mszczonów miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

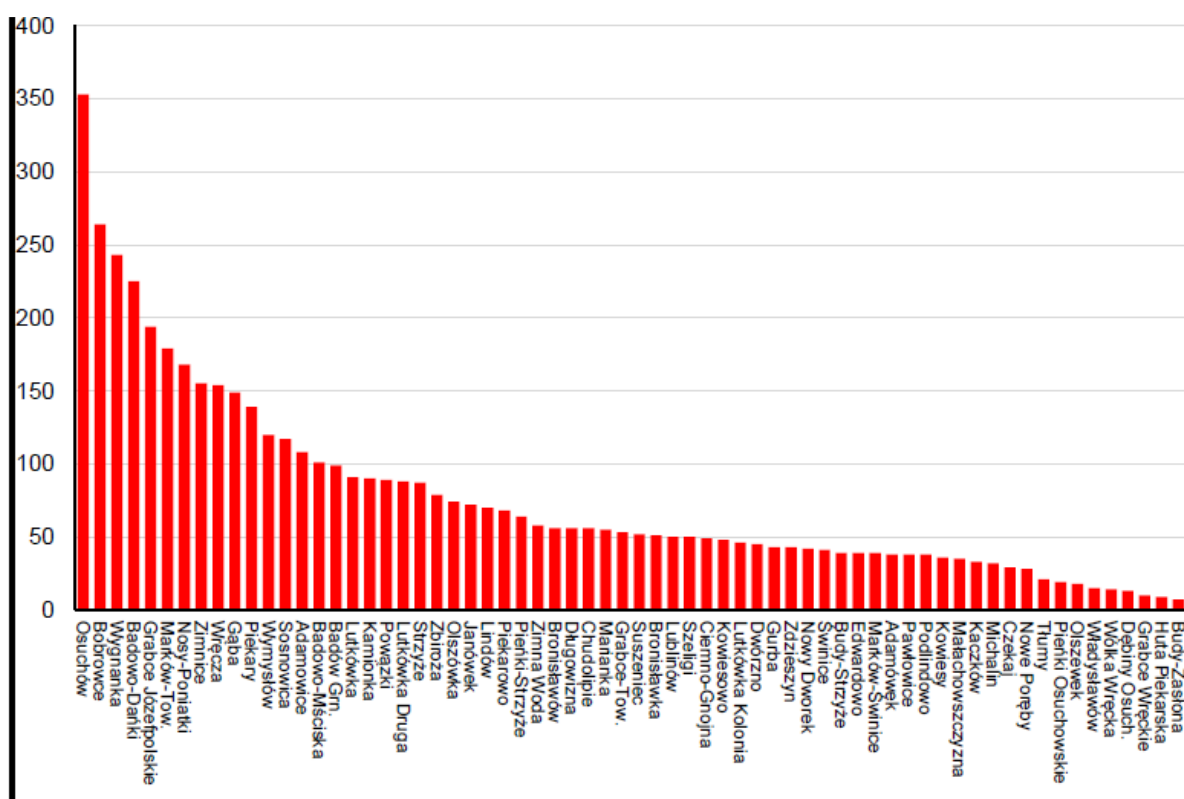

Źródło: „Raport o stanie Gminy Mszczonów 2020”, Mszczonów 2021, <https://www.bip.mszczonow.pl/490,raport-o-stanie-gminy>, 2021-07-10, s. 29.

Gmina prowadzi i udostępnia na stronie internetowej na bieżąco rejestr obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego - obecnie znajduje się w nim 97 planów miejscowych (stan na 15 sierpnia 2021 r.) oraz informacje o planach w opracowaniu i całej procedurze planistycznej.⁵⁰

Struktura osadnicza. Gmina Mszczonów składa się z miasta Mszczonów (stanowiącego siedzibę gminy) oraz z terenu wiejskiego obejmującego 66 wsi, skupionych w 34 sołectwach. Do największych ośrodków osadniczych poza miastem Mszczonów należą: Osuchów, Bobrowce, Wygnanka i Badowo-Dańki. Na rys. 22. przedstawiono ludność obszarów wiejskich gminy.

Rys. 22. Liczba mieszkańców gminy w poszczególnych miejscowościach wiejskich

Źródło: „Raport o stanie Gminy Mszczonów 2020”, Mszczonów 2021, <https://www.bip.mszczonow.pl/490,raport-o-stanie-gminy>, 2021-07-10, s. 5.

Rewitalizacja. Gmina posiada opracowany i przyjęty „Program Rewitalizacji miasta Mszczonowa na lata 2016-2023”, w którym wyznaczono obszar rewitalizacji. Obszary wskazane do rewitalizacji obejmują 0,17 % obszaru gminy, a mieszkańcy obszarów rewitalizacji stanowią 27,61 % ogółu mieszkańców gminy. Na obszar rewitalizacji składają się cztery (pod)obszary niepołączone ze sobą. Są to:

⁵⁰ Informacje są dostępne na stronie internetowej: <https://www.bip.mszczonow.pl/110,planowanie-przestrzenne>, 2021-08-15.

- Obszar I: od zachodu i południowego zachodu: błonia wokół kościoła ograniczone rzeką Okrzeszą oraz rowem melioracyjnym; od strony południowej: ul. Rawska do ul. Zarzecznej, dalej ul. Zarzeczna, ul. Grójecka do ul. Traugutta; od strony wschodniej: ul. Traugutta, ul. Sienkiewicza do ul. Traugutta, ul. Nowy Rynek; od strony północnej: Nowy Rynek, ul. Poniatowskiego do rowu melioracyjnego, dalej ul. Kościuszki i ul. Żyrardowską do rowu melioracyjnego na błoniach;
- Obszar II: tereny osiedli: Dworcowa I i II ograniczone ulicami Tarczyńską, Tysiąclecia, Sienkiewicza, wraz z wszystkimi budynkami wielorodzinnymi (w tym po obu stronach ul. Dworcowej), terenem Liceum Ogólnokształcącego i Zespołu Szkół oraz terenami niezagospodarowanymi u zbiegu ulic: Tysiąclecia, Sienkiewicza i Maklakiewicza;
- Obszar III: teren osiedla Dworcowa III ograniczony ulicami: Północną, Brzaskwiniową, terenami targowiska miejskiego wraz z wszystkimi budynkami wielorodzinnymi pomiędzy ulicą Warszawską a Brzaskwiniową i terenem rekreacyjnym;
- oraz obszar IV: teren osiedla Wspólnoty Mieszkaniowej KERAMZYT przy ul. Spokojnej wraz z wszystkimi budynkami wielorodzinnymi i terenem rekreacyjnym.

Obszar rewitalizacji został wyznaczony w oparciu o kluczowe kryterium społeczne i wskaźniki dotyczące bezrobocia, pomocy społecznej oraz przestępczości, a także obciążenia demograficznego. Obszar rewitalizacji stanowi lokalny obszar strategicznej interwencji i zostanie omówiony w strukturze funkcjonalno-przestrzennej.

Obszary o szczególnym znaczeniu dla procesów rozwojowych. Biorąc pod uwagę ustalenia studium, a także dotychczasowe cele rozwojowe szczególne znaczenie dla procesów rozwojowych gminy mają: miasto Mszczonów (pełniące nie tylko funkcje administracyjne, ale i będące ośrodkiem usługowym oraz społeczno-kulturalnym), strefy aktywności gospodarczej (w samym Mszczonowie – wschodnia dzielnica przemysłowa oraz w miejscowości Adamowice – południowa dzielnica przemysłowa), tereny przylegające do obwodnicy miasta (szczególnie po zachodniej stronie), Osuchów (a częściowo także Chudolipie) jako miejscowości o potencjale rekreacyjno-turystycznym, południowa część gminy jako obszar rolniczy i obsługi rolnictwa (w tym miejscowości Osuchów, Bobrowce, Piekary), zachodnia i północno-zachodnia część gminy jako teren rekreacyjny, turystyczny i konferencyjno-kongresowy (w tym usługi towarzyszące).

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Podmioty i instytucje realizujące zadania z zakresu bezpieczeństwa. Podmiotami odpowiedzialnymi za utrzymanie porządku i bezpieczeństwa publicznego na terenie Gminy Mszczonów są: Komisariat Policji w Mszczonowie oraz Komenda Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Żyrardowie, a także jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych. Na terenie gminy Mszczonów działa 7 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych (w Mszczonowie, Zbiroży, Wręczy, Grabcach-Towarzystwo, Bobrowcach, Osuchowie, Piekarach). Trzy z nich (OSP Mszczonów, OSP Osuchów oraz OSP Wręcza) są

zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym, ponadto Ochotnicza Straż Pożarna w Mszczonowie jest włączona w strukturę Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Posiada wyposażenie umożliwiające podejmowanie działań przy: zwalczaniu np. pożarów wewnętrznych (sprzęt ochrony dróg oddechowych), niesieniu kwalifikowanej pierwszej pomocy i zwalczaniu skutków miejscowych zagrożeń (wypadków drogowych) dzięki zestawom hydraulicznym do ratownictwa technicznego. Ponadto w gminie jest 5 młodzieżowych drużyn pożarniczych. We wszystkich jednostkach działa łącznie 268 strażaków ratowników. Wszystkie jednostki posiadają sprawne samochody strażackie - łącznie 15 szt., jak też sprawny sprzęt gaśniczy. Wyjazdowość jednostek uwarunkowana jest potrzebami, a także mobilnością jednostki, stanem wyposażenia i przygotowania do prowadzenia działań ratowniczych z danego zakresu. Strażacy biorący udział w akcjach ratowniczo-gaśniczych posiadają aktualne badania lekarskie, przeszkolenie BHP oraz ubezpieczenia, a kierowcy pojazdów aktualne badania psychotechniczne i uprawnienia do prowadzenia pojazdów uprzywilejowanych. Należy dodać, iż w celu doskonalenia umiejętności ratowniczych, jednostki OSP biorą udział w zawodach sportowo-pożarniczych zarówno gminnych jak i powiatowych. Regularnie odbywają się także szkolenia strażaków, np. szkolenia podstawowe ratowników biorących bezpośredni udział w działaniach ratowniczych, kursy udzielania pierwszej pomocy medycznej dające tytuł ratownika, kursy naczelników i dowódców, kursy kierowania ruchem drogowym, kursy ratownictwa technicznego, kursy z zakresu: Lotnicze Pogotowie Ratunkowe a także certyfikacja ratownictwa technicznego. Bezpieczeństwo stanowi ważny element w działaniach lokalnej władzy, która skoncentrowana jest na współpracy z jednostkami Straży pożarnej i Policji.

Uwarunkowania bezpieczeństwa wynikające z położenia w tym tereny zalewowe, osuwiska itp.

Warunki wodne

Obszar Gminy Mszczonów obejmuje sieć powierzchniowych wód płynących, która położona jest w dorzeczu lewobrzeżnych dopływów Wisły - rzeki Bzury (północna i południowo-zachodnia część Gminy) oraz rzeki Jeziorki i Pilicy (część południowo-wschodnia). Sieć hydrograficzna jest ogólnie słabo rozwinięta. Generalnym kierunkiem spływu wód powierzchniowych jest północny-zachód – zlewnia Bzury i południowy-zachód dla obszaru źródłiskowego zlewni Jeziorki.

Decydujące znaczenie dla kształtowania się maksymalnych stanów wody na wymienionych rzekach tej części dorzecza Bzury, mają głównie wezbrania zimowo-wiosenne o charakterze roztopowym (marzec-kwiecień) oraz intensywne wezbrania opadowe (maj-lipiec). Niekorzystnym zjawiskiem jest częste występowanie susz glebowych i hydrologicznych, powodujące m.in. nadmierne przesuszenie gleby, obniżenie pierwszego poziomu wód gruntowych i w konsekwencji zmniejszenie przepływów wody w rzekach, a w skrajnych przypadkach wysychanie źródeł oraz mniejszych cieków. Istniejące zasoby wód zlewni rzek Gminy mogą być użytkowane dla potrzeb nawodnień rolniczych oraz gospodarki stawowej. Natomiast największe znaczenie spośród rzek

Gminy pod względem gospodarczym ma rzeka Okrzesza, która stanowi odbiornik ścieków komunalnych dla miasta Mszczonowa.

Wśród potencjalnych zagrożeń wymienić można:

- gwałtowny przyrost poziomu wód w rzekach i rowach melioracyjnych;
- podmycia, podtopienia i powodzie,
- gwałtowne porywiste wiatry, grad, wyładowania atmosferyczne,

Przestępczość

W 2019 r. Komisariat Policji w Mszczonowie zadanie służbowe realizował w ramach 28 osobowego stanu etatowego. W strukturze etatów siedmiu policjantów pracowało w Zespole Kryminalnym, 16 w Zespole Patrolowo-Interwencyjnym, stan kadrowy uzupełniało trzech dzielnicowych oraz jednoosobowe stanowisko do spraw wykroczeń. W pracach policjanci korzystali z pięciu samochodów osobowych (w tym cztery nieoznakowane) oraz dwóch oznakowanych użytych od innych jednostek policji.

Łączna liczba przestępstw w 7 podstawowych kategoriach wyniosła w latach w 2017-2019:

2017 r – 121 przestępstw, 2018 r. – 82 przestępstwa, 2019 r. – 107 przestępstw. W 2019 roku złożyły się na nie: 44 kradzieże, 39 włamań, 2 bójki z pobiciem, 10 uszkodzeń mienia, 4 przypadki rozboju, wymuszeń i kradzieży rozbójniczej, 5 przypadków uszczerbku na zdrowiu oraz 3 kradzieże. W latach 2017 -2019 miał miejsce wzrost zdarzeń dotyczących kradzieży oraz włamań, stwierdzono zaś spadek odnotowanych przestępstw związanych z uszkodzeniem mienia. W części dotyczyło to zdarzeń na placach budowy i wynikało ze zgłoszeń różnych podwykonawców prac.

W pracach dochodzeniowo-śledczych uczestniczyło 3-4 funkcjonariuszy co daje średnią 69 postępowań przygotowawczych w roku na jednego policjanta (78 w 2018 r. i 88 w 2017 r.). Postępowania te cechują się różnym charakterem i stopniem złożoności, co przekłada się w niektórych przypadkach na wydłużony czasookres niezbędny dla ich przeprowadzenia, sięgający nawet 4 do 6 miesięcy. Wykrywalność przestępstw w zakresie 7 badanych kategorii przestępstw kształtowała się w 2019 r. na poziomie: 19,4%, w tym: wykrywalność kryminalna 37,4%, wykrywalność ogólna przestępstw 55,4%, przestępstw gospodarczych 72,5%, w zakresie rozbojów i wymuszeń – 100%, uszkodzenia mienia – 47,4%. Według danych policji (obejmujących łączne statystyki wydarzeń z terenu gminy) w 2019 r. nastąpił wzrost ogólnej liczby popełnianych przestępstw i wykroczeń w stosunku do lat 2017-2018.

W 2019 r. w ramach swoich służb policjanci realizowali szereg zadań prewencyjnych, w tym różnego rodzaju prace napływające do Komisariatu z innych jednostek policji i innych organów. Podejmowali także wiele interwencji w tym związanych z przemocą w rodzinie, zajmowali się obsługą wydarzeń w ruchu drogowym jak i wydarzeń kryminalnych. Dzielnicowi prowadzili spotkania w szkołach z młodzieżą i kadrą nauczycielską. W ramach spotkań przeprowadzali pogadanki na temat bieżących zagrożeń, promowali bezpieczne zachowania zarówno w okresie zimowego i letniego wypoczynku jak i nauki. W ramach realizacji procedury Niebieskiej Karty związanej ze zjawiskiem przemocy w rodzinach, którą w głównej mierze zajmują się dzielnicowi, w 2019r łącznie dla Miasta i

Gminy Mszczonów sporządzono 23 nowe Niebieskie Karty w tym 5 na terenie miasta Mszczonowa i 18 na terenie obszarów wiejskich gminy Mszczonów.

Bezpieczeństwo na drogach. W 2019 roku na terenie gminy Mszczonów doszło do 217 kolizji drogowych (w 2018 – 196, a w 2017- 142) oraz 25 wypadków drogowych (w dwóch poprzednich latach po 19). Do głównych przyczyn wypadków należy zaliczyć nadmierna prędkość oraz nieprzestrzeganie pierwszeństwa przejazdu.

W 2019r na terenie Miasta i Gminy Mszczonów dokonano zatrzymania 33 nietrzeźwych kierujących pojazdami (46 w 2018r), w tym 21 na terenie miasta i 12 na terenie gminy jako sprawców przestępstw. Ponadto zatrzymano 6 sprawców przestępstwa naruszenia zakazu, sądowego dot. prowadzenia pojazdów.

Należy podkreślić, że Gmina Mszczonów od wielu lat przekazuje środki finansowe na dodatkowe patrole policyjne oraz współfinansuje zakup samochodów dla potrzeb policji.

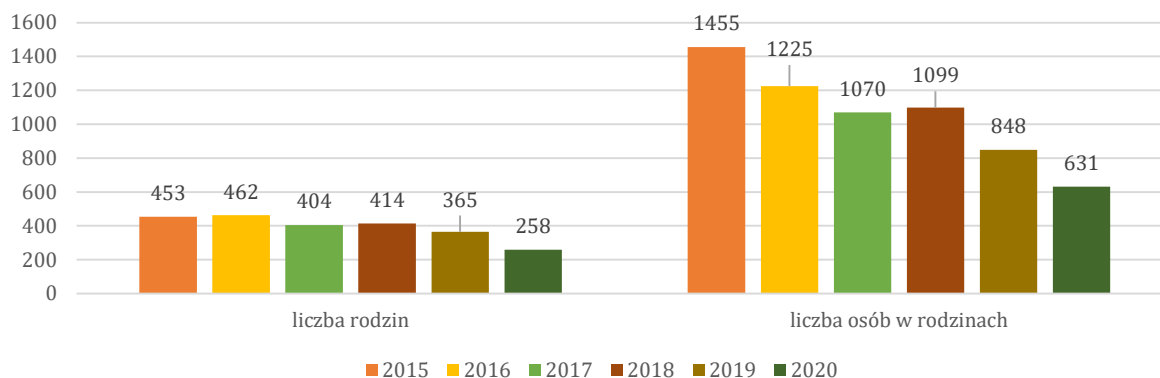
POLITYKA SPOŁECZNA

Pomoc społeczna – liczba i odsetek osób objętych pomocą społeczną, struktura powodów udzielania pomocy, beneficjenci pomocy, w tym osoby długotrwale korzystające ze wsparcia. W gminie Mszczonów od 2018 roku funkcjonuje jedna placówka stacjonarnej pomocy społecznej, oferująca malejącą liczbę miejsc (20 w 2018 roku i 14 w 2019 roku). W 2018 roku korzystało z niej 20 mieszkańców, w 2019 roku żaden (podobnie jak w 2020 roku). Było to Schronisko dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w miejscowości Gąba, prowadzone przez Stowarzyszenie FILOS im. Joanny Froehlich, które od 2021 roku nie działa już na terenie Gminy. Liczba mieszkańców stacjonarnej placówki pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w gminie Mszczonów kształtowała się w 2018 roku na poziomie 1, czyli niższym niż w powiecie żyrardowskim (5) i województwie mazowieckim (3) (przy czym na obszarze wiejskim wynosiła 3, podobnie jak w województwie). Od 2019 roku w Gminie jest jedna placówka zapewniająca całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej.⁵¹ Na terenie Gminy Mszczonów funkcjonuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS), który zajmuje się udzielaniem wsparcia osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej i materialnej. Od 1 lipca 2021 roku MOPS przekształcił się w Centrum Usług Społecznych w Mszczonowie. W 2020 roku zaczął działać w gminie Mszczonów Klub Senior +, w 2021 roku – kolejny.

W latach 2015-2020 w gminie Mszczonów spadła zarówno liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej (z 453 do 258), jak i (w dużo większym stopniu) liczba osób objętych pomocą (z 1455 do 631) – rys. 23. W latach 2015-2019 spadła także liczba osób, którym udzielono wsparcia oraz liczba osób, którym przyznano świadczenie. Co ważniejsze, o ponad połowę zmniejszyła się liczba osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej – tab. 20.

⁵¹ Bank Danych Lokalnych GUS.

Rys. 23. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w gminie Mszczonów w latach 2015-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych od Gminy.

Tab. 20. Osoby i rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia ze strony pomocy społecznej w gminie Mszczonów w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób, którym udzielono wsparcia	609	587	651	414	365
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	458	414	388	371	363
w tym osoby korzystające długotrwale	205	187	181	175	98
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie	302	289	272	262	258
Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie	848	745	705	669	652

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych od Gminy.

Największą grupą beneficjentów pomocy społecznej w gminie Mszczonów są rodziny, w których żyją osoby ubogie, dotknięte długotrwałą lub ciężką chorobą oraz bezrobociem. W latach 2015-2020 wzrosła liczba rodzin objętych pomocą MOPS jedynie ze względu na dwie kategorie: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz bezdomność. Liczba beneficjentów w pozostałych kategoriach spadła – tab. 21.

Tab. 21. Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w podziale na powody udzielania pomocy w gminie Mszczonów w latach 2015-2020

Powody udzielenia pomocy	2015	2016	2017	2018	2019	2020
alkoholizm	30	33	23	19	13	9
bezdomność	6	10	9	5	8	8
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	34	27	27	34	38	42
bezrobocie	116	103	87	80	69	63
długotrwała lub ciężka choroba	117	117	119	119	135	107
narkomania	2	1	1	1	0	0
niepełnosprawność	84	69	72	65	63	53

Powody udzielenia pomocy	2015	2016	2017	2018	2019	2020
potrzeba ochrony macierzyństwa	48	36	31	53	50	36
przemoc w rodzinie	6	3	5	5	2	2
sieroctwo	1	1	1	0	1	0
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	6	5	4	3	3	6
ubóstwo	141	106	106	91	79	76
zdarzenie losowe	5	10	6	10	7	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych od Gminy.

Liczba mieszkań komunalnych w gminie Mszczonów utrzymywała się w latach 2015-2020 na stałym poziomie 54-55 mieszkań.⁵²

W 2017 roku przyjęto w gminie Mszczonów „Program Rewitalizacji Gminy Mszczonowa na lata 2016-2023”, w którym wskazano 4 obszary rewitalizacji, obejmujące 0,17% obszaru Gminy, i zamieszkałe przez 27,61 % ogółu mieszkańców Gminy.⁵³ Liczba osób z obszaru rewitalizacji korzystających z pomocy społecznej (na 100 mieszkańców) spadła z 9,71 w 2016 roku do 6,06 w 2018 roku (przy czym w 2019 roku wskaźnik ten wzrósł w stosunku do 2018 roku gdy wynosił 5,61). Było to możliwe m.in. dzięki zrealizowaniu 15 projektów społecznych w latach 2017-2019.⁵⁴

Ochrona zdrowia – placówki, oferta, dostępność, liczba udzielanych porad, lokalizacja. W Gminie Mszczonów w 2019 roku funkcjonowały 2 niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej (w Mszczonowie i Osuchowie), Centrum Medyczne (w Mszczonowie) oraz 4 punkty rehabilitacyjne (3 w Mszczonowie i 1 w Osuchowie)⁵⁵ a także 4 apteki (4 w Mszczonowie).⁵⁶ Najbliższa stacja pogotowia znajdowała się w Centrum Zdrowia Mazowska Zachodniego w Żyrardowie a dojazd do niej z centrum Gminy Mszczonów wynosi ok. 19 minut.⁵⁷

Liczba ludności przypadająca na aptekę ogólnodostępną w gminie Mszczonów kształtowała się na poziomie nieco niższym od średniej powiatu i województwa – w 2019 roku wskaźnik ten wynosił 2881 w Mszczonowie wobec 2913 w powiecie i 3224 na Mazowszu. I podobnie jak w regionach referencyjnych trzymał się na zbliżonym poziomie mimo wewnątrzokresowych wahań. Niekorzystnym zjawiskiem jak brak aptek na terenie wiejskim Gminy – rys. 24.

⁵² Dane otrzymane z Gminy.

⁵³ Program Rewitalizacji Miasta Mszczonowa na lata 2016-2023, s. 14-15, www.mszczonow.pl/redir,255, 2021-02-26.

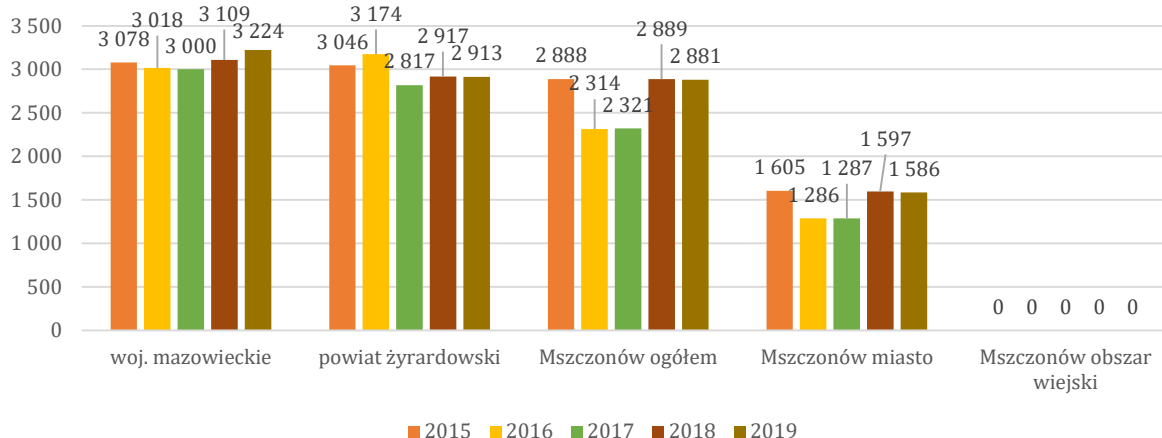
⁵⁴ Raport o stanie Gminy Mszczonów w 2019, s. 24, www.mszczonow.pl/plik,2965,raport-o-stanie-gminy-mszczonow-w-2019-roku-pdf.pdf, 2021-02-25.

⁵⁵ Przychodnie lekarskie/Punkty rehabilitacji, www.mszczonow.pl/306.przychodnie-lekarskie-punkty-rehabilitacji, 2021-02-24.

⁵⁶ Służba zdrowia, www.mszczonow.pl/307.apteki, 2021-02-24.

⁵⁷ Na podstawie Google Maps.

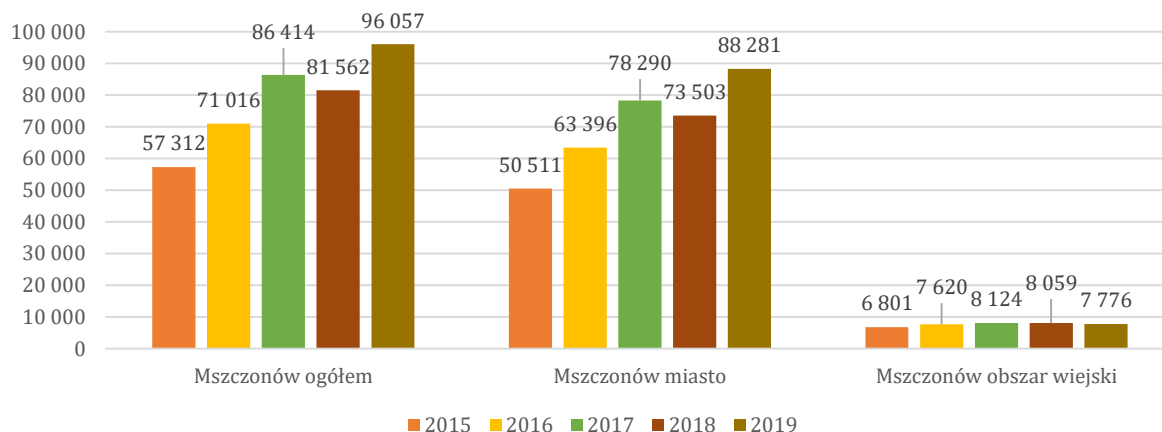
Rys. 24. Ludność na aptekę ogólnodostępną w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W latach 2015-2019 w gminie Mszczonów wzrastała liczba porad lekarskich ogółem podobnie jak w powiecie i województwie (przy czym na obszarze wiejskim Gminy wskaźnik ten utrzymywał się na dość stałym poziomie). W 2019 roku w gminie Mszczonów udzielono 96 057 porad lekarskich ogółem (wobec 57 312 w 2015 roku, a więc o 67,6% więcej), w tym 88 281 w mieście i 7 776 na obszarze wiejskim – rys. 25.

Rys. 25. Ambulatoryjna opieka zdrowotna – porady lekarskie w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim) w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

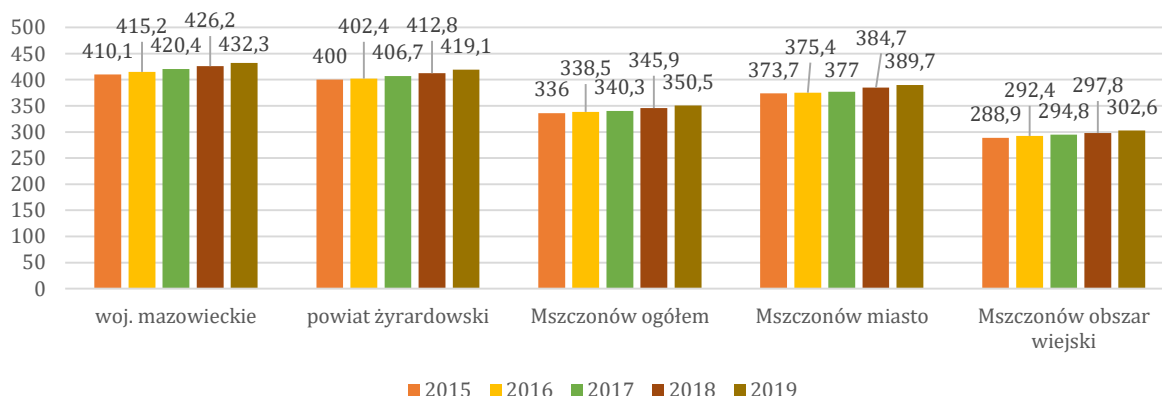
W latach 2015-2020 zarówno w Mszczonowie jak i Osuchowie, mimo wewnątrzokresowych wahań, zmalała liczba pacjentów korzystających z punktów rehabilitacyjnych, ale zarazem wzrosła liczba wykonywanych zabiegów – tab. 22. W 2020 roku nastąpił spadek liczby pacjentów i zabiegów spowodowany czasowym zamknięciem punktów rehabilitacyjnych z powodu pandemii.

Tab. 22. Działalność punktów rehabilitacyjnych w Mszczonowie i Osuchowie w latach 2015-2020

	liczba pacjentów						liczba zabiegów					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Mszczonów	764	948	977	979	1105	706	33565	43966	44082	47771	52777	38605
Osuchów	249	273	258	296	253	203	9401	14187	13109	17604	14740	11787

Gospodarka mieszkaniowa – opis stanu zasobów mieszkaniowych, w tym technicznych, energetycznych i dostępności. W gminie Mszczonów w latach 2015-2019 wzrastała liczba mieszkań na 1000 mieszkańców (przy czym na obszarze wiejskim wolniej niż w mieście), podobnie jak w powiecie i województwie. W 2019 roku wskaźnik ten wynosił w Gminie 350,5 (w 2015 roku 336) i osiągał poziom niższy niż w powiecie (419,1) i województwie (432,3) – rys. 26.

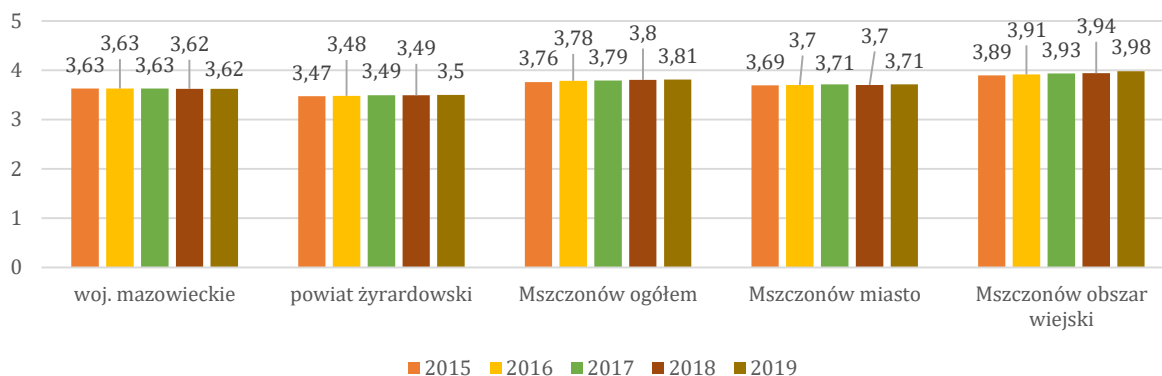
Rys. 26. Mieszkania na 1000 mieszkańców w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W gminie Mszczonów przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu w latach 2015-2019 kształtowała się na poziomie wyższym niż w powiecie i województwie (w 2019 roku odpowiednio 3,81, oraz 3,5 i 3,62). W analizowanym okresie w Gminie wskaźnik ten wzrósł z poziomu 3,76 do 3,81 izby na 1 mieszkanie. Wskaźnik ten był niższy w mieście (3,71 w 2019 roku) niż na obszarze wiejskim (3,98) – rys. 27.

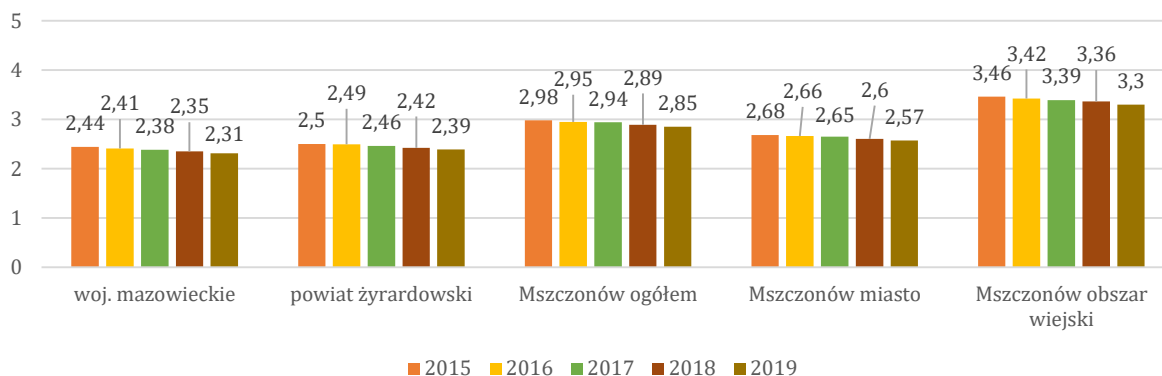
Rys. 27. Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W gminie Mszczonów w latach 2015-2019 przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie malała – z poziomu 2,98 do 2,85. Wskaźnik ten był wyższy w Gminie niż w powiecie i województwie – w 2019 roku wynosił 2,85 osoby na mieszkanie wobec 2,39 w powiecie i 2,31 w województwie. Na obszarze wiejskim na 1 mieszkanie przypadało przeciętnie więcej osób niż w mieście (w 2019 roku odpowiednio 3,3 wobec 2,57) – rys. 28.

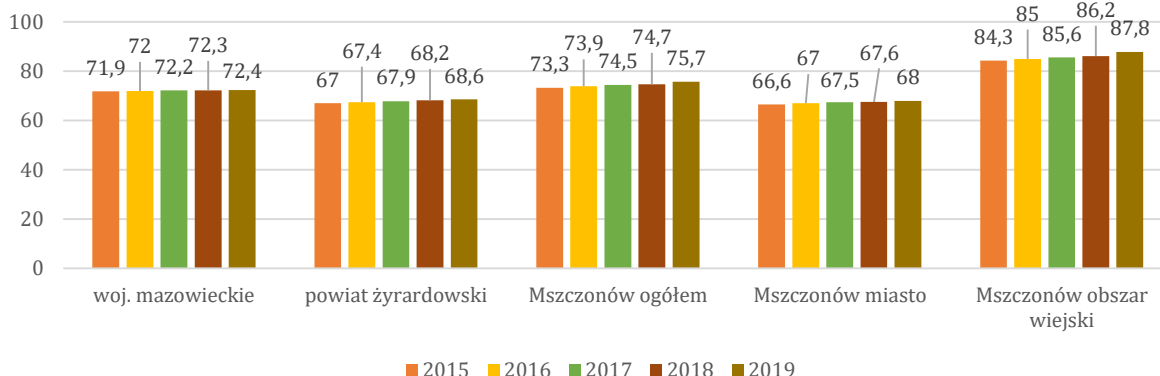
Rys. 28. Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W gminie Mszczonów w latach przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania była wyższa niż średnio w powiecie i województwie (przy czym dla miasta wskaźnik ten był w obu przypadkach niższy a dla obszaru wiejskiego – najwyższy). W 2019 roku przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w gminie Mszczonów wynosiła 75,7 (w mieście 68 a na obszarze wiejskim 87,8) wobec 68,6 w powiecie i 72,4 w województwie – rys. 29.

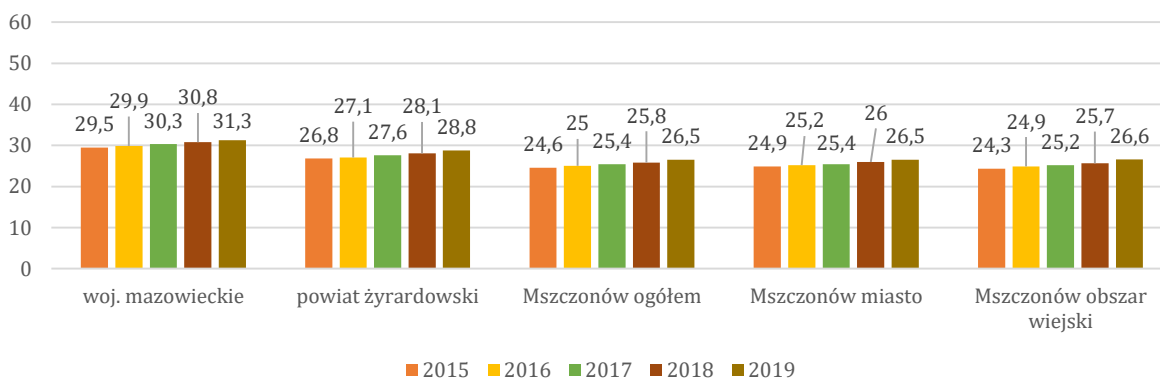
Rys. 29. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019 (w m²)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W gminie Mszczonów w latach 2015-2019 przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę rosła, podobnie jak w powiecie i województwie, kształtując się jednak na poziomie niższym – w 2019 roku wskaźnik ten dla Gminy wynosił 26,5 m²/1 osobę wobec 28,2 m²/1 osobę w powiecie i 31,3 m²/1 osobę w województwie. W latach 2015-2016 przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę wzrosła z poziomu 24,6 do 26,5. Dla miasta i obszaru wiejskiego wskaźnik ten kształtował się na zbliżonym poziomie – rys. 30.

Rys. 30. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019 (w m²)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na terenach miejskich gminy Mszczonów wyposażenie zasobów mieszkaniowych w instalacje kształtowało się na poziomie niższym niż na terenach miejskich w województwie, ale wyższym niż na terenach wiejskich w powiecie i cały systematycznie się poprawiało. W 2019 roku w mieście Mszczonów 96,6% mieszkań przyłączonych było

do wodociągu, 95% wyposażonych w łazienkę a 91,5% w centralne ogrzewanie (w 2015 roku wskaźniki te wynosiły odpowiednio: 96,5%, 94,8% i 91,2%) – tab. 23.

Tab. 23. Mieszkania wyposażone w instalacje na obszarach miejskich Mszczonowa, powiatu żyrardowskiego i województwa mazowieckiego w latach 2015-2019 (w %)

	wodociąg					łazienka					centralne ogrzewanie				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
województwo mazowieckie	98,7	98,8	98,8	98,8	98,9	96,4	96,5	96,5	96,6	96,7	92,5	92,7	92,9	93,1	93,2
powiat żyrardowski	96,8	96,9	96,9	97,0	97,1	86,8	86,9	87,0	87,2	87,4	80,1	81,0	81,1	81,6	81,9
Mszczonów – miasto	96,5	96,5	96,5	96,5	96,6	94,8	94,9	94,9	95,0	95,0	91,2	91,2	91,3	91,4	91,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na terenach wiejskich gminy Mszczonów wyposażenie zasobów mieszkaniowych w instalacje kształtowało się na poziomie niższym niż na terenach wiejskich w województwie, powiecie oraz na terenach miejskich w Gminie, jednak cały czas systematycznie się poprawiało. W 2019 roku na obszarach wiejskich w gminie Mszczonów 84,9% mieszkań przyłączonych było do wodociągu (96,6% w mieście), 78,9% wyposażonych w łazienkę (95% w mieście) a 67,7% w centralne ogrzewanie (91,5% w mieście). W 2015 roku wskaźniki te wynosiły odpowiednio: wodociąg – 84%, łazienka – 77,7% i centralne ogrzewanie – 67,7% – tab. 24.

Tab. 24. Mieszkania wyposażone w instalacje na obszarach wiejskich Mszczonowa, powiatu żyrardowskiego i województwa mazowieckiego w latach 2015-2019 (w %)

	wodociąg					łazienka					centralne ogrzewanie				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
województwo mazowieckie	88,0	88,1	88,3	88,4	88,6	78,1	78,4	78,7	79,0	79,3	69,5	69,9	70,2	70,6	71,0
powiat żyrardowski	87,4	87,6	87,8	88,0	88,2	78,2	78,7	79,1	79,3	79,6	70,3	70,7	71,2	71,6	72,0
Mszczonów – obszar wiejski	84,0	84,2	84,4	84,6	84,9	77,7	78,0	78,3	78,5	78,9	65,8	66,3	66,7	67,1	67,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

EDUKACJA I WYCHOWANIE

Sieć placówek oświatowych. W latach 2015-2019 w gminie Mszczonów funkcjonowało 6 szkół podstawowych – 1 w Mszczonowie i 5 na obszarach wiejskich – w Lutkówce, Piekarach, Bobrowcach, Wręczy i Osuchowie. Działające w Gminie do 2016 roku gimnazjum zostało zlikwidowane, jednak funkcjonowały oddziały gimnazjalne w szkołach – ich liczba spadła w latach 2015-2018 z 18 do 6.⁵⁸ W gminie Mszczonów funkcjonują 2 powiatowe jednostki oświatowe: Zespół Szkół w Mszczonowie oraz Liceum Ogólnokształcące w Mszczonowie.⁵⁹ Chociaż liczba szkół ogólnokształcących w latach

⁵⁸ Bank Danych Lokalnych GUS.

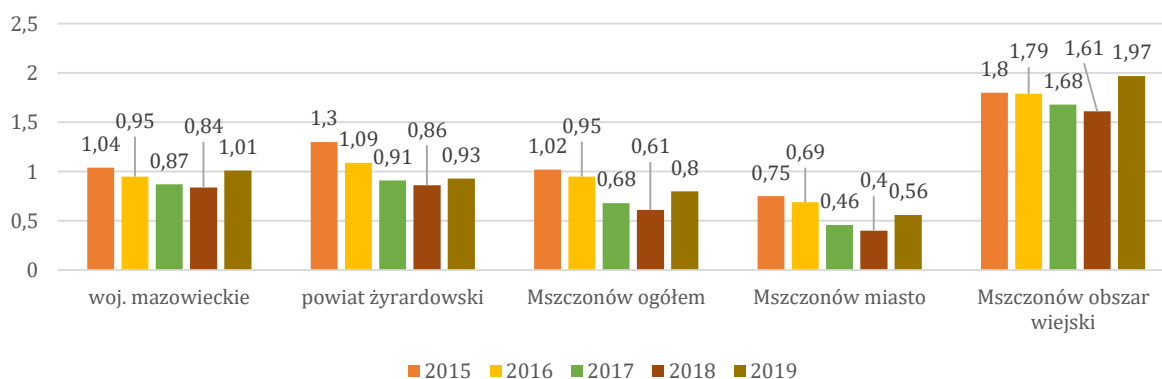
⁵⁹ Placówki publiczne, www.mszczonow.pl/1778,placowki-publiczne, 2021-02-28.

2015-2019 w gminie Mszczonów spadła z 2 do 1, nadal funkcjonuje 5 oddziałów, wszystkie w mieście (w 2015 roku było ich 6).⁶⁰ Na terenie Gminy działa także Miejskie Przedszkole, Publiczne Przedszkole „Bajkowa Kraina” (prowadzone przez osobę fizyczną), funkcjonuje 5 oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych i 3 punkty przedszkolne. W Mszczonowie działa też Niepubliczne Przedszkole „Smerfolandia”.

Do obsługi finansowo-księgowej, administracyjnej, organizacyjnej i prawnej jednostek oświatowych, dla których organem prowadzącym jest Gmina Mszczonów oraz wspieranie zadań z zakresu oświaty i opieki nad dziećmi do lat 3 powołane zostało Centrum Usług Wspólnych.⁶¹

Liczba dzieci w przeliczeniu na miejsca w placówkach. Współczynnik skolaryzacji. Liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadających na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w latach 2015-2019 w gminie Mszczonów spadała, szybciej niż w powiecie i województwie. W 2019 roku wynosiła w Gminie 0,8 dziecka na 1 miejsce (w 2015 roku było to 1,02), wobec 0,93 w powiecie i 1,01 w województwie. Wskaźnik ten kształtuje się jednak na dużo wyższym poziomie na obszarach wiejskich Gminy niż w mieście – w 2019 roku wynosił na obszarach wiejskich 1,97 wobec 0,56 w Mszczonowie – rys. 31.

Rys. 31. Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

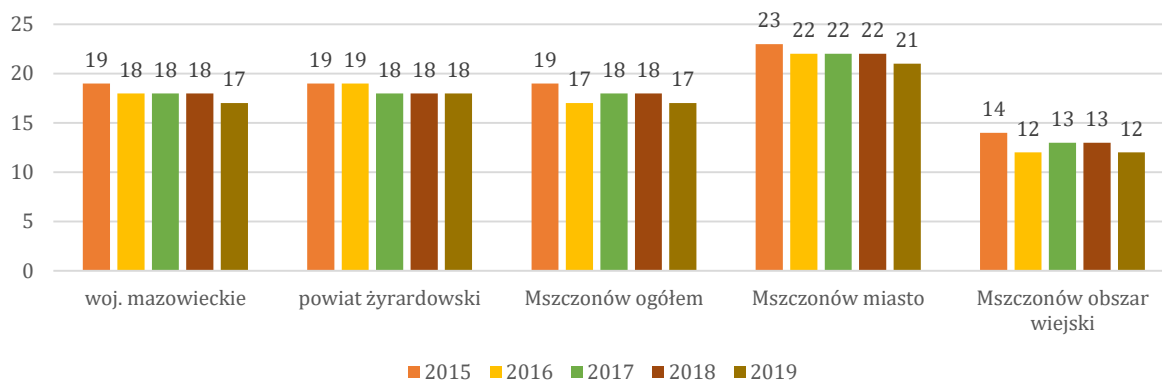
Liczba uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach podstawowych w latach 2015-2019 w gminie Mszczonów utrzymywała się na dość stałym poziomie, zbliżonym do średniej w powiecie i województwie. W 2019 roku na 1 oddział w szkołach podstawowych w Gminie przypadało 17 uczniów (przy 18 w powiecie i 17 w województwie) wobec 19 w 2015 roku. W przypadku tego wskaźnika widać znaczące różnice między obszarem miejskim a wiejskim, mimo generalnie korzystnego trendu cały

⁶⁰ Bank Danych Lokalnych GUS.

⁶¹ Przedmiot działalności, www.cuw.mszczonow.pl/151,przedmiot-dzialalnosci, 2021-02-28.

czas utrzymujące się – w 2019 roku na 1 oddział w szkołach podstawowych w Mszczonowie przypadało 21 uczniów wobec 12 na obszarach wiejskich – rys. 32.

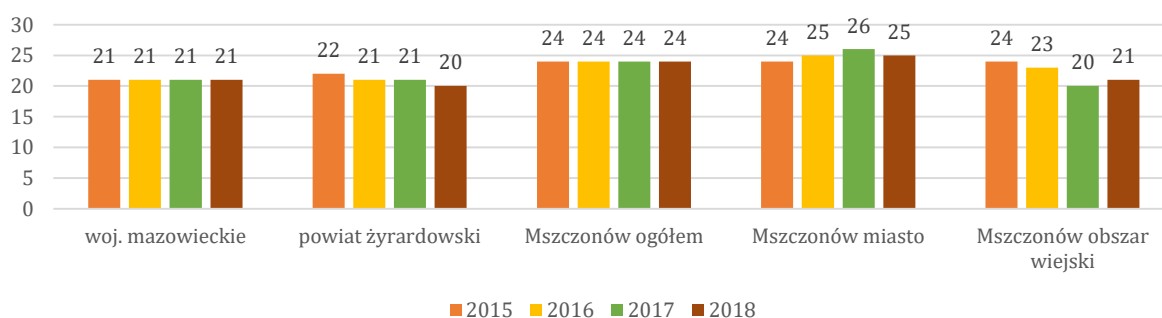
Rys. 32. Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Liczba uczniów przypadających na 1 oddział w gimnazjach kształtowała się nieco niekorzystniej niż w przypadku szkół podstawowych. W 2018 roku na 1 oddział gimnazjalny w Gminie przypadało 24 uczniów (przy 20 w powiecie i 21 w województwie). Wskaźnik ten w latach 2015-2018 w gminie Mszczonów utrzymywał się na stałym poziomie. Także w przypadku tego wskaźnika widać znaczące różnice między obszarem miejskim a wiejskim – w 2018 roku na 1 oddział w gimnazjach w Mszczonowie przypadało 25 uczniów wobec 21 na obszarach wiejskich – rys. 33.

Rys. 33. Uczniowie przypadający na 1 oddział w gimnazjach w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2018

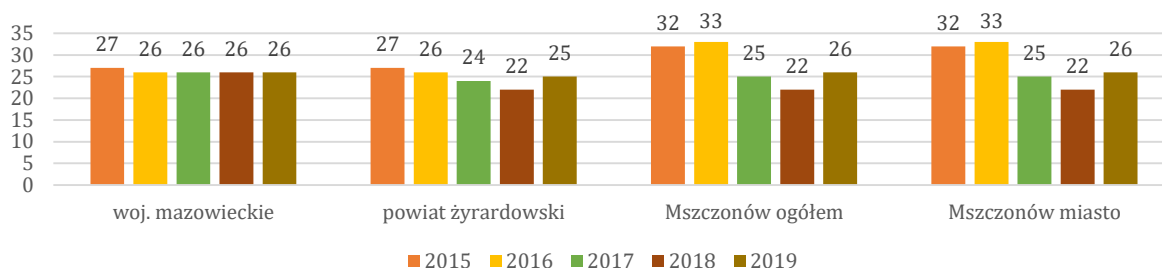

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Liczba uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach ogólnokształcących w latach 2015-2019 w gminie Mszczonów szybko zmniejszała się, zbliżając się do poziomu średniej w powiecie i województwie. W 2019 roku na 1 oddział w szkołach

ogólnokształcących w Gminie przypadało 26 uczniów (przy 25 w powiecie i 26 w województwie) wobec 32 w 2015 roku – rys. 34.

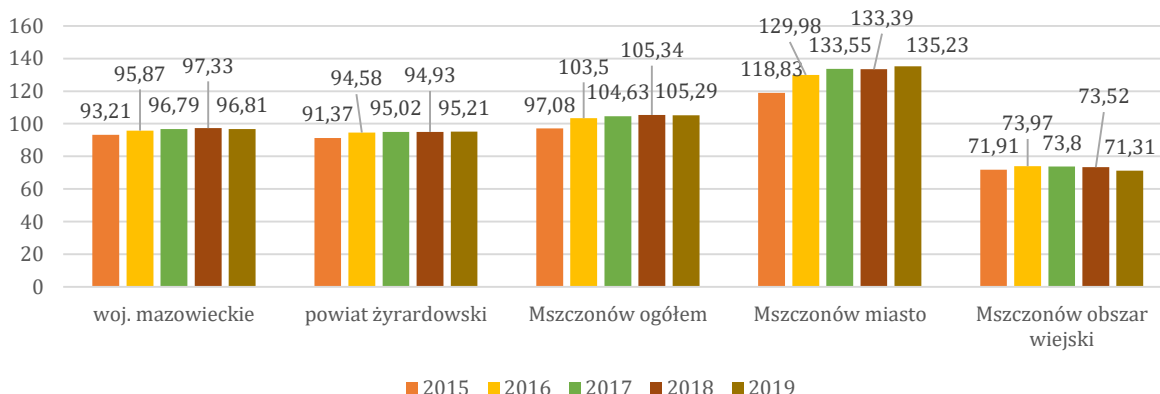
Rys. 34. Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach ogólnokształcących w Mszczonowie (ogółem i w mieście), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

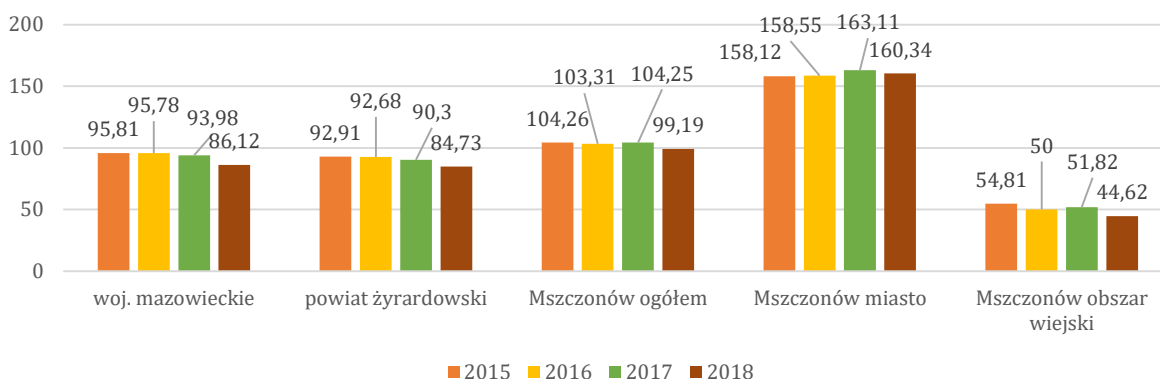
Współczynnik skolaryzacji netto jest to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (w danej grupie wieku) do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Współczynnik skolaryzacji netto w gminie Mszczonów kształtował się zarówno na poziomie szkół podstawowych jak i gimnazjalnych na poziomie wyższym niż w powiecie i województwie, utrzymując jednak podobny trend – rosnący w przypadku szkół podstawowych i malejący w przypadku gimnazjów. W 2019 roku współczynnik skolaryzacji netto w gminie Mszczonów wynosił dla szkół podstawowych 105,29% wobec 95,21% w powiecie i 96,81% w województwie. Dla gimnazjów w 2018 roku współczynnik skolaryzacji netto w Gminie kształtował się na poziomie 99,19% wobec 84,73% dla powiatu i 86,12% dla województwa. W przypadku tego wskaźnika widać znaczące różnice między obszarem miejskim a wiejskim Gminy – w 2019 roku współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych wynosił 135,23% w Mszczonowie i 71,31% na obszarze wiejskim, a w 2018 roku w przypadku gimnazjów – 160,34% w Mszczonowie i 44,62% na obszarze wiejskim (rys. 35 i rys. 36).

Rys. 35. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rys. 36. Współczynnik skolaryzacji netto dla gimnazjów w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2018 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wyniki uzyskane w ogólnopolskich egzaminach. Szczegółowe informacje dotyczące wyników egzaminu ósmoklasisty za lata 2019-2020 dostępne są na stronie internetowej Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. Wyniki egzaminu ósmoklasisty za lata 2019 i 2020 pokazują zdecydowane pogorszenie, co jest ewidentnym skutkiem pandemii COVID-19 – w gminie Mszczonów w przypadku języka polskiego wyniki spadły z 64,93% do 53,15%, zaś matematyki – z 41,95% do 38,78%. W 2020 r. wyniki egzaminu ósmoklasisty z obu przedmiotów kształtowały się na poziomie niższym niż w powiecie i gminie, różnica ta jest większa w przypadku egzaminu z matematyki, w którym uczniowie uzyskują generalnie gorsze wyniki – tab. 25.

Tab. 25. Wyniki egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego i matematyki w gminie Mszczonów, powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2019-2020 (w %)

	Język polski		Matematyka	
	2019	2020	2019	2020
województwo mazowieckie	67,29	62,1	49,81	50,6
powiat żyrardowski	64,37	57,33	43,51	43,78
gmina Mszczonów	64,93	53,15	41,95	38,78

Źródło: Wyniki egzaminu ósmoklasisty, <https://mapa.wyniki.edu.pl/MapaEgzaminow/>, 2021-02-28.

Średnie wyniki z egzaminów gimnazjalnych z języka polskiego, uzyskane przez uczniów szkół na terenie gminy Mszczonów, były niższe o kilka punktów procentowych od wyników w powiecie, ale wyższe od wyników w województwie (z wyjątkiem roku szkolnego 2016/2017, kiedy to były najniższe). W przypadku egzaminów gimnazjalnych z matematyki, uzyskane wyniki były nie tylko gorsze od wyników z języka polskiego, lecz także, poza rokiem szkolnym 2015/2016, były niższe zarówno od wyników w powiecie, jak i województwie.

KAPITAŁ SPOŁECZNY

Aktywność obywatelska, liczba i działalność organizacji pozarządowych.

W gminie Mszczonów działają/lub działały w okresie objętym analizą, takie NGOsy jak:

62

- Stowarzyszenie im. Joanny Froehlich „Filos” prowadzące Specjalistyczną Placówkę dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, do której przyjmuje wszystkie osoby, które mają problemy związane z przemocą (www.stowarzyszeniefilos.pl/);
- Mszczonowskie Stowarzyszenie Historyczne, działające na rzecz kultywowania tradycji i historii Ziemi Mszczonowskiej, a także renowacji miejscowych zabytków (www.izba.mszczonow.pl/1737,msh-stowarzyszenie);
- Stowarzyszenie Niezależny Instytut Myśli Społeczno-Politycznej „Sapere Aude”, mające na celu upowszechnianie i kształtowanie postaw patriotycznych, promowania historycznego wizerunku państwa polskiego, prowadzenia dialogu społecznego na tematy polityczne, kulturalne i naukowe (<https://sapere-aude.org.pl/>);
- Fundacja „Źródła Życia”, której celem jest szerzenie wiedzy o zdrowiu i zapobieganiu chorobom i wspomaganie leczenia i rehabilitacji chorych (<https://fzz.pl/>);
- Stowarzyszenie Dzieci i Opiekunów Osób Niepełnosprawnych „Uśmiech Dziecka” stwarzające warunki do wszechstronnego rozwoju społecznego, edukacji, rozwijania zainteresowań, wypoczynku, a w szczególności ma za zadanie

⁶² Stowarzyszenia/Fundacje, www.mszczonow.pl/210.organizacje-pozarzadowe, 2021-02-24.

zapewnienie dzieciom niepełnosprawnym godnego życia i poszanowania ich praw (www.usmiechdziecka.mszczonow.pl);

- Fundacja Zielony Pies Fundacja Zwierząt Skrzywdzonych, działająca na rzecz uświadamiania społeczności lokalnej potrzeb zwierząt;
- Związek Harcerstwa Polskiego;
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów;
- Klub Seniora „Złota Jesień”;
- a także Ochotnicza Straż Pożarna w Mszczonowie.

Frekwencja wyborcza. Frekwencja wyborcza w gminie Mszczonów we wszystkich wyborach w latach 2015-2020 kształtowała się zarówno poniżej średniej w powiecie (o ok. 1-3 punkty procentowe), jak i województwie (największa różnica w stosunku do średniej wojewódzkiej miała miejsce w przypadku wyborów do Parlamentu Europejskiego 2019 i wynosiła ok. 18 punktów procentowych). Najniższa frekwencja w gminie Mszczonów miała miejsce w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2019 roku – 42,96%, najwyższa w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 2020 – 69,89% (podobnie jak w powiecie i województwie) – tab. 26.

Tab. 26. Frekwencja w wyborach w gminie Mszczonów, powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2020 (w %)

	gmina Mszczonów	powiat żyrardowski	województwo mazowieckie
wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 2020	69,89	70,76	73,80
wybory do Parlamentu Europejskiego 2019	42,96	45,34	60,37
wybory samorządowe 2018	51,95	54,86	60,93
wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej 2019	60,00	62,72	69,46
wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej 2015	48,9	50,9	58,7
wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 2015	56,23	57,55	61,58

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Współpraca międzysektorowa, w tym analiza otwartych konkursów ofert. Co roku gmina Mszczonów przyjmuje programy współpracy z organizacjami pozarządowymi na dany rok, służą budowaniu partnerstwa między administracją samorządową a organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami dla zaspakajania potrzeb społecznych mieszkańców Gminy, określające zasady i formy współpracy a także priorytetowe obszary współpracy. Zlecanie zadań następuje poprzez otwarty konkurs ofert oraz przyznawanie małych grantów.⁶³ W tab. 27 przedstawiono wskaźniki

⁶³ Współpraca z organizacjami pozarządowymi. Program współpracy, www.bip.mszczonow.pl/92,program-wspolpracy, 2021-02-28.

ilustrujące współpracę z organizacjami pozarządowymi funkcjonującymi w gminie Mszczonów.

Tab. 27. Liczba otwartych konkursów ofert i małych grantów (wraz z ich obszarami tematycznymi) przyznawanych organizacjami pozarządowym w gminie Mszczonów a także liczba konsultowanych z nimi aktami prawa miejscowego, w latach 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Liczba ogłoszonych i przyznanych				
otwartych konkursów ofert	3	3	3	4
małych grantów	2	5	4	5
Obszary tematyczne konkursów i grantów				
sport	1	1	1	4
turystyka	1	1	1	
pomoc społeczna	3	5	5	5
dziedzictwo		1		
Konsultacje				
Liczba konsultowanych projektów aktów prawa miejscowego (uchwał)	19	20	25	17

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji Programu Współpracy Gminy Mszczonów z organizacjami pozarządowymi za lata 2016-2019.

FINANSE SAMORZĄDOWE - ANALIZA HISTORYCZNA BUDŻETU GMINY MSZCZONÓW - LATA 2012-2020

Analiza dochodów budżetu gminy Mszczonów w latach 2012-2020. W latach 2012-2020 dochody budżetu gminy Mszczonów wzrosły nominalnie z 46,6 mln zł do 89,62 mln zł. Ich poziom w 2020 roku liczony w cenach bieżących jest o 92,8% wyższy niż w 2012 roku. W badanym okresie realna⁶⁴ wartość dochodów budżetu gminy wzrosła o 71,4%, z 52,43 mln zł do 89,62 mln zł. Analizując poszczególne podokresy, należy zauważyć następujące zmiany poziomu dochodów liczonych w cenach stałych:

- w latach 2010-2014 wzrosły one z 44,41 mln zł do 45,07 mln zł, tj. o 1,5%,
- w latach 2014-2018 zwiększyły się z 45,07 mln do 66,61 mln zł, tj. o 47,8%.

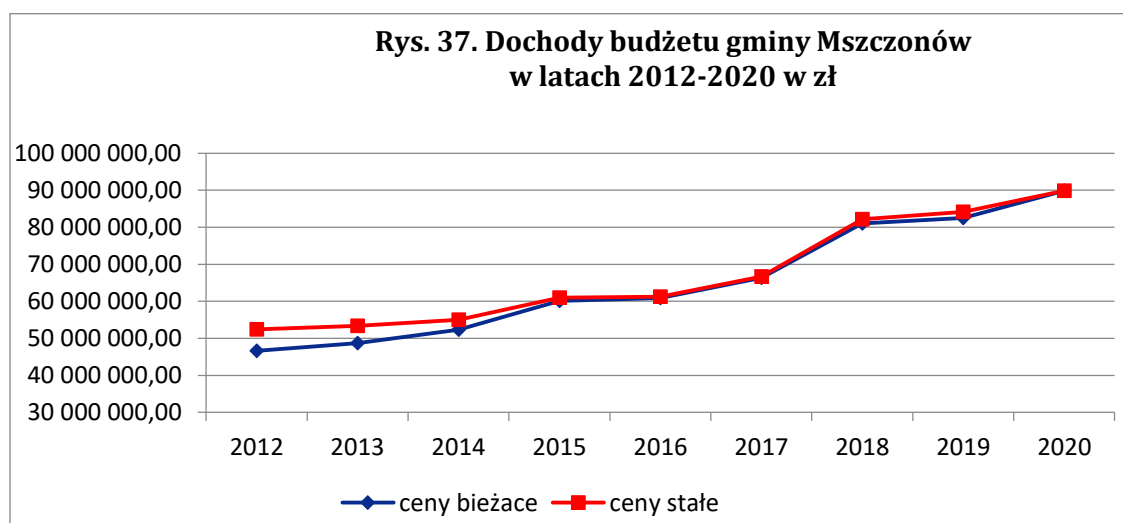
Dochody budżetu gminy Mszczonów w cenach bieżących i stałych, z wyszczególnieniem ich głównych źródeł dla lat 2012-2020, przedstawiono w tab. 28. Ilustracją graficzną jest rys 37.

⁶⁴ Wartości realne – liczone w cenach 2018 r.

Tab. 28. Dochody budżetu Gminy Mszczonów 2012-2020 (wartości nominalne i realne w zł)

Wyszczególnienie	2 0 1 2		2 0 1 3		2 0 1 4		2 0 1 5		2 0 1 6	
	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny bieżące	ceny bieżące	ceny stałe	ceny stałe	ceny stałe
Dochody własne	23 982 829	26 981 258	25 525 619	27 989 224	24 174 498	25 414 843	28 477 853	28 870 791	28 308 229	28 442 835
Udziały w podatkach PIT i CIT	6 730 370	7 571 828	7 390 022	8 103 270	7 965 334	8 374 019	9 637 080	9 770 053	8 882 480	8 924 716
Subwencja ogólna	8 904 986	10 018 323	8 668 520	9 505 162	8 613 592	9 055 538	9 038 857	9 163 575	9 573 211	9 618 732
Dotacje	4 485 464	5 046 254	5 078 370	5 568 509	4 671 926	4 911 633	5 231 520	5 303 705	12 340 301	12 398 979
Dotacje UE	2 495 898	2 807 945	2 038 429	2 235 167	6 927 934	7 283 393	7 740 617	7 847 422	1 823 865	1 832 537
RAZEM DOCHODY	46 599 546	52 425 608	48 700 960	53 401 333	52 353 284	55 039 426	60 125 928	60 955 545	60 928 086	61 217 799
Wyszczególnienie	2 0 1 7		2 0 1 8		2 0 1 9		2 0 2 0	Dynamika 2016/2012	Dynamika zmian 2020/2016	Dynamika zmian 2020/2012
	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	Ceny bieżące i stałe	2012=100	2016=100	2012=100
Dochody własne	28 744 914	28 881 596	33 396 069	33 859 606	33 943 416	34 622 285	40 245 506	105,42	141,50	149,16
Udziały w podatkach PIT i CIT	10 254 959	10 303 721	11 286 386	11 443 041	13 474 959	13 744 459	13 714 650	117,87	153,67	181,13
Subwencja ogólna	10 008 933	10 056 525	10 543 713	10 690 060	12 701 738	12 955 773	13 046 586	96,01	135,64	130,23
Dotacje	15 284 675	15 357 354	24 132 101	24 467 055	21 299 172	21 725 155	22 855 800	245,71	184,34	452,93
Dotacje UE	2 045 064	2 054 788	1 694 267	1 717 783	1 081 123	1 102 746	0	65,26	0,00	0,00
RAZEM DOCHODY	66 338 544	66 653 984	81 052 535	82 177 544	82 500 408	84 150 417	89 862 021	116,77	146,79	171,41

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS i sprawozdań budżetowych Gminy Mszczonów

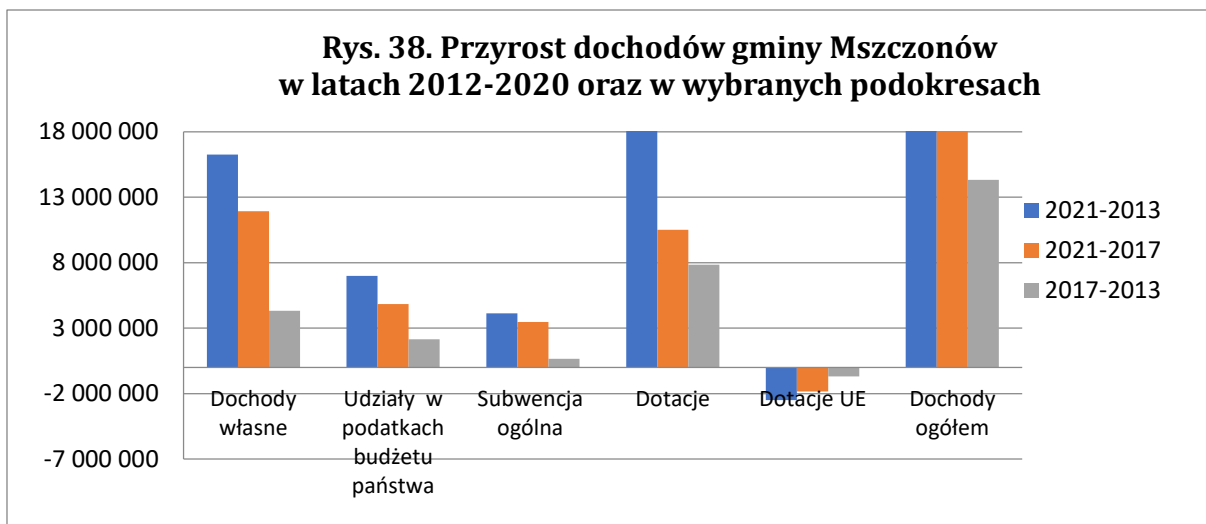

Źródło: rysunek własny na podstawie danych GUS i sprawozdań budżetowych Gminy Mszczonów

Dynamika dochodów budżetowych była zróżnicowana w poszczególnych latach badanego okresu. Jej wysoką wartość zanotowano w latach: 2018 (+22,2%), 2015 (14,9%) oraz 2017 i 2020 (+8,9%), a znacznie niższą w 2019 (+1,2%) i 2016 r. (+1,3%). Oceniając cały badany okres należy zwrócić uwagę, że w warunkach zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej władze gminy utrzymały wzrostowy trend dochodów budżetowych. Wpływ na zmiany wartości kolejnych lat miały czynniki zewnętrzne, w tym sytuacja makroekonomiczna kraju i regionu, a także wewnętrzne wynikające decyzji władz lokalnych. Znaczenie miało także pozyskanie znaczących zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji, w tym z dotacji unijnych (w latach 2012-2020 ponad 25,9 mln zł.). Środki te wykorzystano głównie na cele rozwoju gminy. Przy realizacji tak dużych programów, dla zapewnienia wkładu własnego, koniecznym jest korzystanie z instrumentów rynku dłużnego, zarówno w formie kredytów, pożyczek, jak i obligacji komunalnych. Te dodatkowe źródła dochodów wpływały na wielkość osiągniętych przez gminę dochodów budżetu.

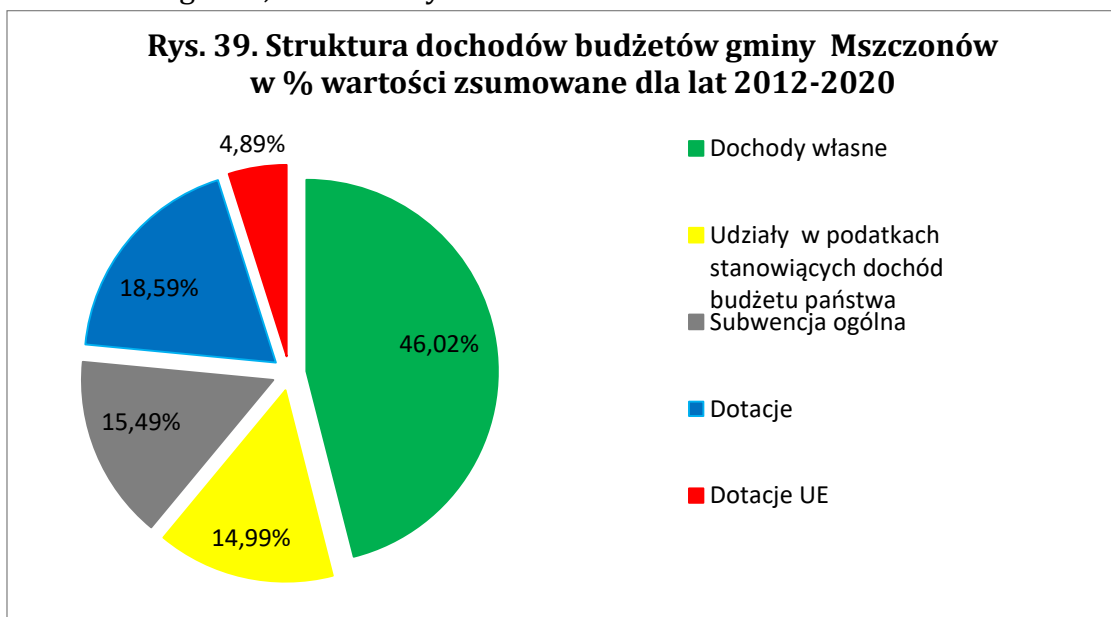
Przyrost dochodów budżetowych skrajnych lat badanego okresu wyniósł w gminie Mszczonów łącznie 43,26 mln zł. Z kwoty tej 14,33 mln przypada na okres 2012-2016, a 28,93 mln na lata 2016-2020. Wykazany przyrost dochodów ogółem (rys. 38) wynikał ze zwiększenia:

- lokalnych dochodów własnych – o 16,26 mln zł; (w tym 11,9 mln zł w okresie 2016-2020);
- wpływów z podatków dochodowych budżetu państwa (PIT i CIT) - o 6,98 mln zł; (w tym 4,8 mln zł w okresie 2016-2020);
- subwencji ogólnej – o 4,14 mln zł; (w tym 3,5 mln zł w okresie 2016-2020);
- dotacji celowych – wzrost o 18,37 mln zł; (w tym 10,5 mln zł w okresie 2016-2020);
- dotacji unijnych – te w 2020 r. były niższe niż w 2012 r. o 2,49 mln zł (w tym 1,8 mln zł w latach 2016-2020).

Źródło: rysunek własny na podstawie danych GUS i sprawozdań budżetowych Gminy Mszczonów

Na rys. 39 przedstawiono udział poszczególnych źródeł dochodów gminy Mszczonów w dochodach ogółem, zsumowany dla lat 2012-2020.

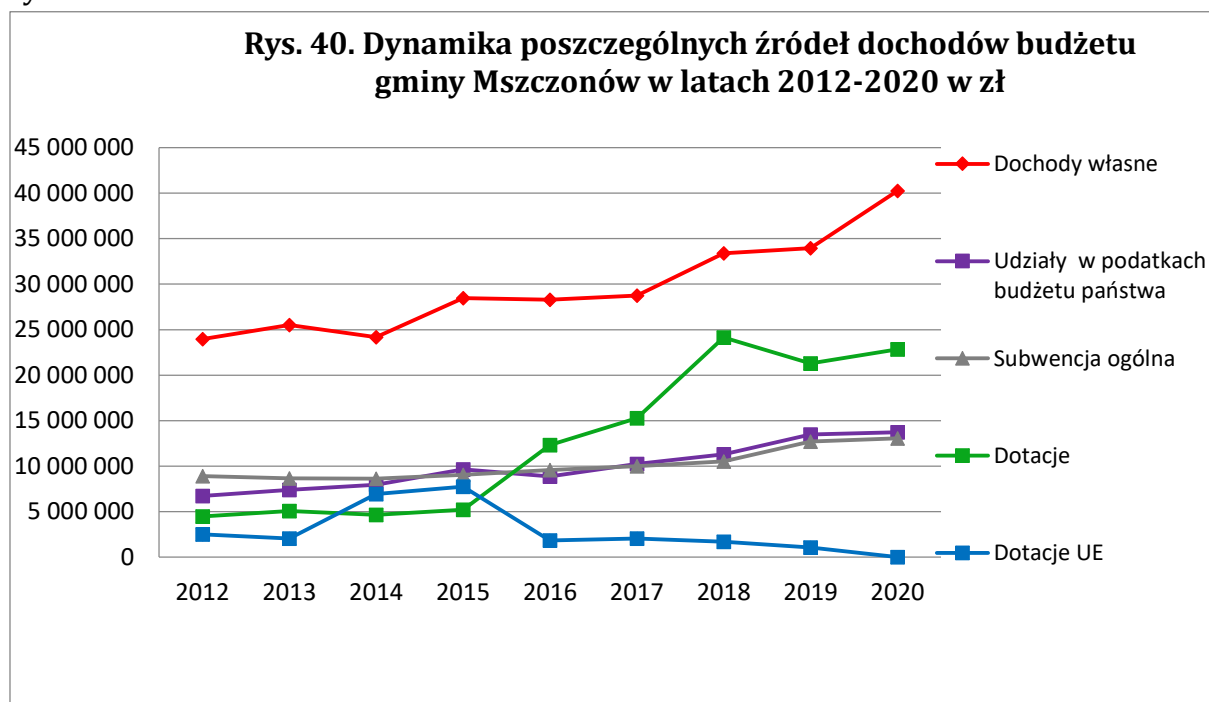
Źródło: rysunek własny na podstawie danych GUS i sprawozdań budżetowych Gminy Mszczonów

Analizując udział poszczególnych źródeł dochodów w całym badanym okresie 2012-2020 należy podkreślić, iż w ujęciu względnym dominującą pozycją dochodów budżetowych gminy były dochody własne (liczone zgodnie z definicją zawartą w ustawie o dochodach jednostek samorządu terytorialnego). Ich łączny udział w dochodach ogółem wyniósł 51% (w tym udział podatków PIT I CIT 15%, a lokalnych dochodów własnych 46%). Drugim pod względem tym względem źródłem były dotacje celowe – 18,6%, subwencja ogólna stanowiła 15,5% dochodów ogółem, a dotacje unijne 4,9%.

Pozytywnym zjawiskiem jest zanotowany w badanym okresie przyrost dochodów własnych – zarówno wpływów z udziału w podatkach budżetu państwa, jak i podatków lokalnych. Świadczy to umacnianiu się własnego potencjału finansowego gminy oraz wzroście lokalnej bazy ekonomicznej. Wpływ na to miała m.in. wieloletnia, konsekwentna polityka inwestycyjna gminy.

Analizując cały badany okres 2012-2020 należy wskazać na skuteczność pozyskiwania przez władze gminy Mszczonów środków pochodzących z zagranicznych funduszy pomocowych. Efektywność tego procesu jest uwarunkowana umiejętnością przygotowania projektów, ich sprawną realizacją i prawidłowym rozliczeniem w ujęciu formalno-kosztowym. Konieczne jest osiągnięcie zakładanych wskaźników produktu i rezultatu. Warunkiem pozyskania środków unijnych jest zawsze zapewnienie własnego wkładu finansowego, bowiem zgodnie z zasadą dodatkowości środki unijne stanowią jego uzupełnienie.

W badanym okresie najwyższa dynamika przyrostu liczona w cenach stałych cechowała dotacje (+353%), a następnie udziały w podatkach dochodowych (+81,1%) lokalne dochody własne (+49,2%) i subwencje ogólną (+30,2%). Wielkości te zobrazowano na rys. 40.

Źródło: rysunek własny na podstawie danych GUS i sprawozdań budżetowych Gminy Mszczonów

Wykazana dynamika dochodów z podatków i PIT i CIT odzwierciedla wysoki potencjał społeczno-gospodarczy gminy Mszczonów, a także jej atrakcyjność lokalizacyjną dla mieszkańców i podmiotów gospodarczych.

Struktura dochodów budżetu Gminy Mszczonów w latach 2012-2020

Dane liczbowe obrazujące zmianę struktury poszczególnych źródeł dochodów w budżecie Gminy Mszczonów w latach 2012-2020 przedstawiono w tab. 29, zilustrowanej rys. 41. Wyszczególniono w niej podstawowe grupy dochodów z podziałem na dochody własne – na które składają się lokalne dochody własne i udziały w podatkach wspólnych z budżetem państwa oraz dochody uzupełniające (subwencje i dotacje).

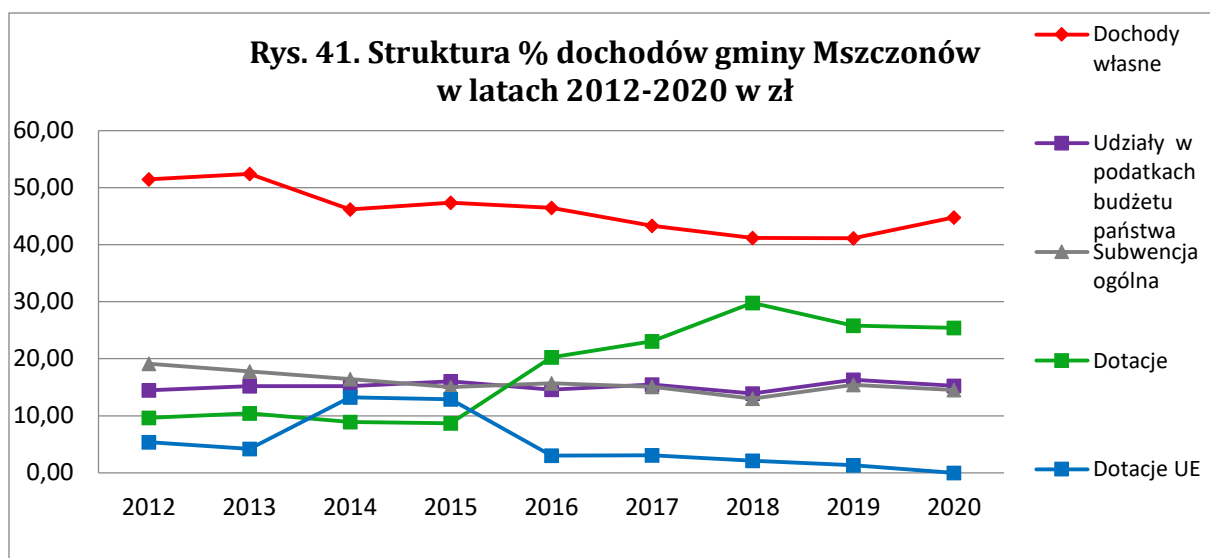
Tab. 29. Struktura dochodów budżetu Gminy Mszczonów lata 2012-2020 (w %)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020-2012
Dochody własne	51,47	52,41	46,18	47,36	46,46	43,33	41,20	41,14	44,79	-6,68
Udziały w podatkach budżetu państwa	14,44	15,17	15,21	16,03	14,58	15,46	13,92	16,33	15,26	0,82
Subwencja ogólna	19,11	17,80	16,45	15,03	15,71	15,09	13,01	15,40	14,52	-4,59
Dotacje	9,63	10,43	8,92	8,70	20,25	23,04	29,77	25,82	25,43	15,81
Dotacje UE	5,36	4,19	13,23	12,87	2,99	3,08	2,09	1,31	0,00	-5,36
Dochody ogółem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i sprawozdań budżetowych Gminy Mszczonów

W budżecie gminy Mszczonów głównym źródłem dochodów są lokalne dochody własne, stanowiące w relacji do dochodów ogółem, od 41,1% w 2019 r. do 52,49% w 2013. Drugą pod względem wydajności grupą wpływów są dotacje celowe (od 8,7% w 2015 r. do 29,8% w 2018 r. – przyrost wynika z wprowadzenia Programu Rodzina 500+). W dalszej kolejności wymienić należy udziały w podatkach dochodowych (od 13,9% w 2018 r. do 16,0% w 2016 r.) oraz subwencję ogólną (od 13,0% w 2018 r. do 19,1% w 2012 r.).

W 2020 roku struktura dochodów wyglądała następująco: dochody własne 44,8%, udziały w podatkach budżetu państwa 15,3%, dotacje celowe 25,4%, subwencja ogólna 14,5%. W badanym okresie struktura dochodów budżetowych gminy Mszczonów była stosunkowo stabilna. Świadczy to pozytywnie o prowadzonej przez władze gminy polityce finansowej i społeczno-gospodarczej. Na podstawie analizy danych historycznych można stwierdzić, że obecny własny potencjał finansowy gminy Mszczonów jest wystarczający do realizacji nie tylko zadań bieżących, ale także podejmowania zadań inwestycyjnych. Gmina jest także w stanie zapewnić środki własne w procesie współfinansowania projektów unijnych.

Źródło: rysunek własny na podstawie danych GUS i sprawozdań budżetowych Gminy Mszczonów

W latach 2012-2020 wielkość lokalnych dochodów własnych w wartościach nominalnych wzrosła z 23,98 mln zł w 2012 roku do 28,31 mln zł w 2016 r. i do 40,25 mln zł w 2020 r. Podane kwoty oznaczają ich realny przyrost z 26,98 mln zł, przez 28,44 mln zł w 2016r. do 40,24 mln zł w 2020 r. Analizując powyższe dane, należy zwrócić uwagę na wysoką dynamikę tej grupy dochodów budżetu. Z punktu widzenia kształtowania procesów rozwoju zachodzące zmiany są korzystne, zwiększające samodzielność finansową gminy.

Strukturę lokalnych dochodów własnych w latach 2012-2020 obrazuje tab. 30, zilustrowana rys. 42.

Tab. 30. Wielkość i struktura dochodów własnych budżetu Gminy Mszczonów w latach 2012-2020

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Dochody z majątku	7,04%	7,06%	3,98%	5,06%	2,77%	9,48%	4,09%	10,77%	24,60%
Podatek od nieruchomości	60,66%	57,02%	58,72%	54,42%	62,19%	57,66%	55,46%	51,37%	46,33%
Podatek od środków transportu	2,79%	2,77%	3,28%	2,74%	2,73%	2,53%	1,87%	2,34%	2,39%
Karta podatkowa	0,25%	0,25%	0,28%	0,24%	0,30%	0,27%	0,24%	0,22%	0,16%
Opłaty lokalne	4,42%	4,99%	7,74%	8,12%	8,26%	7,37%	7,71%	7,16%	11,07%
Podatek rolny i leśny	3,07%	2,90%	3,07%	2,66%	2,75%	2,64%	2,28%	2,31%	1,99%
Podatek od czynności	2,74%	2,14%	4,92%	2,37%	1,86%	2,42%	2,07%	2,52%	2,33%

cywilno-prawnych									
Opłata skarbową	0,23%	0,19%	0,18%	0,16%	0,17%	0,19%	0,16%	0,18%	0,18%
Dochody od jednostek budżetowych	2,08%	11,08%	10,63%	11,70%	11,85%	10,91%	11,73%	13,07%	5,43%

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS i sprawozdań budżetowych Gminy Mszczonów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i sprawozdań budżetowych Gminy Mszczonów

Analiza struktury lokalnych dochodów własnych wykazała, że:

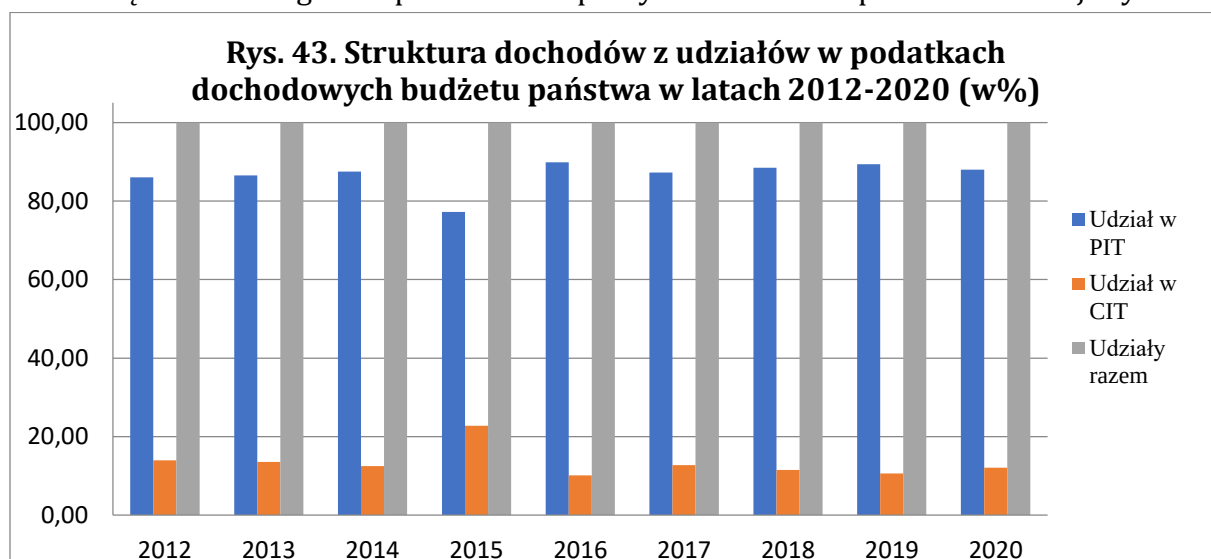
- podobnie jak w innych tego typu gminach głównym źródłem wpływów podatkowych był podatek od nieruchomości. Jego najwyższy udział w dochodach własnych zanotowano w roku 2012 (66,7%), a najniższy w roku 2020 (46,3%).
- ważnym źródłem finansowania zadań były dochody z majątku gminy, których udział w całości lokalnych dochodów własnych kształtował się w przedziale od 2,8% w roku 2016 do 24,6% w 2020;
- trzecią pod względem udziału grupą wpływów były opłaty lokalne, stanowiące od 4,4% (2012 r) do 11,1% badanej grupy dochodów;
- dochody jednostek budżetowych w relacji do ogółu lokalnych dochodów własnych stanowiły od 2,1% w roku 2012 do 13,1% w 2019r. ich całkowitej wartości;
- wpływy z podatku od czynności cywilnoprawnych w większości lat omawianego okresu miały dość stabilny udział w całości dochodów własnych. Mieścił się on w przedziale od 2,1% w 2017 r. do 4,9% w 2014;
- dochody z podatku od środków transportu w relacji do dochodów ogółem stanowiły od 1,9% w 2018 r. do 3,3% w 2014 r. Wielkości te były stosunkowo stabilnym, ale mniej znaczącym źródłem wpływów budżetowych;
- wpływy z podatków rolnego i leśnego kształtowały się w przedziale od 2,0% (w 2020 r.) do 3,1% (w latach 2012 i 2014) wartości dochodów własnych.

Wielkość lokalnych dochodów własnych i ich udział w całości dochodów budżetowych mają istotne znaczenie dla kształtowania polityki finansowej gminy. W praktyce nie

zapewniają one jednak zasobów finansowych w stopniu wystarczającym do realizacji zadań. Stąd muszą być one uzupełnione innymi źródłami, do których należą: udziały w podatkach dochodowych budżetu państwa (ustawowo zaliczanych do dochodów własnych), a także subwencje i dotacje, jako transfery zasilające.

Udziały w podatkach budżetu państwa PIT i CIT – to grupa dochodów, które w dużym stopniu odwzorowują poziom rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Ich wielkość jest zależna od zamożności społeczeństwa i wielkości zysków wypracowanych przez podmioty gospodarcze funkcjonujące na jej obszarze.

Dochody gminy Mszczonów uzyskiwane z tytułu udziału w podatkach budżetu państwa wzrosły nominalnie z 6,73 mln zł w 2012 r. do 8,88 mln zł w 2016 r. oraz 13,71 mln zł w 2020 r. W kwotach realnych ich wartość zwiększyła się odpowiednio z 7,57 mln zł w 2012 r., przez 8,92 mln zł w 2016 r. do 13,71 mln zł w roku 2020. Dynamika tej grupy dochodów była o 7 p. proc. wyższa od tempa zmian dochodów ogółem. To zjawisko pozytywne, świadczące o postępującym rozwoju społeczno-gospodarczym gminy. Wielkość i strukturę dochodów gmin z podatków wspólnych z budżetem państwa obrazuje rys. 43.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i sprawozdań budżetowych Gminy Mszczonów

W strukturze tej grupy dochodów w badanym okresie dominowały wpływy z podatku od osób fizycznych. Ich udział w latach 2012-2020 wahał się w przedziale od 77,2% w roku 2015 do 89,9% w 2016 r. Uzupełnieniem były środki pochodzące z podatku CIT, które stanowiły odpowiednio od 10,6% do 22,8%. Jest to wartość znacznie przekraczająca średnie dla podobnych gmin.

Dochody budżetu gminy Mszczonów uzyskiwane z tytułu subwencji wzrosły w latach 2012-2020 w wartościach nominalnych z 8,90 mln zł do 9,57 mln zł. w 2016 r. i 13,05 mln zł w 2020 r. Realnie zwiększyły się one odpowiednio z 10,02 mln zł do 13,04 mln zł., tj. o 30,2%. Podstawową część subwencji stanowiła subwencja oświatowa.

Dochody budżetu gminy Mszczonów uzyskiwane z tytułu dotacji zwiększyły się z 4,49 mln zł. w 2012 r. do 12,34 mln zł. w 2016 r. i 22,86 mln zł w 2020 r., a w wartościach realnych odpowiednio z 5,05 mln zł. do 12,40 mln zł i 22,86 mln zł. Dynamika wzrostu dla

całego okresu wyniosła 353%. Tak duży wzrost notowany począwszy od 2016 roku jest następstwem wprowadzenia do budżetu gminy środków na finansowanie „Programu Rodzina 500+”. Zmiany te wykazują podobne tendencje (choć z wyższą dynamiką) do notowanych w wielu innych gminach. W strukturze dotacji dominowały środki celowe, kierowane na zadania z zakresu administracji rządowej i zlecone.

W latach 2012-2020 władze lokalne pozyskały zagraniczne środki pomocowe w wysokości prawie 26 mln zł. Należy podkreślić wysoką skuteczność władz samorządowych pozyskiwaniu w dotacji unijnych.

Kończąc tę część analiz, należy podkreślić, że założenia i preferowane kierunki rozwoju gminy powinny zostać wypracowane w wyniku konsekwentnej współpracy organu stanowiącego i wykonawczego. Służyć temu będzie dążenie do kształtowania stabilnej polityki dochodowej gminy, rozumianej zarówno dla mieszkańców, jak i podmiotów gospodarki lokalnej.

Analiza wydatków budżetu gminy Mszczonów w latach 2012-2020

Stosownie do regulacji art. 163 Konstytucji samorząd terytorialny wykonuje zadania publiczne nie zastrzeżone ustawowo na rzecz innych organów władzy publicznej. Wszystkie jego zadania mają charakter zadań publicznych i służą zaspokajaniu zbiorowych potrzeb społeczności lokalnych. Wydatki ponoszone przez jednostki samorządu terytorialnego podzielić można pod względem przeznaczenia na dwie duże grupy:

- wydatki bieżące - związane z zapewnieniem prawidłowego funkcjonowania poszczególnych obiektów jednostek samorządu terytorialnego i zaspokajaniem bieżących potrzeb wynikających z realizacji zadań,
- wydatki inwestycyjne - służące podwyższaniu standardów i zakresu usług oraz szeroko rozumianemu rozwojowi jednostki samorządu terytorialnego.

Wydatki budżetu gminy Mszczonów wzrosły w badanym okresie z 46,99 mln zł w roku 2012 do 58,33 mln zł w 2016 roku i 89,86 mln zł w 2020 roku. Ich najwyższy poziom cechuje lata 2019 i 2020. Wartość wydatków poniesionych w 2020 roku liczona w cenach bieżących była o 90,1% wyższa niż w 2012 roku. Tempo zmian wydatków było niższe niż dochodów o ok. 2 p. proc.

W badanym okresie realna wartość wydatków budżetu gminy wzrosła o 69,8% (dochodów o 71%), z 52,87 mln zł do 89,86 mln zł. Analizując poszczególne podokresy, należy wskazać na następujące zmiany ich poziomu liczone w cenach stałych:

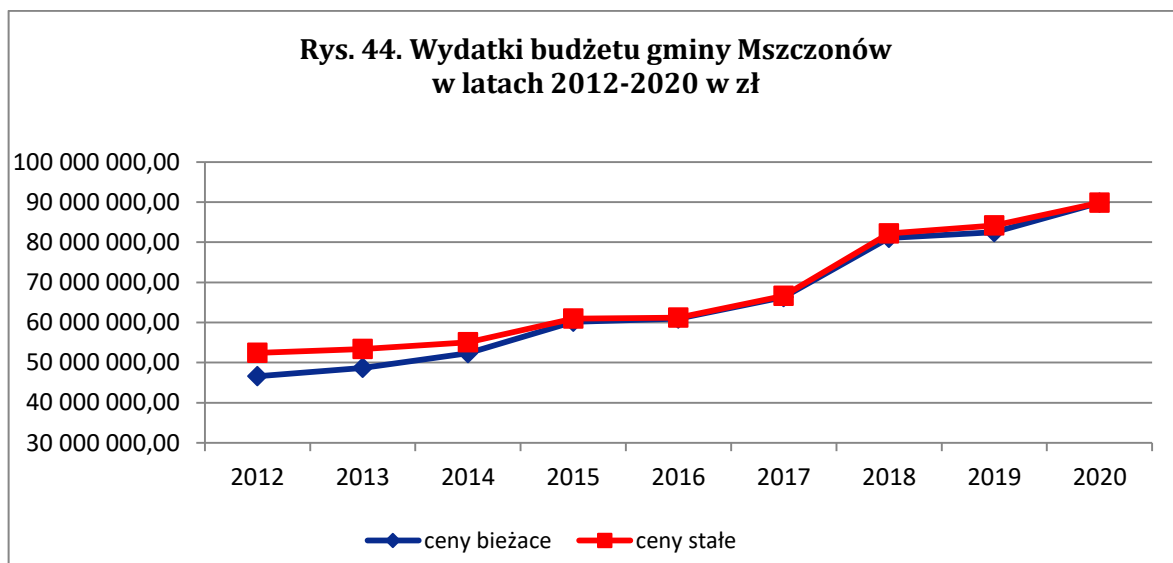
- w latach 2012-2016 zwiększyły się one z 52,87 mln zł do 58,61 mln zł, tj. o 10,9%,
- w latach 2016-2020 zanotowano przyrost ich wartości z 58,61 mln do 89,86 mln zł, tj. o 53,3%.

Na znaczące różnice dynamiki zmian obydwu analizowanych podokresów miały wypływać w ramach „Programu 500+”. Przyrost wydatków ogółem był następstwem zwiększenia wydatków bieżących (o 65,3%) oraz wydatków inwestycyjnych (o 36,8%), Szczegółowe zestawienie wielkości wydatków budżetowych w latach 2012-2020 w cenach bieżących i stałych zawarto tab. 31, zilustrowanej rys. 44.

Tab. 31. Wydatki budżetu Gminy Mszczonów w latach 2012-2020 w zł.

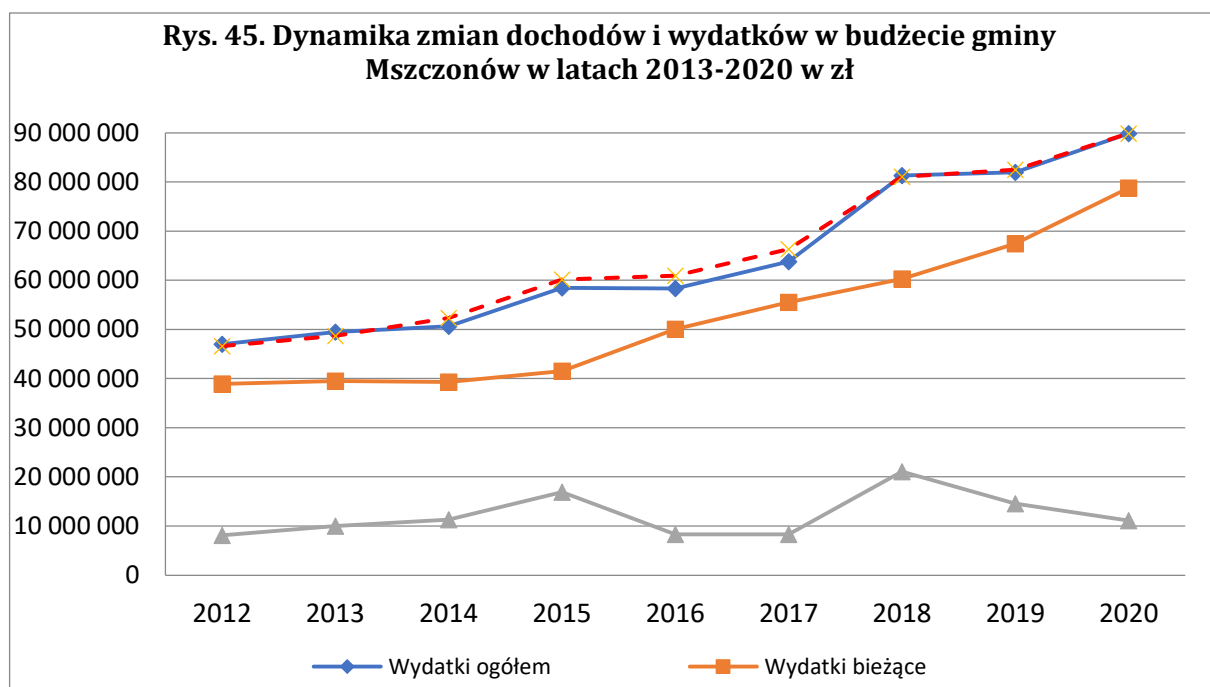
Wyszczególnienie	2 0 1 2		2 0 1 3		2 0 1 4		2 0 1 5		2 0 1 6	
	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe
wydatki ogółem	46 993 900	52 869 265	49 479 144	54 254 623	50 626 925	53 224 491	58 449 328	59 255 811	58 331 649	58 609 016
wydatki bieżące	38 882 324	43 743 548	39 486 008	43 297 000	39 311 807	41 328 817	41 530 193	42 103 227	50 046 609	50 284 581
wydatki inwestycyjne	8 111 575	9 125 717	9 993 136	10 957 623	11 315 118	11 895 674	16 919 134	17 152 585	8 285 039	8 324 435
Wyszczególnienie	2 0 1 7		2 0 1 8		2 0 1 9		2 0 2 0 ceny bieżące i stałe	Dynamika 2016/2012 2012=100 ceny stałe	Dynamika 2020/2016 2020=100 16=100 ceny stałe	Dynamika 2020/2012 2020=100 2012=100 ceny stałe
	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe				
wydatki ogółem	63 808 973	64 112 385	81 330 320	82 459 185	81 954 887	83 593 984	89 862 542	110,86	153,33	169,97
wydatki bieżące	55 508 275	55 772 217	60 250 586	61 086 864	67 422 905	68 771 363	78 760 695	114,95	156,63	180,05
wydatki inwestycyjne	8 300 698	8 340 168	21 079 734	21 372 320	14 531 981	14 822 621	11 101 847	91,22	133,36	121,65

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i sprawozdań budżetowych Gminy Mszczonów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Mszczonów

Analiza dynamiki wydatków wykazuje w kolejnych latach stopniowy wzrost ich wartości. Wysoka dynamika wzrostu dochodów notowana jest począwszy od 2016 roku, z maksymalną wartością zaplanowaną na rok 2020 (rys. 45).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych budżetowych Gminy Mszczonów

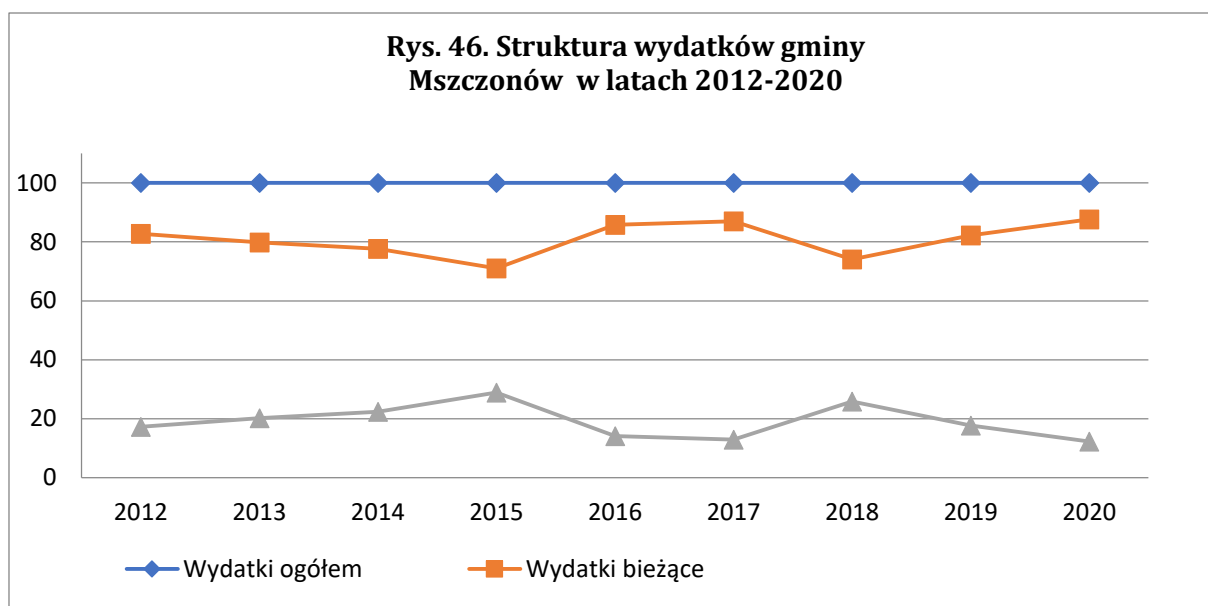
Analiza przebiegu poszczególnych strumieni pieniężnych na rysunku 45 nie wykazuje zagrożeń przyszłej dla sytuacji finansowej gminy. Należy zwrócić uwagę na wzajemne proporcje krzywych obrazujących relację pomiędzy dochodami i wydatkami budżetowymi oraz dynamikę zmian dochodów ogółem i wydatków bieżących. W większości analizowanych lat tempo zmian wydatków bieżących było proporcjonalne do zmian dochodów. Wykres uwidacznia, że wydatki inwestycyjne realizowane były w wielkościach przekraczających własny potencjał finansowy gminy. Było to możliwe na bazie wykorzystania zewnętrznych źródeł finansowania.

Ważnym elementem analizy sytuacji finansowej gminy jest badanie wzajemnych relacji pomiędzy wydatkami bieżącymi i inwestycyjnymi. W tab. 32 zobrazowane zostały proporcje pomiędzy obydwoma grupami wydatków w budżetach gminy Mszczonów w latach 2012-2020. Ilustracją graficzną jest rys. 46.

Tab. 32. Struktura wydatków Gminy Mszczonów w latach 2012-2020 – udział % w wydatkach ogółem

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wydatki ogółem	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Wydatki bieżące	82,74	79,80	77,65	71,05	85,80	86,99	74,08	82,27	85,27
Wydatki inwestycyjne	17,26	20,20	22,35	28,95	14,20	13,01	25,92	17,73	14,73

Źródło: obliczenia autora na podstawie danych budżetów Gminy Mszczonów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych budżetowych Gminy Mszczonów

W badanym okresie miały miejsce znaczące wahania wzajemnych proporcji wydatków bieżących i inwestycyjnych. W gminie Mszczonów najwyższy udział inwestycji w budżecie notowano w latach: 2015 r. (28,9%), 2018 r. (25,9%) i 2014 r. (22,4%), a najniższy w 2013 r. (13,0%), 2016 r. (14,2%), planie 2020 r. (14,7%). Warto zwrócić uwagę, że w większości lat badanego okresu udział inwestycji w wydatkach ogółem gminy Mszczonów przewyższał średnie krajowe, a ich wartości kwotowe były wyższe niż własny potencjał finansowy gminy. Realizacja tych zadań była możliwa dzięki racjonalnej polityce władz lokalnych w zakresie pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania.

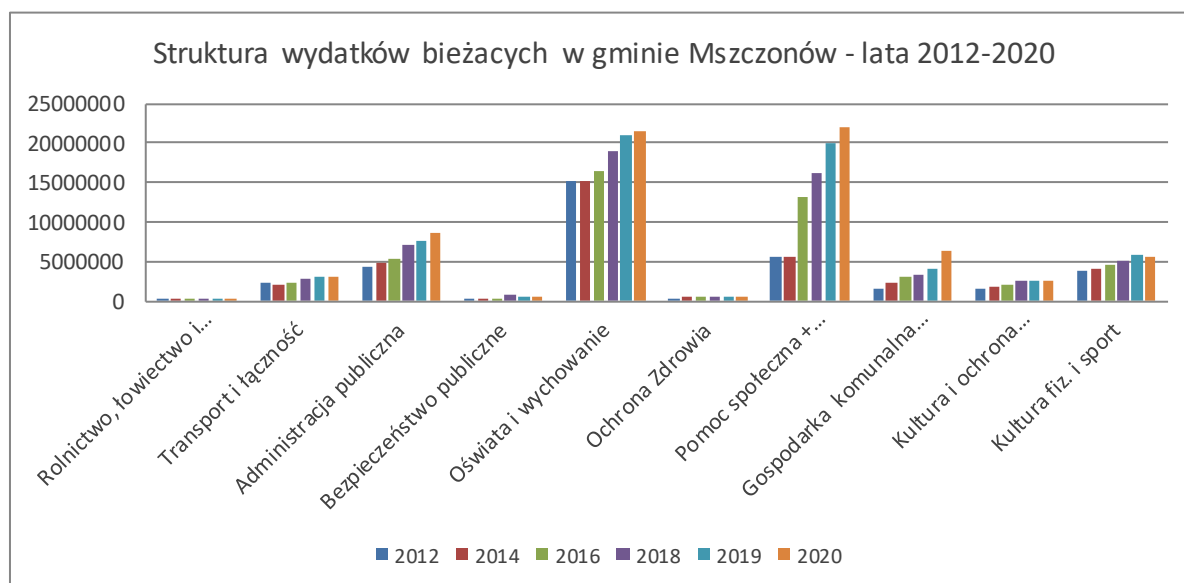
Wydatki bieżące

W latach 2012-2020 wydatki bieżące budżetu Gminy Mszczonów zwiększyły się nominalnie o 86,0%, a realnie o 65,3% (z 43,7 mln zł do 72,3 mln zł). Tendencję wzrostową notowano w całym analizowanym okresie. Wydatki bieżące rosły w nieco szybszym tempie niż wydatki ogółem.

W strukturze wydatków bieżących 2020 r. największe środki przeznaczono na cele działań Rodzina, Pomoc społeczna i Pozostałe zadania z zakresu polityki społecznej – łącznie 22,09 mln zł., tj. 26,1% ogółu wydatków budżetowych. Drugim kierunkiem wydatkowania środków publicznych były zadania z zakresu oświaty i wychowania – 21,39 mln zł., co stanowiło 25,2% całości wydatków budżetu. Innymi działami o wysokiej alokacji środków były: Administracja publiczna (8,51 mln zł; 10,0%), Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (6,32 mln zł; 7,45%), Kultura fizyczna i sport (3,05 mln zł; 6,5%), a w niższych wartościach Transport i łączność (3,05 mln zł; 3,6%), Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (2,49 mln zł; 2,49%), Ochrona zdrowia (0,64 mln zł; 0,75%), Edukacyjna opieka wychowawcza (0,59 mln zł, 0,7%), Bezpieczeństwo publiczne i ochrona ppoż. (0,52 mln zł; 0,6%). Wydatki na obsługę długu kształtowały się na poziomie 0,34 mln zł, stanowiąc tylko 0,4% ogółu wydatków bieżących budżetu gminy.

Środki alokowane w pozostałych działach miały mniejsze znaczenie w wydatkach ogółem (rys. 47).

Rys. 47. Struktura wydatków bieżących w gminie Mszczonów – lata 2012-2020

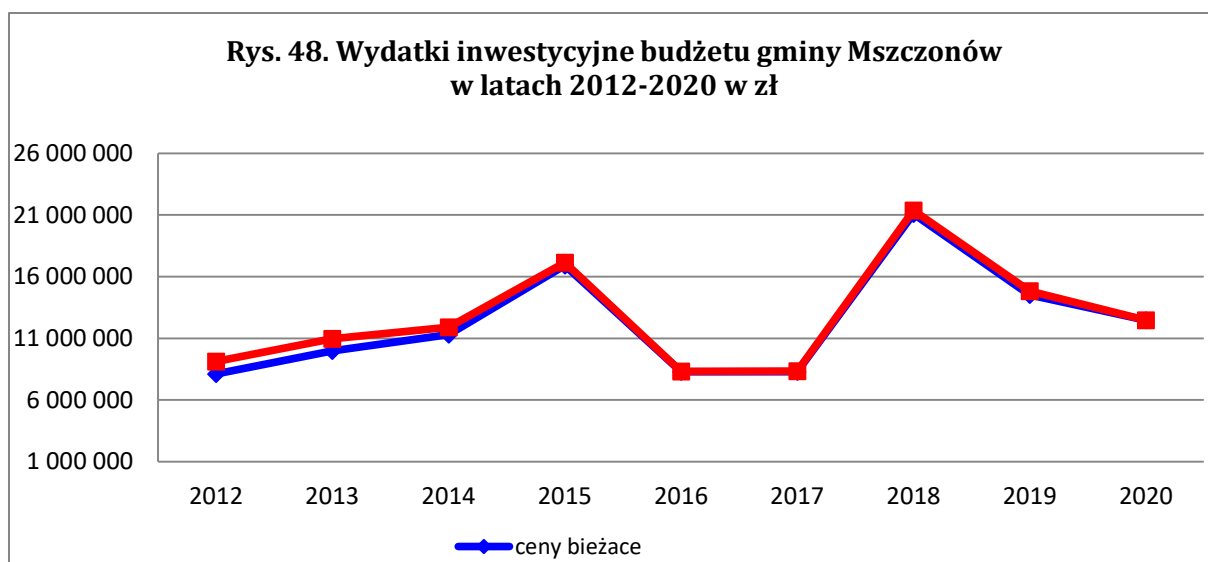

Źródło: rysunek własny na podstawie danych budżetowych Gminy Mszczonów

Należy zwrócić uwagę, iż w niektórych działach przyrost wydatków bieżących znacznie przewyższał poziom inflacji, a także dynamikę dochodów. Zanotowano wysokie tempo zmian i ich znaczący wymiar kwotowy, uwidocznili się szczególnie w sferze społecznej (oświata, opieka społeczna).

Wydatki inwestycyjne

W latach 2012-2020 wydatki inwestycyjne gminy Mszczonów zwiększyły się w wartościach nominalnych z 8,11 mln zł w 2012 r. do 8,26 mln zł w 2016 r. i do 12,49 mln zł w 2020 r. Oznacza to przyrost w wartościach realnych odpowiednio z 9,13 mln zł przez 8,32 mln zł do 12,49 mln zł. W badanym okresie dynamika wydatków inwestycyjnych wyniosła nominalnie 53,9%, a realnie o 36,8%. Wielkość wydatków była zróżnicowana w poszczególnych latach badanego okresu. Zanotowano dwa szczyty – rok 2015 (16,9 mln zł) i 2018 r. (21,1 mln zł). Wydatki inwestycyjne gminy Mszczonów w latach 2012-2020 obrazuje rys. 48.

Źródło: rysunek autora na podstawie danych Urzędu Gminy Mszczonów

Występująca w gminie tendencja wzrostu jest o tyle ważna, iż zwiększanie własnego potencjału inwestycyjnego podwyższa udział własny gminy we współfinansowaniu inwestycji środkami Unii Europejskiej (wymóg wkładu własnego). Każdy uzyskany wzrost zasobu środków daje możliwość wykorzystania mechanizmu mnożnikowego pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji.

Strukturę wydatków inwestycyjnych gminy w latach 2012-2020 zestawiono w tab. 33, której ilustracją graficzną w ujęciu procentowym jest rys. 49.

Tab. 33. Struktura wydatków inwestycyjnych w latach 2012-2020 w tys. zł

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma 2012-2020
Transport i łączność	1 925,1	4 581,2	2 324,8	1 810,7	3 690,0	3 644,6	15 566,5	8 358,6	2 967,9	44 869,4
Gospodarka mieszkaniowa	979,8	977,2	8,0	715,8	572,6	334,3	355,1	972,4	0,0	4 915,3
Administracja publiczna	34,1	118,0	37,5	34,3	0,0	0,0	170,9	0,0	0,0	394,8
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	33,1	1 016,2	177,9	89,4	506,9	496,2	73,6	355,0	610,8	3 359,1
Oświata i wychowanie	735,8	233,5	292,8	100,8	1 809,2	373,6	10,1	723,9	0,0	4 279,8
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2 639,3	2 268,5	7 312,1	13 280,4	1 554,1	3 387,6	4 676,0	4 023,1	7 485,5	46 626,4
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 091,4	284,6	72,7	0,0	52,0	4,8	116,3	25,3	350,0	1 997,2
Kultura fizyczna i sport	638,7	71,5	55,3	43,1	78,8	28,5	110,7	49,0	90,5	1 166,0

Źródło: obliczenia autora na podstawie danych budżetów Gminy Mszczonów.

Źródło: rysunek autora na podstawie danych Urzędu Gminy Mszczonów

W strukturze wydatków inwestycyjnych budżetu Gminy Mszczonów należy zwrócić uwagę na to, iż :

- w ostatnich latach najwyższe kwoty inwestowano w dziale Gospodarka komunalna i ochrona środowiska – średniorocznie wydatkowano tu 40,9% całości gminnych inwestycji. W wartościach kwotowych wydatki kolejnych lat były nierównomierne, ogólna ich kwota zamknęła się sumą 46,62 mln zł.;
- znaczący udział inwestycji cechował dział Transport i łączność, gdzie średniorocznie wydatkowano 38,3% wydatków inwestycyjnych notowanych w budżecie gminy. W całym okresie wydatkowano tu 44,9 mln zł.;
- kolejnym kierunkiem inwestycji gminy były potrzeby działu Gospodarka mieszkaniowa, gdzie średniorocznie lokowano 5,5% wydatków inwestycyjnych gminy. W całym okresie wydatkowano tu 4,92 mln zł.;
- znaczące inwestycje zrealizowano także w dziale Oświata i wychowanie, w którym łączne wydatki okresu 2012-2020 wyniosły 4,3 mln zł. Średniorocznie stanowiło to 5,1% ogółu wydatków inwestycyjnych;
- inwestycje w dziale Bezpieczeństwo publiczne zrealizowano w kwocie 3,40 mln zł., Wartość ta obejmowała 4,9% ogółu wydatków inwestycyjnych gminy Mszczonów;
- wydatki inwestycyjne działu Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego wyniosły łącznie 2,0 mln zł, co stanowiło 2,4% całości wydatków inwestycyjnych;
- nieco niższe potrzeby zrealizowano w zakresie kultury fizycznej i sportu, W latach 2012-2020 zrealizowano je w kwocie 1,17 mln zł. Stanowiło to 1,4% ogółu wydatków inwestycyjnych gminy;
- inwestycje realizowano także w zakresie Administracji publicznej – ich wartość w całym badanym okresie wyniosła 0,39 mln zł.

Realizacja dużych projektów inwestycyjnych przyczynia się do wzrostu lokalnej bazy ekonomicznej i podwyższania konkurencyjności gminy. W ich następstwie powstają

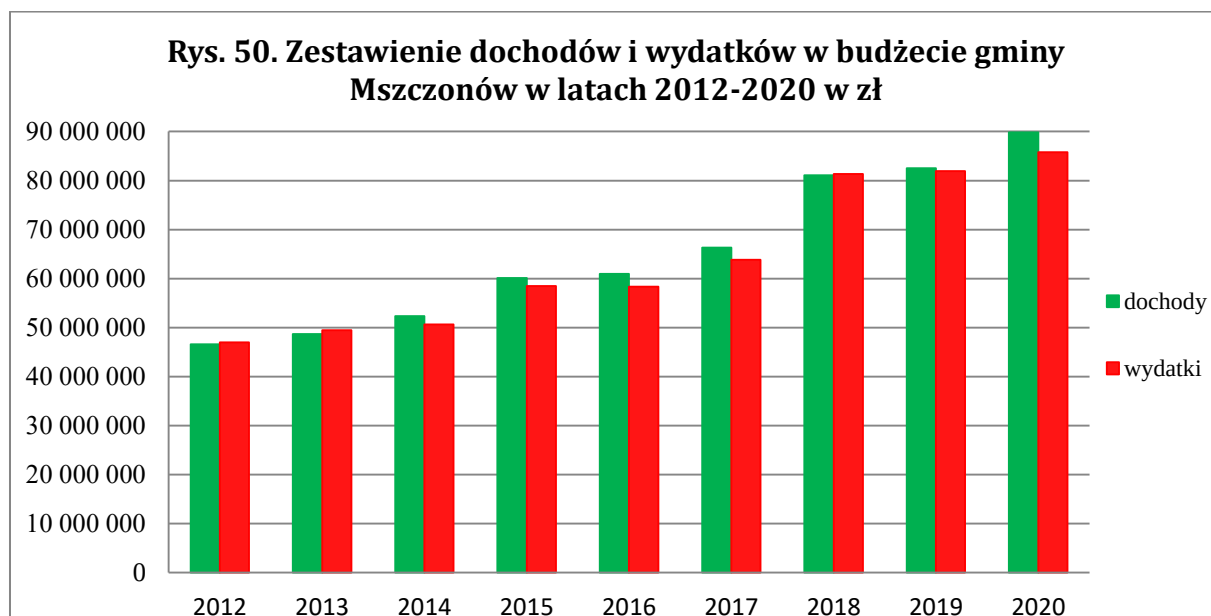
nowe miejsca pracy, zazwyczaj ma też miejsce rozwój budownictwa mieszkaniowego. W dłuższym okresie ponoszone na takie cele nakłady, przy racjonalnie prowadzonej przez władze lokalne polityce fiskalnej, skutkują zwiększeniem dochodów budżetowych. Takich następstw należy spodziewać się także w przyszłości w gminie Mszczonów.

Należy mieć także na uwadze, że realizacja dużych projektów inwestycyjnych może w przyszłości generować bieżące koszty obsługi obiektów urządzeń i sieci powstałych w wyniku realizacji inwestycji.

Wynik finansowy i zadłużenie gminy Mszczonów

Na rys. 50 przedstawiono wielkość wydatków budżetowych na tle dochodów gminy w latach 2012-2020. W gospodarce finansowej Mszczonów w następujących latach notowano deficyt budżetowy: 2012 (-0,4 mln zł), 2013 (-0,8 mln zł) i 2018 (-0,3 mln zł). Nadwyżka budżetowa wystąpiła w następujących latach: 2014 (1,7 mln zł), 2015 (1,7 mln zł), 2016 (2,6 mln zł), 2017 (2,5 mln zł), 2019 (0,5 mln zł) i 2020 (4,1 mln zł). W żadnym roku zanotowany poziom deficytu budżetowego nie stanowił zagrożenia utraty płynności finansowej gminy. Władze gminy prowadziły w tym zakresie racjonalną politykę finansową.

Występowanie deficytu budżetowego, będącego wynikiem rozszerzonego zakresu finansowania wydatków inwestycyjnych jest zjawiskiem pozytywnym. Zawsze należy kontrolować jego poziom, zarówno z punktu widzenia wymogów prawa, jak i uwarunkowań ekonomicznych. Jest to jedno z najważniejszych zadań dla władz gminy przy kształtowaniu przyszłych przepływów finansowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Mszczonów z lat 2012-2020

Mając na uwadze szeroki zakres zadań bieżących i inwestycyjnych realizowanych przez władze gminy Mszczonów należy corocznie monitorować wynik finansowy

budżetu, z zaleceniem przeciwdziałania generowaniu zbyt dużych różnic pomiędzy planowanym poziomem dochodów i wydatków.

Zadłużenie gminy Mszczonów

Zobowiązania gminy na dzień 31.12.2020r. wyniosły 10,35 mln zł. Wielkość ta stanowi kwotę zadłużenia gminy z tytułu zaciągniętych kredytów, pożyczek oraz wyemitowanych obligacji. Ponadto w ramach łącznej kwoty długu ujęte zostało zadłużenie z tytułu umowy leasingu operacyjnego, którego planowana spłata dokona się z wydatków. Na dzień 31.12.2020r. nie wystąpiły zobowiązania wymagalne. Rozchody zostały zrealizowane w kwocie 2 600 000 zł.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że zadłużenie gminy jest skorelowane z wielkością wydatków inwestycyjnych. Wynika to z realizacji rozszerzonego w stosunku do własnych możliwości budżetowych, zakresu zadań inwestycyjnych, w tym współfinansowanych funduszami zagranicznymi.

Przeprowadzone prognozy wykazują, że w przyszłości gmina utrzymuje zdolność do zaciągania nowych zobowiązań dłużnych. W przypadku zaciągania długu należy rozważyć wykorzystanie instrumentów dłużnych stosownie do potencjału finansowego gminy kolejnych lat, racjonalnie kształtując transze zadłużenia i terminy spłat.

Indywidualny wskaźnik zadłużenia zachowuje w całym okresie bezpieczne wartości w stosunku do wymogów prawnych wyznaczonych ustawą o finansach publicznych.

Prognozy wykazują, że w całym analizowanym i prognozowanym okresie gmina Mszczonów wypełnia dwie podstawowe reguły fiskalne, tj. zgodność nadwyżki operacyjnej oraz nowego wskaźnika zadłużenia.

3. Wnioski z Diagnozy i analiza SWOT

Zgodnie z definicją i metodologią budowania Strategii, zapisuje się w niej wybór ścieżki rozwoju, dlatego też cele strategiczne powinny być syntetyczne. W praktyce oznacza to decyzje strategiczne dotyczące ważności zapisów, ich rangi oraz wyboru kluczowych dla rozwoju lokalnego zagadnień. Należy także pamiętać o zadaniach Strategii, jej poziom szczegółowości powinien dotyczyć kierunków rozwoju (a nie konkretnych działań, projektów – to zadania programów, planów). Takie podejście zgodne jest także z zaleceniami Poradnika. Dlatego w toku dyskusji eksperckich, analizując dotychczasowe czynniki rozwoju oraz osiągnięte w ostatnich latach wskaźniki rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, uznano za zasadne opracowanie strategii mini-maksi. Ten typ strategii charakteryzuje przewyższanie słabości (słabych stron) żeby wykorzystać szanse. Ten typ strategii nazywany jest także konkurencyjnym i charakteryzuje się przewyższaniem i/lub unikaniem barier rozwojowych poprzez szanse (czynniki pozytywne) pojawiające się w otoczeniu (bliższym i dalszym). Za najważniejsze do uwzględniania w SWOT, a następnie w celach uznano 5 głównych celów Polityki spójności na lata 2021–2027, które dotyczą:

- bardziej inteligentnej Europy (przez innowacje, cyfryzację, transformację gospodarczą oraz wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw);
- bardziej przyjaznej dla środowiska bezemisyjnej Europy (wdrażającej porozumienie paryskie i inwestującej w transformację sektora energetycznego, w odnawialne źródła energii oraz w walkę ze zmianami klimatu);
- lepiej połączonej Europy (ze strategiczną infrastrukturą transportową i sieciami cyfrowymi);
- Europy o silniejszym wymiarze społecznym (inwestującej w wysokiej jakości zatrudnienie, edukację, umiejętności, integrację społeczną i równy dostęp do opieki zdrowotnej);
- Europy bliżej obywateli przez wspieranie oddolnych strategii rozwoju i zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich w całej UE.

Natomiast biorąc pod uwagę wyzwania wynikające z dokumentów strategicznych (różnych szczebli), opinii liderów lokalnych oraz ekspertów, za kluczowe obszary strategiczne w zakresie formułowania SWOT i celów strategicznych uznano:

- podnoszenie jakości życia i wzrost spójności społecznej na terenie Gminy (w tym dostęp do usług i infrastruktury, szczególnie na obszarze wiejskim);
- tworzenie warunków dla inwestowania na terenie Gminy i wspieranie przedsiębiorczości (tworzenie klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości);
- wykorzystanie popularności i marki Term Mszczonów w tym deepspot, dla rozwoju i kreowania wizerunku Gminy;
- utrzymanie dywersyfikacji rozwoju Gminy;
- wykorzystanie korzystnego położenia na szlakach komunikacyjnych dla dalszego rozwoju funkcji logistycznych;
- dalsze, konsekwentne realizowanie procesów rewitalizacji;

- wdrażanie założeń gospodarki niskoemisyjnej i rozwój OZE;
- edukacje „przez całe życie” – edukacja obywatelska, cyfrowa, prozdrowotna;
- wdrażanie ładu przestrzennego;
- tworzenie warunków dla spędzania czasu wolnego przez różne grupy wiekowe.

Podsumowując aspekty finansowe dotychczasowego działania Gminy należy podkreślić:

- Z punktu widzenia gospodarowania budżetem i możliwości jego długookresowego prognozowania zanotowane w analizowanym okresie (2012-2020) zmiany są korzystne dla gminy Mszczonów. Wynika to głównie ze stałego wzrostu dochodów budżetu;
- Korzystnie kształtuje się struktura dochodów budżetowych. Zaletą jest stabilność relacji ich poszczególnych grup, a także wysoki udział własnych źródeł finansowania, co sprzyja procesowi racjonalnego planowania finansowego;
- Zanotowany przyrost wartości dochodów z udziałów w podatkach budżetu państwa oraz lokalnych dochodów własnych wskazuje na rozwój społeczno-gospodarczy gminy i umacnianie jej bazy ekonomicznej. Wzrastające kwoty i udział procentowy wpływów z PIT są zewnętrznym wyrazem poprawy zamożności mieszkańców gminy (rozumianej jako ogół populacji). Sytuacja taka sprzyja kształtowaniu stabilnych podstaw prognozowania budżetu;
- Podkreślenia wymaga skuteczność władz samorządowych w pozyskiwaniu dotacji unijnych. W istotnym stopniu wpłynęło to na wzrost poziomu dochodów budżetowych, a po stronie wydatkowej zdynamizowało gminne inwestycje;
- Niewystarczająco wysoka w stosunku do potrzeb była dynamika przyrostu dochodów z subwencji ogólnej. Podstawowym elementem składowym tej grupy wpływów jest subwencja oświatowa.

W toku prac diagnostycznych zastosowano podejście wieloetapowe, które obejmowało:

- analizę diagnozy w kontekście poszukiwania słabych i mocnych stron Gminy;
- ekspercką analizę trendów w otoczeniu bliższym i dalszym;
- analizę wyników badania ankietowego (szczególnie pytań dotyczących mocnych i słabych stron polityki rozwoju lokalnego).

W wyniku tych analiz powstała ekspercka analiza SWOT. Została ona przedstawiona na warsztacie w dniu 20 lipca 2021 i skonfrontowana ze zdaniem interesariuszy – liderów lokalnych. Przyjęto założenie metodologiczne, że mocne i słabe strony to elementy rozwoju zależne od gminy, natomiast szanse i zagrożenia, to te aspekty rozwojowe, które wynikają z otoczenia lub takie, na które gmina nie ma wpływu. W czasie warsztatu dokonano nie tylko dyskusji i ewentualnych uzupełnień zapisów, ale także rangowania poszczególnych elementów SWOT, ze względu na ich wpływ na procesy rozwojowe. Każdy element mógł zostać oceniony w 3-stopniowej skali gdzie: 3 – oznacza duży wpływ na procesy rozwojowe, 2 – średni wpływ na procesy rozwojowe, 1 – słaby wpływ na procesy rozwojowe. Oceny dokonało 12 lokalnych liderów, poniżej zestawiono uśrednione oceny. W tab. 34. zaprezentowano zbiorczy wynik pracy nad SWOT, w tym rangowanie.

Tab. 34. Analiza SWOT - wersja ostateczna po konsultacji z lokalnymi liderami podczas pracy warsztatowej (wszystkie elementy SWOT zostały ułożone w kolejności od najwyższej do najniższej rangi).

Pozytywne aspekty wpływające na rozwój	
MOCNE STRONY	Średnia ranga (od 3 do 1, gdzie 3 oznacza duży wpływ)
• konsekwentnie prowadzona przez władze Gminy lokalna polityka rozwoju nakierowana na przyciąganie inwestorów i tworzenie „dobrego klimatu” dla przedsiębiorców;	3,0
• posiadanie przygotowanych terenów inwestycyjnych;	2,92
• współpraca międzysektorowa (szczególnie z biznesem) na rzecz rozwoju lokalnego;	2,83
• stabilna sytuacja budżetowa Gminy w tym w zakresie stałego wzrostu dochodów budżetu;	2,67
• polityka przestrzenna sprzyjająca wdrażaniu różnych funkcji na terenie Gminy (funkcje przemysłowe, logistyczne, ale i rolnicze a także turystyczne i rekreacyjne);	2,58
• atrakcyjne warunki środowiskowe dla rozwoju rekreacji i turystyki weekendowej;	2,42
• marka Term Mszczonów, w tym działanie najgłębszego basenu do nurkowania;	2,33
• doświadczenie Gminy w pozyskiwaniu środków zewnętrznych i prowadzeniu projektów rozwojowych;	2,33
• istniejąca i rozwijana infrastruktura dla rekreacji i turystyki;	2,17
• infrastruktura społeczno-kulturalna i sportowa (MOK, OSiR, Biblioteka, GCI);	2,17
• dywersyfikacja podmiotów gospodarczych działających na terenie Gminy;	1,67
SZANSE	Średnia ranga
• bliskość dwóch dużych, istotnych z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski aglomeracji czyli Łodzi i Warszawy;	3,0
• położenie blisko ważnych szlaków komunikacyjnych;	2,92
• wzrastające zapotrzebowanie na usługi i centra logistyczne;	2,58
• wzrastające zainteresowanie (i zapotrzebowanie) na zróżnicowane formy wypoczynku, stosunkowo blisko miejsca zamieszkania;	2,42
• wzrost zainteresowania gminą jako atrakcyjnym miejscem pracy i zamieszkania dla imigrantów (jest to także szansa na zwiększenie liczby mieszkańców gminy);	2,0
• wzrost świadomości społecznej w zakresie pozyskiwania „czystej” energii i wzrastające zapotrzebowanie na OZE;	1,83
• priorytety strategiczne UE i finansowanie dla odbudowy społeczno-gospodarczej w okresie pocovidowym;	1,83

Negatywne aspekty wpływające na rozwój	
SŁABE STRONY	Średnia ranga
• brak wspólnych przestrzeni publicznych o zróżnicowanych funkcjach (co przekłada się na zanikanie niektórych działalności gospodarczych)	3,0
• niezadowalająca oferta (w tym w zakresie miejsc integracji poza miastem Mszczonów) spędzania czasu wolnego na terenie Gminy (szczególnie oferta skierowana do młodzieży);	2,67
• braki w rozwoju infrastruktury sieciowej (kanalizacja, gaz), szczególnie na obszarze wiejskim;	2,33
• słaba dostępność komunikacyjna wewnątrz Gminy (dostęp do komunikacji publicznej w niektórych miejscowościach praktycznie jego brak, niezadowalająca sieć dróg rowerowych);	2,25
• niższe niż w regionie (i niższe przez pandemię) wyniki egzaminów uzyskiwane przez dzieci i młodzież;	2,17
• problemy z jakością powietrza, głównie spowodowane przez niską emisję wynikającą ze spalania niskiej jakości paliw kopalnych;	2,08
• niezadowalający dostęp do Internetu, szczególnie na obszarze wiejskim;	2,08
• niższe niż w powiecie i regionie wskaźniki związane z kapitałem społecznym;	2,0
• nie w pełni wykorzystane walory położenia (komunikacja kolejowa pasażerska);	2,0
• zbyt małe wdrożenie e-partycypacji do procesów konsultacyjnych;	1,83
• niezadowalający poziom wdrożenia e-usług i e-administracji;	1,83
• słaby dostęp do usług opiekuńczych dla dzieci, szczególnie poniżej 3 roku życia;	1,83
• niezadowalająca oferta bezpłatnych kursów, szkoleń, zajęć dodatkowych (dla różnych grup wiekowych i na terenach poza miastem);	1,5
ZAGROŻENIA	Średnia ranga
• wzrost zapotrzebowania na usługi zdrowotne, w tym rehabilitacyjne jako efekt przedłużającej się pandemii;	2,58
• zmiany demograficzne, w tym starzenie się społeczeństwa;	2,08
• przedłużająca się pandemia, okresowe ograniczenia w funkcjonowaniu gospodarki, długofalowy, trudny do przewidzenia wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy;	1,89
• nie w pełni sprecyzowane kierunki polityki rozwoju na poziomie krajowym i regionalnym dla perspektywy finansowej 2021-2027;	1,67
• nie w pełni wdrożony model planowania zintegrowanego na poziomie ponadlokalnym oraz brak dokładnych informacji nt. przyszłych powiązań systemu planowania polityki rozwoju i polityki przestrzennej;	1,42

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem wyników badania ankietowego, pacy warsztatowej i rangowania dokonanego przez lokalnych liderów.

4. Wizja, cele i kierunki działań

Wizja to docelowy, pożądaný stan rozwoju jaki ma zostać osiągnięty na skutek realizacji Strategii. Ale wizja to także „serce strategii” wskazuje na ambicje rozwojowe, plany na najbliższą przyszłość oraz te aspekty, które są kluczowe dla interesariuszy. Dlatego ważne jest, żeby z wizją (jej zapisem) utożsamiali się różni interesariusze. Wychodząc z tego złożenia metodą ekspercką przygotowane zostały dwie propozycje zapisu wizji, nawiązujące do dotychczasowych kierunków rozwoju oraz analizy diagnostycznej. Obie wersje poddano pod dyskusję, na warsztacie z liderami. W toku pracy i dyskusji warsztatowej sformułowano wizję rozwoju w następującym brzmieniu:

W 2030 roku Gmina Mszczonów to atrakcyjne miejsce do życia i spędzania wolnego czasu dla mieszkańców oraz interesariuszy zewnętrznych w różnym wieku. To gmina kreująca procesy rozwoju i tworząca dobry (korzystny) klimat dla przedsiębiorczości.

Stan docelowy rozwoju lokalnego będzie możliwy do osiągnięcia dzięki realizacji poszczególnych celów/kroków zapisanych w przyjętych/określonych:

- celach strategicznych - sformułowano ich trzy, przypisując do określonych sfer rozwoju składających się na zintegrowane podejście (ład zintegrowany);
- celach operacyjnych, które sformułowano są w ramach każdego celu strategicznego – sformułowano po dwa cele operacyjne w ramach każdego celu strategicznego;
- oraz umożliwiających ich realizację kierunkach działań - kierunki zostały przypisane do poszczególnych celów operacyjnych.

Zapisane w ten sposób cele i kierunki działań tworzą hierarchię strategicznych zamierzeń Gminy (tab. 35).

Tab. 35. Hierarchia celów i przyjęte kierunki działań

cel strategiczny	CS 1.	CS 2.	CS 3.
	osiągnięcie spójności społecznej i przestrzennej na terenie całej Gminy (sfera społeczno-gospodarcza oraz rozwój infrastruktury)	kreowania polityki przestrzennej sprzyjającej inwestycjom i rozwojowi oraz zapewnienie ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju (sfera przestrzenna i gospodarcza)	tworzenie warunków do integracji społecznej oraz oferty usług spędzania wolnego czasu dla różnych grup wiekowych (sfera społeczna)
cel operacyjny	podjęcie działań na rzecz włączenia społecznego i przeciwdziałanie procesom wykluczenia	prowadzenie polityki lokalnej (w tym przestrzennej) sprzyjającej inwestycjom i tworzeniu stref rozwoju gospodarczego	tworzenie warunków do partycypacji i integracji społecznej na terenie całej Gminy, w tym na obszarach wiejskich
kierunki działań	• dbanie o rozwój kapitału ludzkiego i społecznego przez zapewnienie odpowiednich warunków (w tym utrzymanie, remonty obiektów) oraz jakości edukacji (dostępność zajęć pozalekcyjnych dla różnych grup wiekowych podnoszących poziom wiedzy i kształtujących kompetencje społeczne, dostępność do opieki i zajęć świetlicowych) • tworzenie miejsc opieki dla dzieci, szczególnie w wieku do lat 3;	• zachowanie równowagi między terenami o różnym przeznaczeniu (kształtowanie racjonalnej struktury przestrzennej Gminy); • monitorowanie, a w razie potrzeby aktualizacja polityki przestrzennej Gminy (zapisy suikzp oraz mpzp); • promowanie i tworzenie terenów inwestycyjnych oraz selektywne pozyskiwanie inwestorów wpisujących się w	• tworzenie, utrzymanie (w tym bieżące remonty) i rozwijanie miejsc lokalnej integracji (kluby seniora, MOK, świetlice wiejskie itp.); • organizowanie/współorganizowanie wydarzeń umożliwiających integrację międzypokoleniową; • szersze wdrażanie partycypacji, w tym e-partycypacji, w procesach rozwojowych Gminy. • powołanie Młodzieżowej Rady Gminy

	•zapewnienie wsparcia osobom i rodzinom z problemami społecznymi; •zapewnienie odpowiedniego wsparcia osobom starszym (zarówno w zakresie usług opiekuńczych jak i aktywizacji społecznej); •prowadzenie programów z zakresu profilaktyki zdrowotnej; •rozwój e-usług publicznych (szczególnie ważny w kontekście możliwości nawracania pandemii – kolejne fale zachorowań) wraz z ofertą e-szkoleń i miejsc publicznego dostępu do Internetu (szczególnie dla osób wykluczonych cyfrowo).	kierunki polityki przestrzennej i polityki rozwoju Gminy;	•działania informacyjne, edukacyjne i integracyjne na rzecz imigrantów podejmujących prace i zamieszkujących w gminie
cel operacyjny	rozwój infrastruktury technicznej, w tym sieciowej	podejmowanie działań i wdrażanie rozwiązań wpływających na jakość środowiska i jakość życia na terenie Gminy	współpraca i koordynacja na rzecz atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego dla różnych grup wiekowych
kierunki działań	•rozwój infrastruktury kanalizacyjnej – szczególnie na obszarach wiejskich o niskim wskaźniku skanalizowania; •rozwój infrastruktury gazu sieciowego, zarówno na terenie	• utrzymanie oraz dalszy rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej w Gminie poprzez odpowiednie kształtowanie atrakcyjnych przestrzeni;	• oferta kulturalna dla różnych grup wiekowych (w tym wzmocnienie roli i zaplecza lokalowego instytucji Gminnych i sołeckich);

	miasta jak i obszaru wiejskiego Gminy; • utrzymanie oraz uzupełnianie zgodnie z potrzebami sieci wodociągowej na terenie miasta i Gminy; • zwiększenie spójności w zakresie komunikacji wewnątrzgminnej (rozwój komunikacji publicznej, zwiększenie długości i zasięgu ścieżek rowerowych); • dalsze działania na rzecz utworzenia przystanku kolejowego na terenie gminy, co polepszy skomunikowanie zewnętrzne gminy • poprawa bezpieczeństwa na terenie Gminy (inwestycje zwiększające bezpieczeństwo na drogach – remonty dróg, chodniki, oświetlenie oraz działania na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa publicznego); • tworzenie warunków dla lepszego dostępu do szybkiego Internetu (szczególnie na obszarach wiejskich).	• utrzymywanie i ochrona wysokich walorów środowiska przyrodniczego w tym walorów krajobrazowych; • kształtowanie w przestrzeni miasta i Gminy terenów publicznych, w tym szczególnie zieleni oraz małej infrastruktury; • poprawa jakości powietrza przez rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE) oraz edukację i informacje w zakresie możliwości pozyskiwania wsparcia finansowego na wymianę źródeł grzewczych; • zapewnienie wdrożenia skutecznej gospodarki odpadowej na terenie Gminy (w tym edukacja i informacja skierowana do różnych grup wiekowych).	• partycypacyjne opracowanie z zainteresowanymi oferty spędzania czasu wolnego dla młodzieży; • zwiększanie atrakcyjności Gminy jako miejsca zamieszkania, przez spójną ofertę i promocję oraz przekaz kierowany do mieszkańców (w tym szczególnie osób młodych); • dalsze koordynowanie działań i prowadzenie wspólnego na poziomie gminy kalendarza imprez lokalnych (szczególnie cyklicznych) oraz wspólne działania promocyjne (współpraca w tym zakresie także z Termami Mszczonów); • utrzymanie i dalszy rozwój miejsc i obiektów służących rekreacji (place zabaw, boiska, szlaki piesze i rowerowe, pumtracki);
--	--	--	---

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem wyników pracy warsztatowej

5. Elementy ewaluacji

Zgodność Strategii z dokumentami wyższego rzędu - poziom krajowy. Dla opracowania strategii lokalnych kluczowe znaczenie mają: Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (SOR) (z perspektywą do 2030 roku) oraz *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030*.

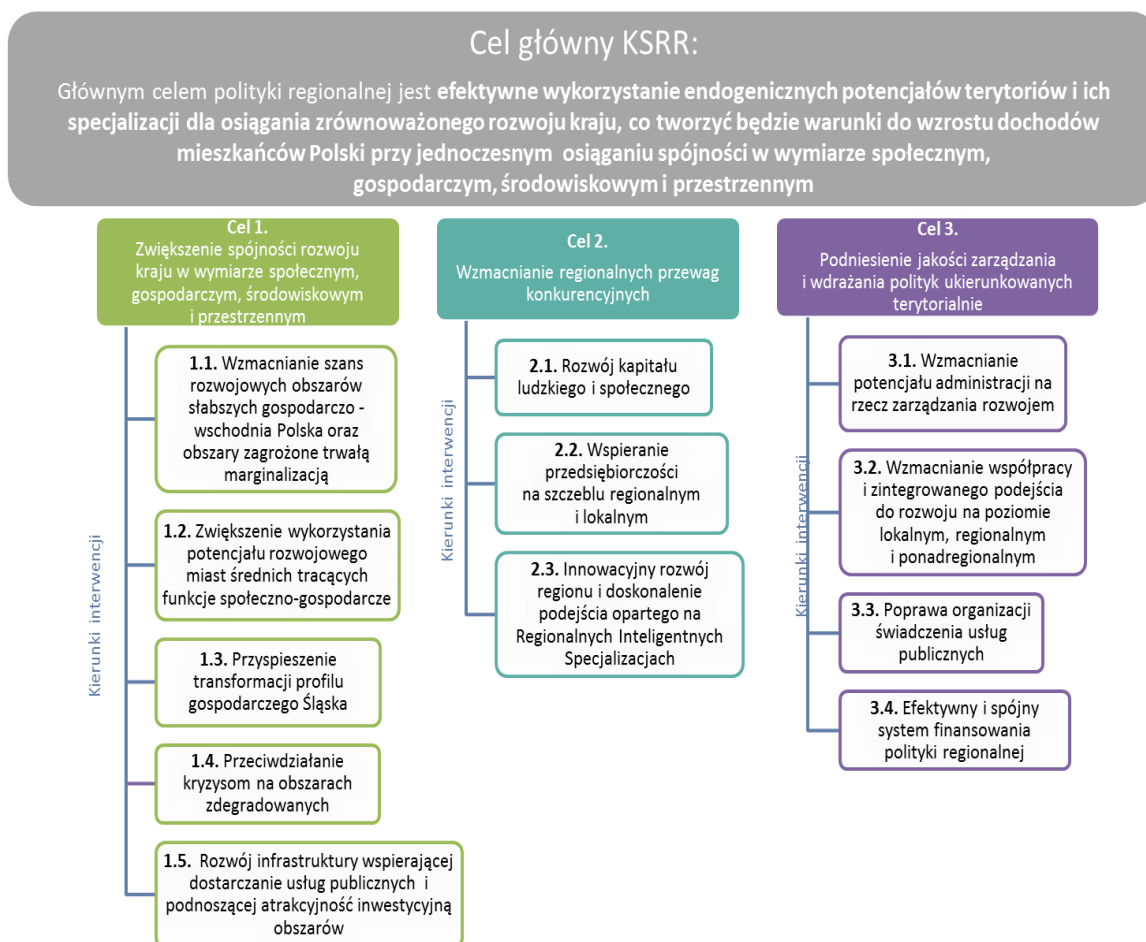
SOR stanowi plan realizacji kluczowych działań gospodarczych mających na celu uniknięcie pięciu kluczowych pułapek rozwojowych tj.: braku równowagi, średniego dochodu, pułapki demograficznej, pułapki przeciętnego produktu oraz słabości instytucjonalnej. W Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju zostały sformułowane następujące cele szczegółowe:

- trwały wzrost gospodarczy oparty silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną;
- społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony rozwój (Obszar Spójności społecznej, Rozwój zrównoważony terytorialnie);
- skuteczne państwo oraz instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarstwu (Obszar Prawa w służbie obywatelom i gospodarce, Instytucji prorozwojowych i strategicznego zarządzania rozwojem, E-państwa, Finansów publicznych oraz Efektywności wykorzystania środków Unii Europejskiej).

Celem generalnym SOR jest wdrożenie nowych inteligentnych rozwiązań ze szczególnym uwzględnieniem obszarów transportu, cyfryzacji, kapitału społecznego, bezpieczeństwa narodowego, energii oraz środowiska, dzięki współpracy podmiotów publicznych oraz świata nauki i biznesu.

Zapisy SOR są implementowane do dziewięciu zintegrowanych strategii, w tym do *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR)*. W KSRR 2030 wskazano nowy model rozwoju regionalnego Polski, zmierzający do osiągnięcia stanu rozwoju społecznie i terytorialnie zrównoważonego. Układ celów KSRR zaprezentowano na poniższym schemacie.

Podejście do rozwoju zaprezentowane w KSRR 2030 umożliwia wykorzystywane endogenicznych zasobów i potencjałów wszystkich regionów. Jednym z głównych celów KSRR 2030 jest wspieranie konkurencyjności regionów i kontynuacja działań zmierzających do podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności. Co istotne z punktu widzenia Strategii lokalnych, w KSRR2030 zakłada się zwiększenie roli i odpowiedzialności samorządów lokalnych jako podmiotów decydujących o polityce rozwoju w skali lokalnej.

Poziom wojewódzki. Dla strategii lokalnych kluczowe znaczenia ma strategia rozwoju województwa oraz powiązany z nią regionalny program operacyjny. Dla nowych zintegrowanych strategii lokalnych kluczowe znaczenie mają także plany zagospodarowania przestrzennego województw (przynajmniej dopóki nie powstaną zintegrowane strategie regionalne). Wizja Mazowska sformułowana w strategii regionalnej, brzmi: *Mazowsze to region spójny terytorialnie, konkurencyjny, innowacyjny, z wysokim wzrostem gospodarczym i bardzo dobrymi warunkami życia jego mieszkańców, a głównym celem rozwojowym Mazowsza jest zmniejszenie dysproporcji rozwoju w województwie mazowieckim, wzrost znaczenia Obszaru Metropolitalnego Warszawy w Europie.* W strategii regionalnej zidentyfikowano obszary strategicznej interwencji (OSI) do których zaliczono: bieguny wzrostu (Obszar Metropolitalny Warszawy) oraz obszary problemowe (ostrołęcko-siedlecki, płocko-ciechanowski, radomski).

Uzupełnienie dla Strategii regionalnej stanowi *Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020*. Główną osią strategiczną programu jest wsparcie przedsiębiorczości, w tym rozwój innowacji oraz badań i rozwoju. Drugim filarem RPO jest wsparcie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną. Główne wyzwania dla planowania strategicznego formułuje cel główny RPO WM oraz cele strategiczne.

Cel główny: *Inteligentny, zrównoważony rozwój zwiększający spójność społeczną i terytorialną przy wykorzystaniu potencjału mazowieckiego rynku pracy*, przekłada się na następujące cele strategiczne:

- rozwój konkurencyjnej gospodarki regionu opartej na innowacyjności, przedsiębiorczości, chłonnym rynku pracy i zrównoważonych zasobach; przeciwdziałanie dysproporcjom regionalnym prowadzące do zwiększenia chłonności regionalnego rynku pracy poprzez wyrównywanie dostępu do zatrudnienia, włączenie społeczne i edukację;
- wsparcie działań wzmacniających zrównoważony rozwój środowiska na Mazowszu.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego także zawiera uwarunkowania i zadania, które mają znaczenie dla Strategii gminy Mszczonów.

W planie została zapisana inwestycja celu publicznego tj. Modernizacja linii kolejowej nr 4 – Centralna Magistrała Kolejowa oraz prace remontowe na linii kolejowej C-E 20 na odcinku Skierniewice - Łuków.

Ponadto w planie postuluje się w dziedzinie:

- ✓ Transport drogowy: działania w systemie dróg dotyczące: podnoszenia poziomu bezpieczeństwa (przez: realizację chodników, dróg rowerowych, przejść dla pieszych i przejazdów dla rowerzystów; działania poprawiające bezpieczeństwo ruchu, w tym m.in.: strefowanie prędkości pojazdów, fizyczne środki uspakajania ruchu); przebudowy dróg zgodnie z warunkami okresowych kontroli stanu technicznego, badań natężenia oraz bezpieczeństwa ruchu drogowego; prowadzenie analiz i studiów oraz pozostawienia rezerw terenowych dla obwodnic miejscowości oraz prowadzenie analiz budowy skrzyżowań wielopoziomowych z liniami kolejowymi.
- ✓ Transport rowerowy: budowę infrastruktury rowerowej wzdłuż dróg krajowych i wojewódzkich o wysokim natężeniu ruchu samochodowego, zarówno w ramach ogólnych inwestycji drogowych, jak i jako samodzielne inwestycje krajowego i wojewódzkiego zarządcy drogi;
- ✓ Ochrony środowiska i zasobów przyrody: zapewnienie ochrony różnorodności biologicznej, terenów zieleni i krajobrazu m.in. poprzez adekwatne zapisy w mpzp; ochronę prawną korytarzy ekologicznych poprzez wpisanie do mpzp; ograniczanie zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze, zwłaszcza w odniesieniu do gruntów wysokiej jakości i przydatności dla rolnictwa (klas bonitacyjnych I-III); dążenie do zachowania odpowiedniego udziału powierzchni biologicznie czynnej, sprzyjającej retencji wód opadowych, głównie w miastach; zachowanie istniejących naturalnych zbiorników wodnych i terenów podmokłych, w tym starorzeczy, torfowisk, bagien, stawów, śródpolnych oczek wodnych oraz ich ochrona poprzez zapisy w dokumentach planistycznych gmin; realizację działań inwestycyjnych i utrzymaniowych melioracji wodnych, w tym ochronę układów odwodnienia rowami melioracyjnymi, budowę systemów melioracji zwiększających retencję glebową, odbudowę systemów drenarskich; poprawę jakości wód poprzez rozwój i modernizację infrastruktury ochrony środowiska (w szczególności w zakresie

gospodarki wodno-ściekowej) oraz racjonalną gospodarkę przestrzenną w sąsiedztwie zbiorników wodnych; racjonalną gospodarkę złożami kopalin (w tym również zasobów wód leczniczych i termalnych), w szczególności przez kompleksowe i racjonalne wykorzystanie kopaliny głównej i kopalin towarzyszących oraz technologii eksploatacji zapewniającej ograniczenie ujemnego wpływu na środowisko; ograniczanie degradacji litosfery, w tym warstwy glebowej, jak również niekorzystnych zmian w krajobrazie i gospodarce wodnej, związanych z powierzchnią eksploatacją surowców mineralnych m.in. poprzez rekultywację terenów poeksploatacyjnych; zagospodarowanie i udostępnienie obszarów atrakcyjnych geologicznie np. w formie geoparków.

- ✓ Opieka i ochrona dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej: zachowanie ładu przestrzennego lub jego kreowanie, szczególnie w miejscach o istotnym znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego poprzez: ochronę i kształtowanie struktur przestrzennych historycznych miast i wsi w oparciu o ochronę pola ekspozycji i eksponowanie dominant architektonicznych; kształtowanie przestrzeni publicznych w nawiązaniu do tradycji miejsca, eksponowanie w strukturze przestrzennej ośrodków miejskich i wiejskich najcenniejszych zasobów dziedzictwa regionu; kształtowanie i ochronę krajobrazów kulturowych m.in. poprzez utworzenie parków kulturowych; adaptację obiektów zabytkowych dla współczesnych funkcji kulturalnych, turystycznych i edukacyjnych; zagospodarowanie i udostępnianie stanowisk archeologicznych posiadających czytelną formę krajobrazową w celach dydaktycznych, naukowych i turystycznych.

Poziom powiatu. Kluczowe znaczenie dla budowania Strategii lokalnej ma Strategia Rozwoju Powiatu Żyrardowskiego na lata 2015-2025 (z 2015 roku). W Strategii zapisano cele strategiczne (CS) oraz przypisane do nich kierunki rozwoju (KR).

Przyjęto następujące zapisy:

CS 1: Rozwój społeczny i gospodarczy Powiatu Żyrardowskiego.

w jego ramach sformułowano następujące kierunki rozwoju (KR):

- rozwój przedsiębiorczości na terenie Powiatu Żyrardowskiego;
- integracja społeczna osób oraz grup wykluczonych społecznie;
- wzmocnienie roli edukacji w rozwoju społecznym i gospodarczym Powiatu Żyrardowskiego;
- poprawa dostępności i jakości usług świadczonych przez powiat dla mieszkańców.

CS2: Podniesienie jakości życia mieszkańców Powiatu Żyrardowskiego, który będzie realizowany w ramach następujących KR:

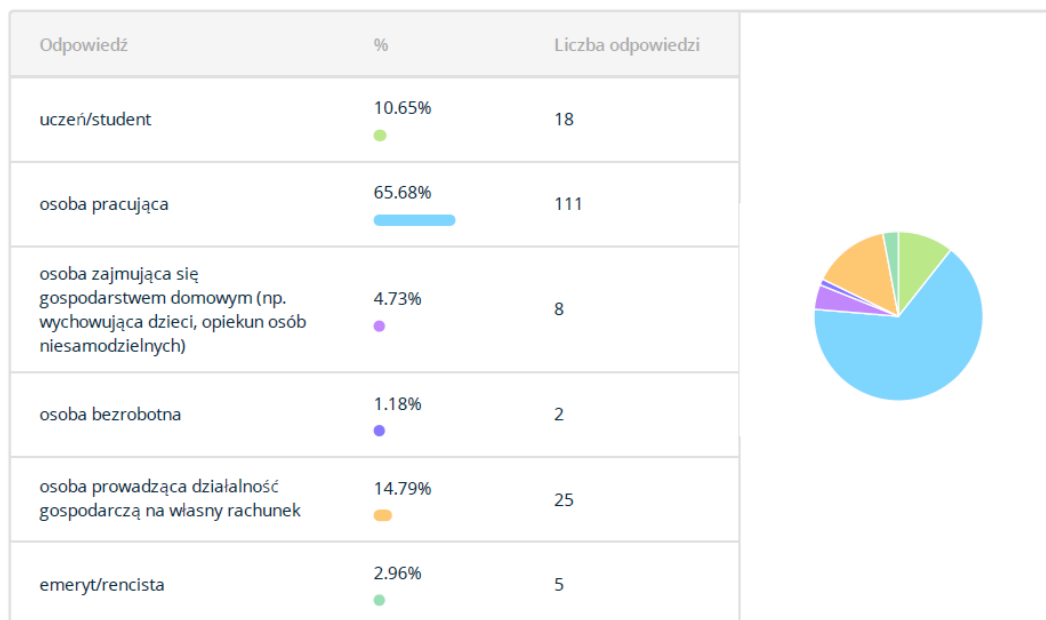
- poprawa jakości systemu komunikacyjnego i transportowego Powiatu Żyrardowskiego;
- rozwój infrastruktury społecznej Powiatu Żyrardowskiego;
- rozbudowa i modernizacja Centrum Zdrowia Mazowsza Zachodniego;
- poprawa dostępności do Internetu mieszkańców powiatu;
- podniesienie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców Powiatu Żyrardowskiego.

Trafność celów i kierunków działań w kontekście badań ankietowych. Ankieta została przeprowadzona w formule on-line pod koniec roku 2020 (w okresie prowadzenia prac diagnostycznych). Wzięło w niej udział 169 osób (w tym 56% kobiet i 44% mężczyzn) reprezentujących zarówno miasto (62% ankietowanych) jak i tereny innych miejscowości (38 % respondentów). Zdecydowana większość odpowiadających na ankietę (85%) mieszła na terenie Gminy powyżej 10 lat. Respondenci reprezentowali różne grupy wiekowe (rys. – 51) oraz charakteryzowała ich zróżnicowana aktywność zawodowa (rys. 52).

Rys. 51. Biorący udział w badaniu ankietowym – grupy wiekowe

Rys. 52. Aktywność zawodowa respondentów

Ogólnie biorący udział w badaniu ankietowym ocenili poziom i jakość życia w Gminie na 3,37 (w pięciostopniowej skali, gdzie 1–oznaczało bardzo niska jakość, a 5 – bardzo wysoką jakość życia). Wypełniający ankietę, w zdecydowanej większości (87%) ocenili

w sposób dobry lub bardzo dobry realizacji dotychczasowej Strategii (przyjętej w 2016 roku). 34% respondentów wskazało, że nie zna tego dokumentu – rozkład odpowiedzi przedstawiono na rys. 53.

Rys. 53. Ocena realizacji Strategii lokalnej z 2016 roku dokonana przez wypełniających ankietę on-line

W realizowanej dotychczas Strategii Rozwoju Gminy Mszczonów na lata 2015-2020 z perspektywą do 2025 roku" sformułowano cel główny (nadrzędny) i cele strategiczne (w liczbie 7).

Zdaniem ankietowanych wszystkie zapisane w dokumencie cele pozostają aktualne i adekwatne do obecnej sytuacji rozwojowej Gminy, choć w różnym stopniu. I tak za najbardziej aktualny i adekwatny uznano:

- cel II – rozwój infrastruktury na terenie Gminy – 55,0%
- cel V – poprawa warunków życia społeczeństwa lokalnego – 50,3%
- cel III- Podniesienie jakości kapitału ludzkiego Gminy oraz cel VI – wykorzystanie bliskości Warszawy i potencjału środowiska naturalnego dla potrzeb rozwoju gospodarczego – po 42,6%.

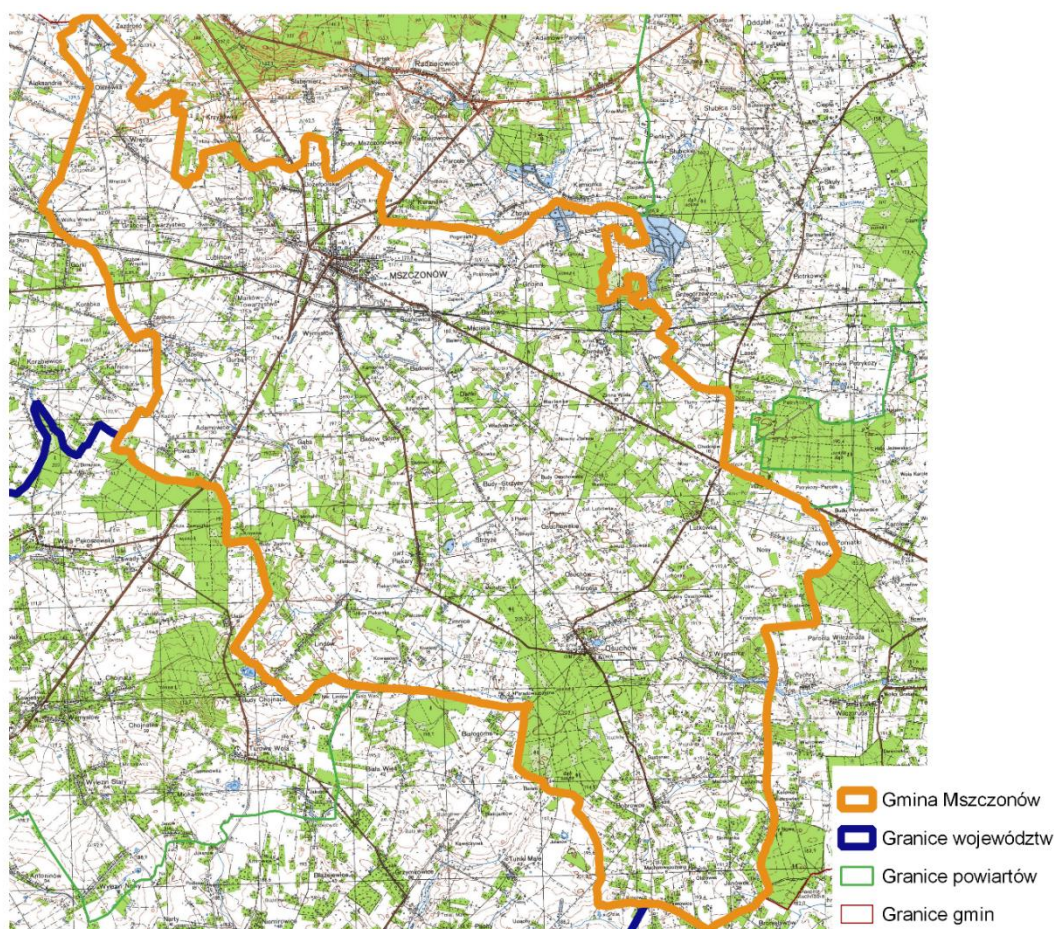
W układzie i hierarchii celów aktualnie opracowanej Strategii uwzględniono wszystkie elementy uznane za aktualne i adekwatne przez interesariuszy (na podstawie badania ankietowego i warsztatu przeprowadzonego w dniu 20 lipca).

Ocena trafności w kontekście konsultacji i procesu opiniowania – do uzupełnienia po zakończeniu procesu konsultacji i opiniowania.

6. Aspekty przestrzenne Strategii

Kluczowe uwarunkowania rozwojowe gminy Mszczonów. Gmina ma charakter miejsko-wiejski. Miasto Mszczonów pełni funkcje administracyjne, lokalizacji większości usług społecznych i kulturalnych. Jest to także strefa rozwoju funkcji mieszkaniowej (głównie jednorodzinnej). W mieście występuje także strefa aktywności gospodarczej tj. Wschodnia Dzielnica Przemysłowa. Kluczowe znaczenie dla rozwoju gminy na położenie na szlakach komunikacyjnych (w tym na skrzyżowaniu drogi krajowej numer 8 i 50 oraz przy Centralnej Magistrali Kolejowej i linii towarowej zachód CE 20) – rys. 54.

Rys. 54. Gmina Mszczonów na tle układu komunikacyjnego i topograficznego

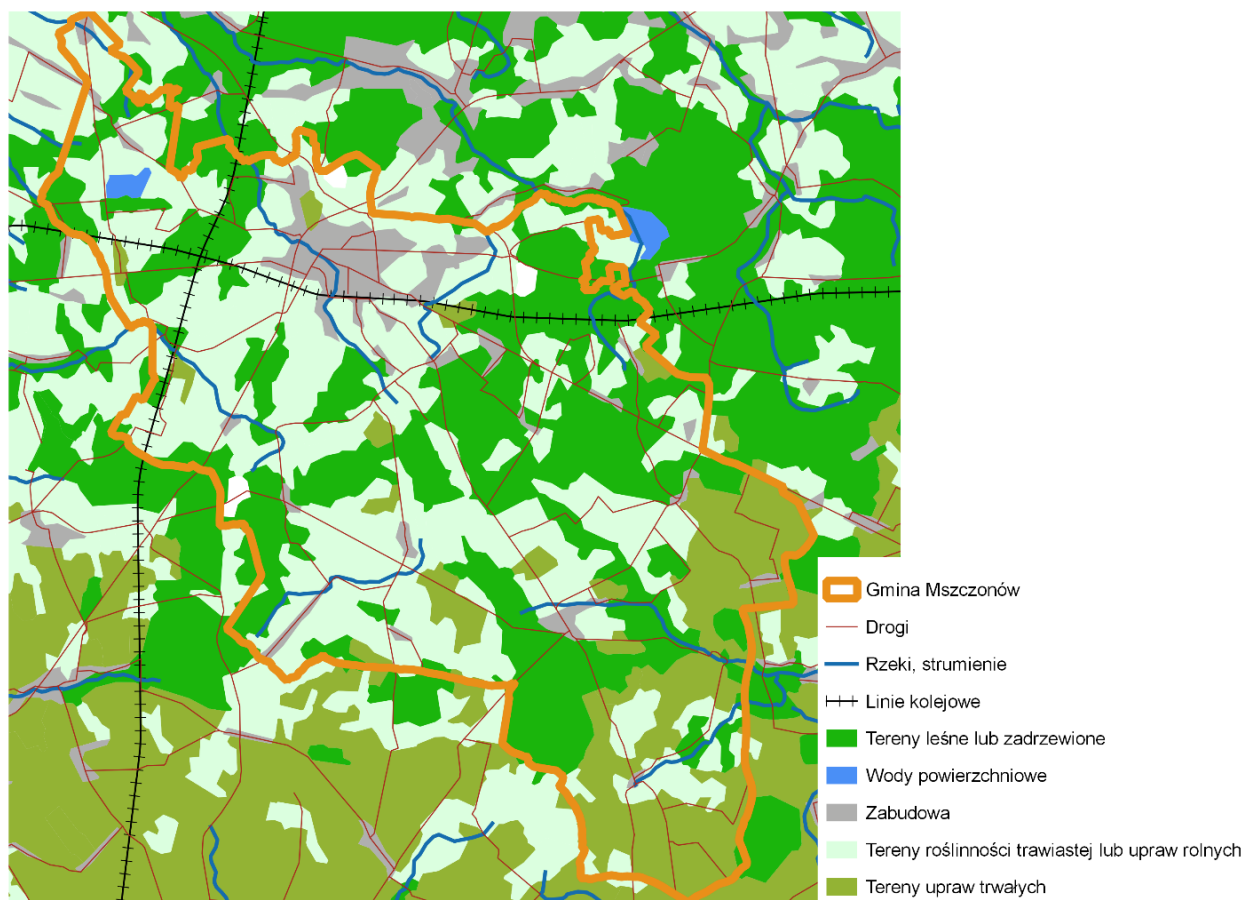

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem Państwowego Rejestru Granic oraz Geoportal.gov.pl

Takie położenie daje możliwości, wykorzystywane przez Gminę, do prężnego rozwoju gospodarczego. Ale Gmina rozwija się także w innych kierunkach, stosowanie do lokalnych uwarunkowań. Część południowa to strefa rozwoju rolnictwa oraz obsługi rolnictwa m.in. z filią GCI w Osuchowie. To tereny przeznaczone także do rozwoju

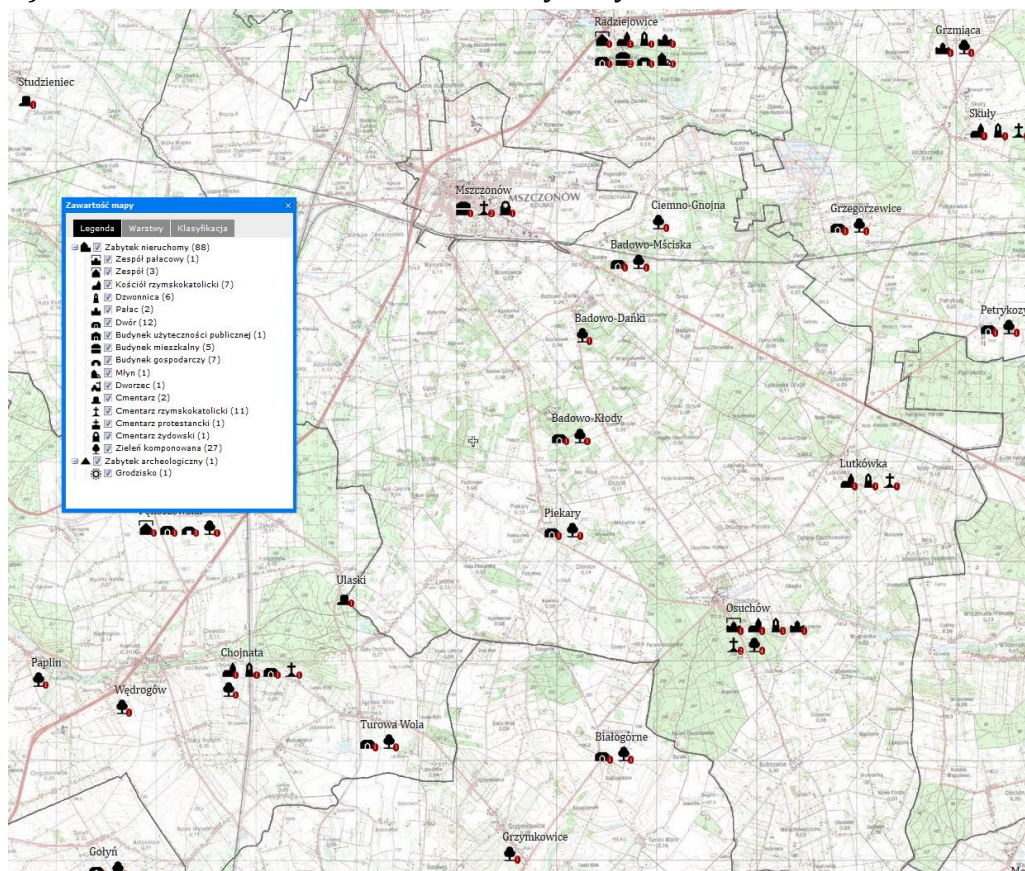
rekreacji i turystyki weekendowej. Zachodnia i północno-zachodnia część gminy to kierunek rozwoju związany z usługami turystycznymi i usługami towarzyszącymi turystyce. Warunki dla rozwoju rekreacji, turystyki, ale przede wszystkim dla zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańcom, są związane z wysokiej jakości walorami przyrodniczymi i stanowiącymi ich uzupełnienie walorami kulturowymi – rys. 55.

Rys. 55. Uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe dla rozwoju Gminy
A). uwarunkowania przyrodnicze

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: Państwowego Rejestru Granic, Bazy Danych Obiektów Topograficznych, Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii

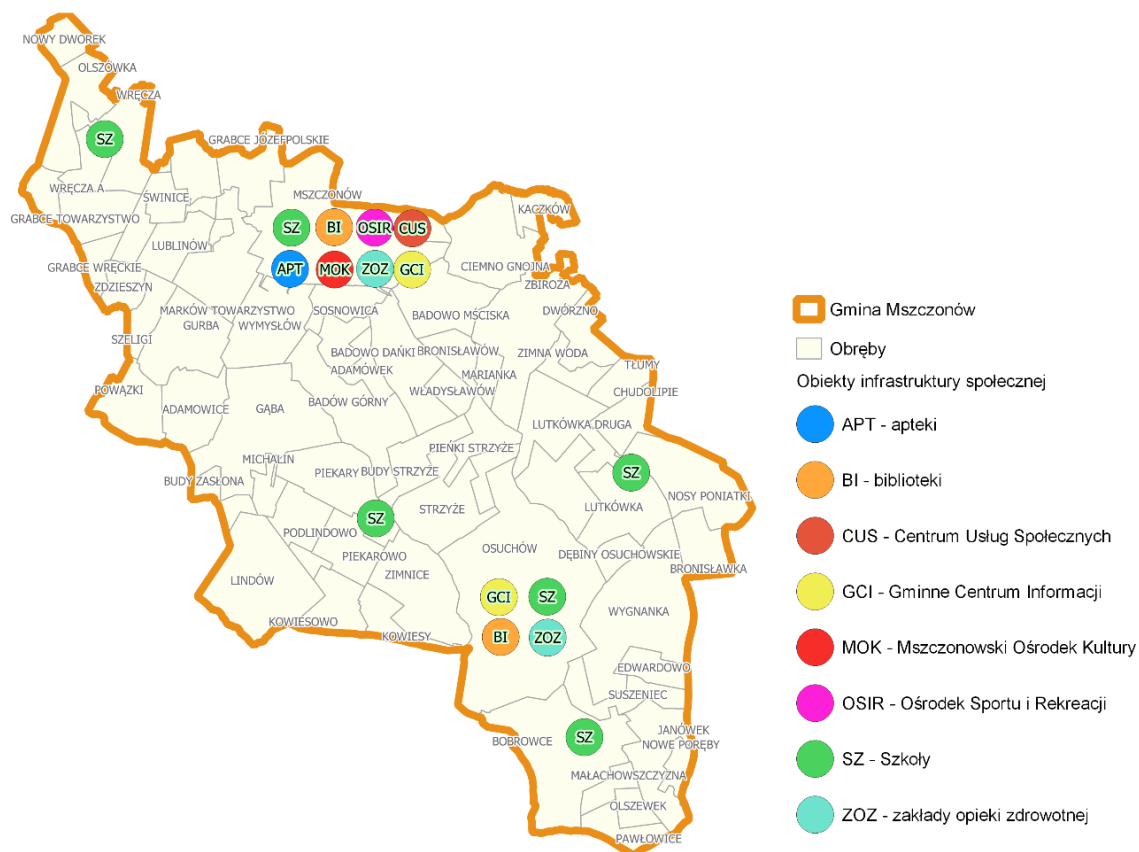
B). uwarunkowania kulturowe – obiekty zabytkowe

Źródło: <https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/>

Osadnictwo koncentruje się w 66 miejscowościach wchodzących w skład Gminy. Ich stopień wyposażenia w infrastrukturę techniczną jest zróżnicowany. Widać także wyraźną różnicę w dostępie do infrastruktury każdego typu (także społecznej) między obszarem miejskim i wiejskim Gminy – rys. 56.

Rys. 56. Lokalizacja infrastruktury społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Państwowego Rejestru Granic, Bazy Danych Obiektów Topograficznych, Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii, analizy prowadzonej w ramach diagnozy

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy. Wizja zapisana w Strategii zakłada, że *W 2030 roku Gmina Mszczonów to atrakcyjne miejsce do życia i spędzania wolnego czasu dla mieszkańców oraz interesariuszy zewnętrznych w różnym wieku. To gmina kreująca procesy rozwoju i tworząca dobry (korzystny) klimat dla przedsiębiorczości.* Przyjęta wizja i obrany kierunek działań strategicznych stanowi kontynuację obowiązującej dotychczas Strategii oraz odpowiedź na zgłaszane przez społeczność lokalną (m.in. przez ankietę on-line) kluczowe aspekty jakie powinny zostać ujęte w dokumencie.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy jest zobrazowaniem (wizualizacją) docelowych, spodziewanych, zaplanowanych w Strategii procesów rozwoju i ich wpływu na kształtowanie struktur przestrzennych. Z jednej strony musi więc uwzględniać istniejącą strukturę funkcjonalno-przestrzenną, różne funkcje jakie pełnią określone tereny. Z drugiej zaś, wskazywać jak będzie się zmieniać przestrzeń i jak ewentualnie się zmieni na skutek realizacji celów zapisanych w Strategii.

Diagnoza problemów rozwojowych, analiza dotychczasowej polityki przestrzennej, analiza materiału pochodzącego z konsultacji on-line oraz deklaracja zarządzających Gmina wskazuje na ścieżkę kontynuacji dotychczasowej polityki rozwoju.

Biorąc pod uwagę zarówno uwarunkowania, zachodzące i prognozowane zmiany w strukturze przestrzennej Gminy wyróżniono następujące cztery sfery przestrzenne (rys. 57):

- Tereny, dla których przewidywany jest rozwój zabudowy;
- Tereny o dominujących funkcjach gospodarczych;
- Tereny o funkcjach rekreacyjnych i turystycznych (w tym dla rozwoju usług związanych z turystyką i rekreacją), w tym tereny o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych;
- Tereny o dominujących funkcjach rolniczych.

Dla każdego ze wskazanych typów terenu przewidziane są kierunki interwencji.

Krótką charakterystyka poszczególnych sfer przestrzennych.

- Tereny, dla których przewidywany jest rozwój zabudowy – są to przede wszystkim tereny Mszczonowa i tereny wiejskie wzdłuż ciągów komunikacyjnych i/lub w miejscach gdzie występuje zabudowa zagrodowa. Przewiduje się na tych terenach rozwój zabudowy jednorodzinnej i rezydencjalnej. Część terenu tego typu dotyczy także obszary chronionego krajobrazu, gdzie konieczne jest podporządkowanie zabudowy celom ochronnym, w tym między innymi utrzymanie/nasadzanie szpalerów drzew np. wzdłuż dróg dojazdowych. Tereny przewidziane pod rozwój zabudowy to: Mszczonów a także: Osuchów, Chudolipie, Olszówka, Wręcza, Wręcza A, Długowizna, Grabce Towarzystwo, Grabce Wręckie, Świnice, Lublinów, Marków Towarzystwo, Szeligi, Adamowice, Powązki, Lutkówka II, Nosy Poniatki, Zbiroża, Bronisławów, Badowo Mściska, Sosnowica, Wymysłów, Badowo-Dańki, Kamionka, Adamówek, Badów Górny, Budy Strzyże, Strzyże, Piekary, Budy Zasłona, Gąba, Marków Świnice, Grabce Józefpolskie, Zimna Woda, Tłumy, Ciemno-Gnojna.

- Tereny o dominujących funkcjach gospodarczych – to na obszarze Gminy tereny położone w Mszczonowie we wsi Wymysłów, Gurba, Adamowice, Powązki, Szeligi - wzdłuż drogi krajowej nr 8 i linii kolejowej CMK oraz obszary wokół Mszczonowa jak Grabce Józefpolskie, Czekaj, Lublinów, Marków Towarzystwo, Pogorzałki, Badowo Mściska, a także Badowo Dańki, Ciemno-Gnojna i Zbizoża, Chudolipie, Tłumy, Nosy Poniatki, Podlindowo. Dla tych terenów przewiduje się rozwój różnych funkcji gospodarczych oraz gospodarczo-usługowych (te szczególnie we wsiach: Wręcza i Olszówka).
- Tereny o funkcjach rekreacyjnych i turystycznych - Zbizoża, Osuchów, Badowo-Mściska, Wręcza, Badowo-Dańki, Lutkówka.
- Tereny o dominujących funkcjach rolniczych - południowa i wschodnia część gminy, szczególnie obszary występowania gleb III i IV klasy.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie prowadzenia polityki przestrzennej.

- Tereny, dla których przewidywany jest rozwój zabudowy;

Najważniejsze założenia zintegrowanej polityki rozwoju:

- ✓ zwiększanie atrakcyjności gminy dla budownictwa jednorodzinnego i rezydencjalnego – w tym dla budowy tzw. „drugich domów”;
- ✓ podnoszenia jakości życia i zamieszkania (szczególnie na terenach wiejskich dzięki rozwojowi infrastruktury);
- ✓ zwiększanie dostępności do usług czasu wolnego – dzięki większej dostępności komunikacyjnej (komunikacją publiczną) do Mszczonowa i Osuchowa, i/lub przez zwiększanie liczby miejsc aktywności i integracji społecznej;
- ✓ konsekwentna realizacja koncepcji rozwojowych dla miasta Mszczonów;
- ✓ dalsze działania na rzecz utworzenia na terenie gminy przystanku kolejowego (w ramach remont linii kolejowej nr 12 Skierniewice – Łuków), co zwiększy zewnętrzną dostępność komunikacyjną gminy.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:

- ✓ utrzymanie i uzupełnianie istniejącej zabudowy, szczególnie na obszarach wyznaczonych w studium uwarunkowań jako kluczowe dla rozwoju funkcji mieszkaniowych;
- ✓ utrzymanie przewidzianych w studium ustaleń dotyczących wysokości budynków i powierzchni biologicznie czynnej;
- ✓ konsekwentne uchwalanie mpzp dla obszarów przewidzianych do zabudowy;
- ✓ tworzenie przestrzeni publicznych ze strefami zieleni i miejscami integracji (w tym szczególnie w mieście Mszczonów);
- ✓ tworzenie przestrzeni publicznych z małą architekturą sprzyjających włączeniu społecznemu (nie tylko w mieście, ale w miejscowościach pełniących funkcje lokalnych centrów);
- ✓ wprowadzanie drzew i szpalerów drzew, szczególnie w obszarach zabudowy na terenie obszaru chronionego krajobrazu.

- Tereny o dominujących funkcjach gospodarczych;

Najważniejsze założenia zintegrowanej polityki rozwoju:

- ✓ zwiększania atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej gminy;
- ✓ utrzymanie wizerunku gminy przyjaznej inwestorom;
- ✓ dalsze, konsekwentne realizowanie polityki rozwoju wspierającej wielofunkcyjny rozwój gminy w oparciu i różne strefy aktywności (w tym gospodarczą);
- ✓ koncentracja stref aktywności gospodarczej w specjalne wyznaczonych obszarach i wzdłuż szlaków komunikacyjnych;
- ✓ minimalizowanie oddziaływania na środowisko i stały monitoring.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:

- ✓ konsekwentne realizowanie polityki przestrzennej określonej w studium i planach miejscowych dla stref gospodarczych;
- ✓ zapewnienie połączeń z ponadlokalnym układem komunikacyjnym drogowym i kolejowym;
- ✓ dalsze, kompleksowe przygotowywanie terenów inwestycyjnych na obszarze gminy (w tym zapewnienie odpowiednich parametrów infrastruktury);
- ✓ ograniczanie negatywnego wpływu na środowisko zamieszkania terenów gospodarczych (np. przez wskazywanie typów działalności jakie mogą być realizowane na danym terenie, kształtowanie zieleni izolującej itp.)

- Tereny o funkcjach rekreacyjnych i turystycznych (w tym dla rozwoju usług związanych z turystyką i rekreacją), w tym tereny o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych;

Najważniejsze założenia zintegrowanej polityki rozwoju:

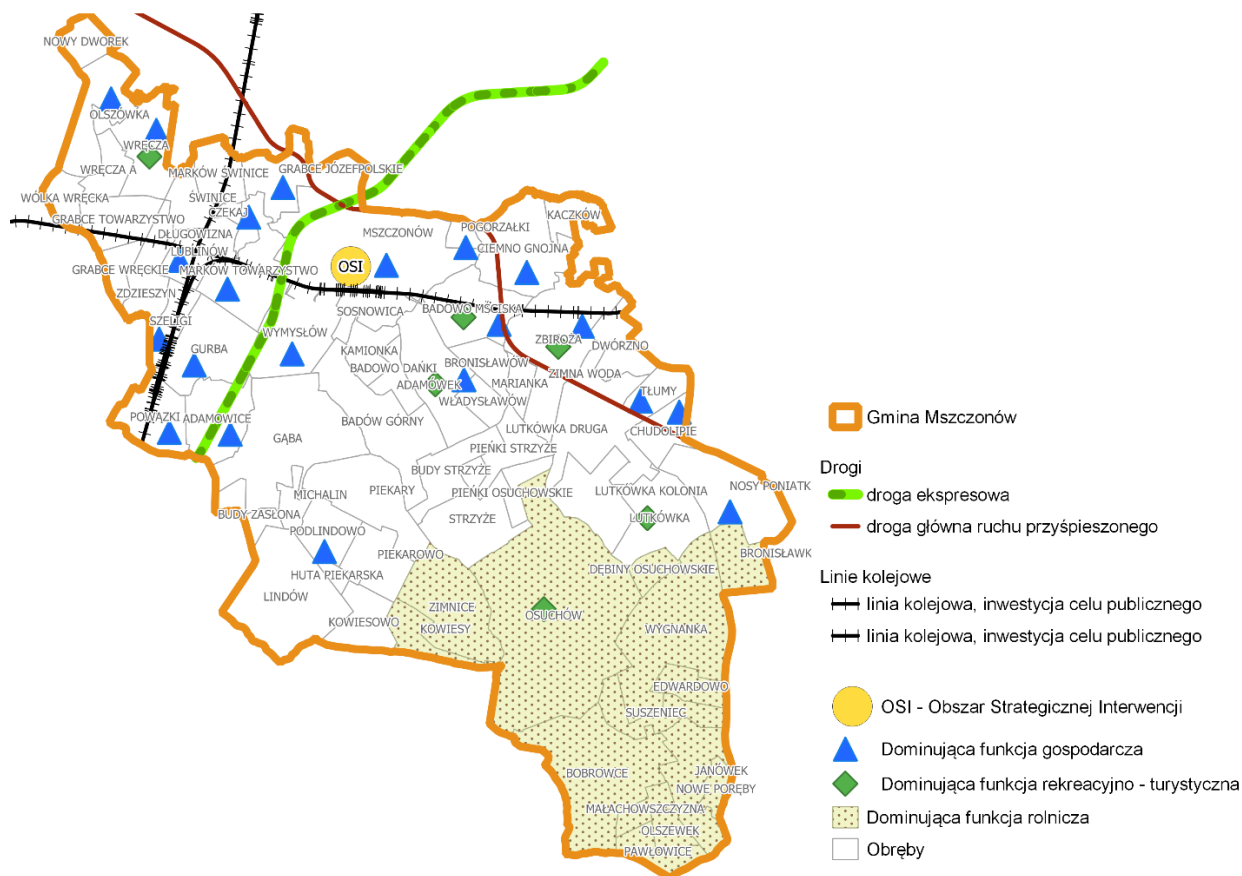
- ✓ tworzenie spójnej oferty rekreacyjnej oraz usług spędzania wolnego czasu;
- ✓ kreowanie wizerunku gminy jako miejsca wypoczynku weekendowego;
- ✓ wielofunkcyjny rozwój stref usługowych wokół obiektów rekreacyjnych i atrakcji turystycznych;
- ✓ szersze wykorzystanie uwarunkowań historycznych i kulturowych w procesach rozwojowych;
- ✓ działania na rzecz utrzymania wysokich walorów środowiska przyrodniczego (w tym rozwój OZE, wykorzystanie wód geotermalnych do rekreacji);
- ✓ zachowania i ochrona systemu przyrodniczego oraz ochrona krajobrazu;
- ✓ poprawa lokalnych warunków klimatycznych.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:

- ✓ zachowanie, ochrona oraz zrównoważone wykorzystanie systemu przyrodniczego (w tym lasów i zbiorników wodnych);
- ✓ dolesianie obszarów, szczególnie w terenie gdzie możliwe jest tworzenie struktury pasm i płątów wzajemnie powiązanych;

- ✓ rekultywacja terenów zdegradowanych np. po eksploatacji kruszyw na cele rekreacyjne i turystyczne;
 - ✓ rozwój ścieżek rowerowych, spacerowych (w tym lepsze oznaczenie już istniejących);
 - ✓ dalszy rozwój miejsc do uprawiania sportu i rekreacji (miejsca piknikowe, siłownie plenerowe, mała architektura dla rekreacji);
 - ✓ utrzymanie wiejskiego charakteru i zachowanie krajobrazu kulturowego tych obszarów gminy, które rozwijają się w oparciu o turystykę;
 - ✓ dalszy rozwój przestrzenny wielofunkcyjnej strefy usługowo-turystycznej wokół Park of Poland.
- Tereny o dominujących funkcjach rolniczych:
Najważniejsze założenia zintegrowanej polityki rozwoju:
 - ✓ utrzymanie charakteru rolniczego niektórych terenów gminy;
 - ✓ dalsze prowadzenie działalności doradczej, informacyjnej i szkoleniowej dla rolników;
 - ✓ wykorzystanie funduszy a rozwój terenów wiejskich w nowej perspektywie finansowej;
 - ✓ doposażania rozproszonej zabudowy zagrodowej na terenach rolniczych w niezbędną infrastrukturę (w tym systemy indywidualne).Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:
 - ✓ zapewnienie ochrony przed zabudową i zmianami funkcji na inne niż rolnicze dla gruntów klasy III i IV;
 - ✓ wprowadzenie zakazu lokalizacji obiektów i urządzeń degradujących środowisko, w tym szczególnie zdolności produkcyjno-rolnicze;
 - ✓ zapewnienie możliwości przekształcania gruntów rolnych (niższych klas bonitacyjnych) w tereny leśne, rekreacyjnej, obszary do rozwoju agroturystyki;
 - ✓ działania na rzecz ochrony bioróżnorodności (utrzymanie zwartych kompleksów rolnych z zadrzewieniami śródpolnymi, otuliną biologiczną cieków wodnych, oczkami wodnymi itp.).

Rys. 57. Główne sfery przestrzenne Gminy i planowane kierunki rozwoju w ramach Strategii

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem: Państwowego Rejestru Granic, Bazy Danych Obiektów Topograficznych, Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii, Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mszczonów

Obszary strategicznej interwencji (OSI). Zgodnie z definicją są to obszary (terytoria), do których adresowana ma być polityka rozwoju ukierunkowana na wywołanie zakładanych, określonych zmian. Możemy wyróżnić dwa rodzaje OSI tj. obszary problemowe oraz obszary wzrostu. OSI wskazywane są w strategiach na poziomie kraju, regionu oraz lokalnym (w tym przypadku jest to fakultatywne).

Na poziomie krajowym, w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, wyróżniono cztery typy OSI:

- obszary zagrożone trwałą marginalizacją (755 gmin z listy);
- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze;
- wschodnią Polskę;
- województwo śląskie.

Do żadnego z tych OSI nie można zaliczyć gminy Mszczonów.

Na poziomie województwa mazowieckiego w strategii rozwoju zidentyfikowano obszary strategicznej interwencji (OSI) do których zaliczono: biegun wzrostu (Obszar Metropolitalny Warszawy) oraz obszary problemowe (ostrołęcko-siedlecki, płocko-ciechanowski, radomski). Gmina Mszczonów leży na terenie OSI - bieguna wzrostu, czyli Obszaru Metropolitalnego Warszawy. Do najważniejszych kierunków działań skierowanych do Obszaru Metropolitalnego Warszawy należą zarówno te kierowane do miasta stołecznego i jako bezpośredniego zaplecza jak i całego OMW tj.:

- ✓ Zwiększenie dostępności komunikacyjnej obszaru poprzez: budowę dróg ekspresowych, systemu obwodnic ekspresowych m.st. Warszawy oraz połączeń drogowych rozprowadzających ruch z sieci TEN-T i dróg znajdujących się w sieci TEN-T11, rozbudowę Warszawskiego Węzła Kolejowego, rozwój zbiorowego zrównoważonego transportu multimodalnego;
- ✓ Uporządkowanie gospodarki przestrzennej i przywrócenie ładui przestrzennego w OMW;
- ✓ Rewitalizacja i regeneracja (odnowa) istniejącej zabudowy w miastach OMW, w tym szczególnie w prawobrzeżnej Warszawie;
- ✓ Równoważenie rozwoju OMW w sferze środowiska i energetyki, w tym: utworzenie systemu gospodarki odpadami, wspieranie gospodarki niskoemisyjnej z uwzględnieniem termomodernizacji oraz OZE, przeciwdziałania zagrożeniom naturalnym i poprawa retencji wodnej;
- ✓ Rozwój cyfryzacji oraz systemu e-usług publicznych dla mieszkańców.

Na poziomie ponadlokalnym ukształtował się Żyrardowski Obszar Funkcjonalny (ŻOF), który aktualnie⁶⁵ tworzy 15 gmin podejmujących współpracę na rzecz wdrażania rozwoju zrównoważonego i wspólnej realizacji partnerskich rozwiązań i projektów. Obecnie przygotowwany jest Plan Działań Innych Instrumentów Terytorialnych.

Na poziomie lokalnym wskazać można OSI będące obszarami rewitalizacji (rys. 57). Są to 4 obszary zlokalizowane na terenie miasta:

- Obszar I: od zachodu i południowego zachodu: błonia wokół kościoła ograniczone rzeką Okrzeszą oraz rowem melioracyjnym; od strony południowej: ul. Rawska do ul. Zarzecznej, dalej ul. Zarzeczna, ul. Grójecka do ul. Traugutta; od strony wschodniej: ul. Traugutta, ul. Sienkiewicza do ul. Traugutta, ul. Nowy Rynek; od strony północnej: Nowy Rynek, ul. Poniatowskiego do rowu melioracyjnego, dalej ul. Kościuszki i ul. Żyrardowską do rowu melioracyjnego na błoniach;
- Obszar II: tereny osiedli: Dworcowa I i II ograniczone ulicami Tarczyńską, Tysiąclecia, Sienkiewicza, wraz z wszystkimi budynkami wielorodzinnymi (w tym po obu stronach ul. Dworcowej), terenem Liceum Ogólnokształcącego i Zespołu Szkół oraz terenami niezagospodarowanymi u zbiegu ulic: Tysiąclecia, Sienkiewicza i Maklakiewicza;

⁶⁵ Dane aktualne na dzień 20 sierpnia 2021 roku

- Obszar III: teren osiedla Dworcowa III ograniczony ulicami: Północną, Brzostkowiową, terenami targowiska miejskiego wraz z wszystkimi budynkami wielorodzinnymi pomiędzy ulicą Warszawską a Brzostkowiową i terenem rekreacyjnym;
- Obszar IV: teren osiedla Wspólnoty Mieszkaniowej KERAMZYT przy ul. Spokojnej wraz z wszystkimi budynkami wielorodzinnymi i terenem rekreacyjnym.

Na obszarach rewitalizacji realizowane są projekty zgodne z Programem rewitalizacji z horyzontem czasowym 2023 roku. W Programie przewidziano system wdrażania oraz finansowania zaplanowanych działań.

7. System realizacji i monitorowania Strategii

Odpowiedzialność za realizację Strategii. Strategia jako dokument wyznacza nie tylko cele do osiągnięcia, ale staje się także podstawą współpracy między interesariuszami, reprezentującymi, zgodnie z zasadą „trójkąta współpracy”: sektor publiczny (władze samorządowe, jednostki urzędu, jednostki gminne), sektor biznesowy (przedsiębiorcy, inwestorzy, organizacje otoczenia biznesu) oraz sektor społeczny (mieszkańcy, NGO, grupy nieformalne, lokalni liderzy, osoby/autorytety publiczne).

Z punktu widzenia instytucjonalnego, za wdrażanie, zarządzanie, monitoring i ewaluację Strategii odpowiada:

- Burmistrz, jako organ wykonawczy, do zadań którego należy stymulowanie i koordynacja działań oraz integrowanie zasobów;
- Rada Miasta Mszczonowa – stanowiąca wsparcie merytoryczne przy realizacji i ewaluacji Strategii oraz podejmowaniu decyzji strategicznych;
- podmiot zarządzający, czyli komórka w ramach Urzędu jest to Wydział Rozwoju Gospodarczego, odpowiadający za koordynację i zarządzanie bieżącą realizacją podejmowanych działań.

Na etapie realizacji włączają się także inne jednostki urzędu, a także partnerzy tak biznesowi jak i społeczni.

Współpraca podejmowana w ramach wdrażania Strategii będzie podejmowana w oparciu o następujące zasady:

- partycypację i partnerstwo, stanowiące podstawę dla wdrożenia *governance*, zakładające równorzędne traktowanie różnych środowisk i instytucji, dążenie do dialogu oraz współdecydowania i współodpowiedzialności - stosowanie aktywizujących form partycypacji;
- transparentność – zarówno przejrzystość podejmowanych działań jak i założenia dialogu, informowanie o decyzjach, konsultowanie podejmowanych decyzji z różnymi grupami interesariuszy;
- determinację – rozumianą jako konsekwencje w działaniu i wdrażaniu przyjętych założeń;
- elastyczne reagowanie na zmiany w otoczeniu i wewnątrz gminy, zakładające modyfikacje Strategii;
- priorytet finansowania dla działań/projektów bezpośrednio wynikających ze Strategii;
- efektywności i skuteczności – czyli realizacji zapisanych celów/kierunków działań w możliwie oszczędny, względem zasobów (różnych, w tym niematerialnych) sposób.

W tab. 36. zestawiono założenia realizacyjno-organizacyjne dla poszczególnych celów operacyjnych.

Tab. 36. Założenia realizacyjno-organizacyjne w ramach przyjętych celów operacyjnych

Cel operacyjny: podjęcie działań na rzecz włączenia społecznego i przeciwdziałanie procesom wykluczenia			
Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmiot monitorujący	Instrumenty realizacji⁶⁶
Wydział Rozwoju Gospodarczego Urzędu Miejskiego w Mszczonowie	Centrum Usług Społecznych NGO sołectwa instytucje prowadzące działalność kulturalną i edukacyjną	Wydział Rozwoju Gospodarczego	1. wdrożeniowe (programowania) – strategie, plany, programy; 2. finansowe – uchwały budżetowe, fundusze sołeckie (w tym ujęciu instrumenty lokalne/sąsiedzkie), 5. społeczne – działania edukacyjne, społeczne, partnerstwa, 6. Koordynacji – ciała o charakterze opiniodawczym.
Cel operacyjny: rozwój infrastruktury technicznej, w tym sieciowej			
Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmiot monitorujący	Instrumenty realizacji
Wydział Rozwoju Gospodarczego oraz Wydział Gospodarki Gminnej	sołectwa prywatni inwestorzy GCI	Wydział Gospodarki Gminnej	1. wdrożeniowe (programowania) – strategie, plany, programy; 2. finansowe – uchwały budżetowe, fundusze sołeckie), 4. planowania przestrzennego – mpzp, 7. kontrolne – monitoring stanu.
Cel operacyjny: prowadzenie polityki lokalnej (w tym przestrzennej) sprzyjającej inwestycjom i tworzeniu stref rozwoju gospodarczego			
Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmiot monitorujący	Instrumenty realizacji
Wydział Rozwoju Gospodarczego	inne wydziały Urzędu interesariusze zewnętrzni (biznes, inwestorzy i społeczność lokalna)	Wydział Rozwoju Gospodarczego	1. wdrożeniowe (programowania) – strategie, plany, programy; 2. finansowe – uchwały budżetowe, fundusze sołeckie, podatki, opłaty; 3. prawne – wynikające bezpośrednio z przepisów ustawowych;

⁶⁶ Instrumenty mogą mieć różny zasięg od ogólnogminnych po lokalne - sąsiedzkie – o ile nie zaznaczano w tabeli inaczej to proponowane instrumenty są ogólnogminne. Instrumenty mogą też mieć różny charakter/naturę. W niniejszym opracowaniu wzięto pod uwagę następujące instrumenty: 1. wdrożeniowe/programowania – strategie, plany, programy; 2. finansowe – uchwały budżetowe, fundusze sołeckie, podatki, opłaty; 3. prawne – wynikające bezpośrednio z przepisów ustawowych; 4. planowania przestrzennego – mpzp, procedury partycypacji w planowaniu przestrzennym; 5. społeczne – działania edukacyjne, informacyjne, konsultacje społeczne, partnerstwa, systemy informacji przestrzennej; 6. Koordynacji – ciała o charakterze opiniodawczym; 7. kontrolne – monitoring stanu, aktualizacje.

			4. planowania przestrzennego – mpzp, procedury partycypacji w planowaniu przestrzennym; 5. społeczne – działania edukacyjne, informacyjne, konsultacje społeczne, partnerstwa, systemy informacji przestrzennej; 7. kontrolne – monitoring stanu, aktualizacje.
Cel operacyjny: podejmowanie działań i wdrażanie rozwiązań wpływających na jakość środowiska i jakość życia na terenie Gminy			
Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmiot monitorujący	Instrumenty realizacji
Wydział Gospodarki Gminnej we współpracy z Wydziałem Rozwoju Gospodarczego	sołectwa partnerzy społeczni mieszkańcy NGO, szczególnie działające na rzecz środowiska placówki edukacyjne i kulturalne w zakresie edukacji ekologicznej i budowania świadomości ekologicznej	Wydział Gospodarki Gminnej we współpracy z podmiotami uczestniczącymi w realizacji	1. wdrożeniowe (programowania) – strategie, plany, programy; 2. finansowe – uchwały budżetowe, fundusze sołeckie, podatki, opłaty; 4. planowania przestrzennego – mpzp, procedury partycypacji w planowaniu przestrzennym; 5. społeczne – działania edukacyjne, informacyjne, konsultacje społeczne, partnerstwa, systemy informacji przestrzennej; 7. kontrolne – monitoring stanu, aktualizacje.
Cel operacyjny: tworzenie warunków do partycypacji i integracji społecznej na terenie całej Gminy, w tym na obszarach wiejskich			
Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmiot monitorujący	Instrumenty realizacji
Wydział Organizacyjny i Obsługi Rady Miejskiej we współpracy z Wydziałem Rozwoju Gospodarczego	sołectwa NGO Gminne Centrum Informacji	Gminne Centrum Informacji we współpracy z podmiotami realizującymi	1. programowania – strategie, plany, programy; 2. finansowe – uchwały budżetowe, fundusze sołeckie; 3. prawne – wynikające bezpośrednio z przepisów ustawowych dotyczących partycypacji; 4. planowania przestrzennego – mpzp, procedury partycypacji w planowaniu przestrzennym; 5. społeczne – działania edukacyjne, informacyjne, konsultacje społeczne, partnerstwa, systemy informacji przestrzennej; 6. Koordynacji – ciała o charakterze opiniotwórczym; 7. kontrolne – monitoring stanu, aktualizacje.

Cel operacyjny: współpraca i koordynacja na rzecz atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego dla różnych grup wiekowych			
Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmiot monitorujący	Instrumenty realizacji
Gminne Centrum Informacji we współpracy z Wydziałem Rozwoju Gospodarczego	Biblioteka Miejska, OSiR MOK sołectwa NGO	Gminne Centrum Informacji we współpracy z podmiotami uczestniczącymi w realizacji	1. programowania – strategie, plany, programy; 2. finansowe – uchwały budżetowe, fundusze sołeckie; 5. społeczne – działania edukacyjne, informacyjne, konsultacje społeczne, partnerstwa; 6. Koordynacji – ciała o charakterze opiniodawczym; 7. kontrolne – monitoring stanu, aktualizacje.

Zarządzanie procesem wdrażania Strategii rozwoju Gminy wymaga:

- koordynowania procesu na poziomie dokumentów wykonawczych, którymi są: programy, strategie, plany opracowywane i realizowane w Gminie Mszczonów. Niniejsza Strategia stanowi dla nich swoistą „ramę”, punkt odniesienia. Dzięki kontynuacji celów zapisanych w dotychczasowej Strategii (z 2016 roku), dokumenty planistyczne i programowe nie pozostają w sprzeczności z zapisami nowej, opracowanej Strategii z perspektywą 2030 roku. Ponieważ jednak część dokumentów programowych będzie wymagała aktualizacji, część będzie opracowywana jako nowe, to zakłada się badanie zgodności zapisów dokumentów planistycznych i programowych z zapisami Strategii. W ten sposób system realizacji lokalnej polityki rozwoju będzie spójny;
- prowadzenia monitorowania realizacji celów i kierunków działań oraz ewaluacji Strategii. Z punktu widzenia zarządzania gminą istotą monitoringu jest gromadzenie, opracowywanie i przekazywanie informacji przydatnych w procesie koordynacji rozwoju. Stąd też przedmiotem monitoringu jest gmina, pojmowana jako spójny system społeczno-gospodarczo-przestrzenny. W tab. 36 przedstawiono jednostki odpowiedzialne za monitorowanie poszczególnych celów operacyjnych. Przewiduje się, że monitoring będzie prowadzony w oparciu o wskaźniki zaprezentowane w tab. 37 a raport (tabela) będzie udostępniony społeczności lokalnej jako element Raportu o stanie Gminy.

Tab. 37. Proponowane wskaźniki monitorowania dla celów operacyjnych

Cel operacyjny: podjęcie działań na rzecz włączenia społecznego i przeciwdziałanie procesom wykluczenia
Wskaźniki monitoringu: • Odsetek dzieci objętych opieką świetlicową • Liczba miejsc oferujących opiekę nad dziećmi do lat 3 (w tym na obszarze wiejskim Gminy) • Liczba szkół (lub odsetek z funkcjonujących) oferujących zajęcia dodatkowe, w tym w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu

• Liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych i programów pomocowych • Liczba (i rodzaje) programów z zakresu profilaktyki zdrowotnej • Utworzenie przystanku kolejowego na terenie Gminy (wskaźnik jednorazowy) • Liczba i rodzaje e-usług dostępnych w Urzędzie Miejskim
Cel operacyjny: rozwój infrastruktury technicznej, w tym sieciowej
Wskaźniki monitoringu: • % mieszkańców Gminy korzystających z wodociągu (w tym na obszarach wiejskich) • % mieszkańców Gminy korzystających z kanalizacji (w tym na obszarach wiejskich) • Wykaz miejscowości, w których w danym roku realizowane były zadania w zakresie rozwoju sieci kanalizacyjnej • % mieszkańców Gminy korzystających z gazociągu (w tym na obszarach wiejskich) • Budowa nowych dróg (liczba, długość) • Remonty już istniejących dróg (liczba, długość) • Budowa chodników i ścieżek rowerowych (liczba, długość)
Cel operacyjny: prowadzenie polityki lokalnej (w tym przestrzennej) sprzyjającej inwestycjom i tworzeniu stref rozwoju gospodarczego
Wskaźniki monitoringu: • % powierzchni (i powierzchnia w ha) gminy objętej mpzp • liczba mpzp poddanych aktualizacji i/lub opracowaniu • powierzchnia stref rozwoju gospodarczego (ha)
Cel operacyjny: podejmowanie działań i wdrażanie rozwiązań wpływających na jakość środowiska i jakość życia na terenie Gminy
Wskaźniki monitoringu: • Liczba (i wykaz) instalacji OZE, w tym szczególnie na obiektach użyteczności publicznej • Liczba szkoleń/spotkań informacyjnych nt. OZE skierowanych do mieszkańców • Odsetek odpadów komunalnych podlegających recyklingowi • Liczba działań informacyjno-edukacyjnych skierowanych do mieszkańców nt. możliwości zmniejszania ilości produkowanych w gospodarstwach domowych odpadów • Liczba i powierzchnia (ha) obszarów zrewitalizowanych lub nowoutworzonych jako wspólne przestrzenie publiczne • % powierzchni Gminy objęty formami ochrony przyrody
Cel operacyjny: tworzenie warunków do partycypacji i integracji społecznej na terenie całej Gminy, w tym na obszarach wiejskich
Wskaźniki monitoringu: • Liczba prowadzonych procesów partycypacji, konsultacji (w tym na obszarach wiejskich) – w tym procesy prowadzone w formule on-line • Liczba osób biorących udział w procedurze wykorzystania Funduszy Sołeckich (z podziałem na sołectwa) • Liczba imprez integracyjnych zgłaszanych do wspólnego kalendarza (z podziałem na miejscowości gminne) • Liczba obiektów (z podziałem na miejscowości) umożliwiających integrację społeczną poza terenem Miasta (świetlice wiejskie, dostępne w szkołach sale na spotkania, kluby seniora itp.) • Liczba działań integracyjnych i edukacyjnych dedykowanych imigrantom pracującym i mieszkającym na terenie Gminy • Powołanie Młodzieżowej Rady Gminy (wskaźnik jednorazowy)
Cel operacyjny: współpraca i koordynacja na rzecz atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego dla różnych grup wiekowych
Wskaźniki monitoringu: • Liczba imprez z poszczególnych miejscowości (z podziałem na kategorie, grupy wiekowe) zgłaszanych do wspólnego kalendarza

• Liczba uczestników imprez kulturalnych (związanych ze spędzaniem czasu wolnego) z podziałem na kategorie• Liczba ofert spędzania wolnego czasu przygotowanych partycypacyjnie, we współpracy z zainteresowanymi• Liczba obiektów sportowych i przeznaczonych do rekreacji (w podziale na kategorie)• Długość w km nowych ścieżek rowerowych i spacerowych

Ponadto raz na trzy lata proponuje się przeprowadzenie uproszczonej, partycypacyjnej procedury ewaluacji poszukując odpowiedzi na następujące pytania:

- jakie zmiany zaszły w otoczeniu Gminy, w tym czy zmieniły się dokumenty wyższego rzędu, do których nawiązuje Strategia lokalna;
- czy cele zapisane w Strategii pozostają aktualne i adekwatne do uwarunkowań rozwojowych Gminy;
- czy są cele, które zostały już zrealizowane (lub uległy dezaktualizacji) i powinny zostać usunięte ze Strategii.

Uproszczona ewaluacja powinna wykorzystywać raporty z realizacji, zestawienie osiągniętych wskaźników i metodą pracy warsztatowej i dyskusyjnej lokalni liderzy powinni przygotować rekomendacje dla Rady Gminy dotyczące ewentualnej aktualizacji dokumentu.

8. Ramy finansowe i źródła finansowania

Wieloletnia prognozy finansowa gminy. W celu dokonania wieloletnich projekcji dochodów i wydatków budżetowych, uwzględniających trendy i kierunki rozwoju ekonomicznego gminy opracowany został zestaw założeń, uwzględniających sytuację makroekonomiczną oraz lokalne uwarunkowania społeczno-gospodarcze.

W niniejszym opracowaniu projekcje na lata 2021-2027 zostały oparte na najbardziej aktualnych wynikach finansowych, odpowiednio modyfikowanych o wskaźniki przewidywanej inflacji, wzrostu gospodarczego czy też inne, definiowane indywidualnie dla poszczególnych kategorii. Za wielkości bazowe obrano kwoty wynikające z uchwały budżetowej na 2021 rok oraz wieloletniej prognozy finansowej gminy.

Scenariusz ten nie uwzględnia wzrostu wydatków bieżących wynikających z oddania do użytku nowych lub modernizacji istniejących obiektów.

W kolejnych latach prognozy wartości wydatków przyjęto na poziomie, który na koniec każdego roku pozwala uzyskać dodatni skumulowany stan gotówki. Zapewnia to zachowanie równowagi finansowej oraz długookresowej płynności finansowej.

Według przeprowadzonych szacunków własny potencjał inwestycyjny kolejnych lat wyniesie:

- w 2021r. – 20,9 mln zł;
- w 2022r. – 14,5 mln zł;
- w 2023r. – 10,4 mln zł,
- w 2024r. - 10,2 mln zł;
- w 2025r. - 9,0 mln zł;
- w 2026r. - 9,6 mln zł;
- w 2027r. - 10,9 mln zł;

Przeprowadzone analizy finansowe wykazują niewielki spadek własnego potencjału inwestycyjnego w latach 2015-2016. Wynika to z realizacji szerokiego zakresu zadań rozwojowych (w okresie 2009-2014) - w wartościach wykraczających ponad własny potencjał finansowy gminy. Źródłem ich finansowania były środki dłużne. Konsekwencją spłaty jest w kolejnych latach obniżenie własnego potencjału inwestycyjnego gminy. Nadal jednak potencjał rozwojowy przy przyjęciu założeń konstrukcji budżetu określonych w tym Scenariuszu pozostaje wysoki.

Prognozę sporządzono przy założeniu, że skumulowany stan gotówki w okresie objętym prognozą pozostaje dodatni, co zapewnia utrzymanie równowagi budżetowej. Szczegóły przepływów przedstawiono w tab. 38.

Tab. 38. Prognoza w zakresie wolnych środków budżetowych i rocznych przepływów (lata 2021-2027)

Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Inwestycje i inne wydatki majątkowe w mln zł	20 920 925	14 502 117	10 424 692	10 195 381	9 037 735	9 562 935	10 872 230
Roczne przepływy gotówki netto w zł	4 341 187	-1 313 796	-3 873 973	-250 000	50 000	100 000	-100 000

Wolne środki na koniec roku w zł	5 577 554	4 263 758	389 785	139 785	189 785	289 785	189 785
---	------------------	------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych budżetowych gminy Mszczonów

Analiza wskaźnikowa przeprowadzona dla lat 2021-2027 przedstawiona została w tab. 39.

Tab. 39. Analiza wskaźnikowa dla lat 2021-2027

WSKAŹNIKI	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Skorygowana nadwyżka operacyjna (art. 242)	21 591 527	19 515 875	14 248 450	10 264 666	8 922 520	9 585 720	11 071 015
wskaźnik zachowany	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
IWZ wskaźnik zachowany	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
Inwestycje jako % dochodów	20,97%	15,25%	11,21%	10,76%	9,44%	9,71%	10,66%
Inwestycje jako % dochodów własnych	23,05%	22,74%	23,01%	22,64%	22,53%	22,40%	22,09%
Roczne przepływy gotówki jako % dochodów	4,35%	-1,38%	-4,17%	-0,26%	0,05%	0,10%	-0,10%
Skumulowany stan gotówki jako % dochodów	5,59%	4,48%	0,42%	0,15%	0,20%	0,29%	0,19%
Dynamika dochodów	-4,69%	-2,25%	1,97%	1,01%	2,81%	3,59%	-4,69%
Dynamika wydatków bieżących	2,20%	2,40%	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%	2,20%

Źródło: obliczenia własne na podstawie gminy Mszczonów

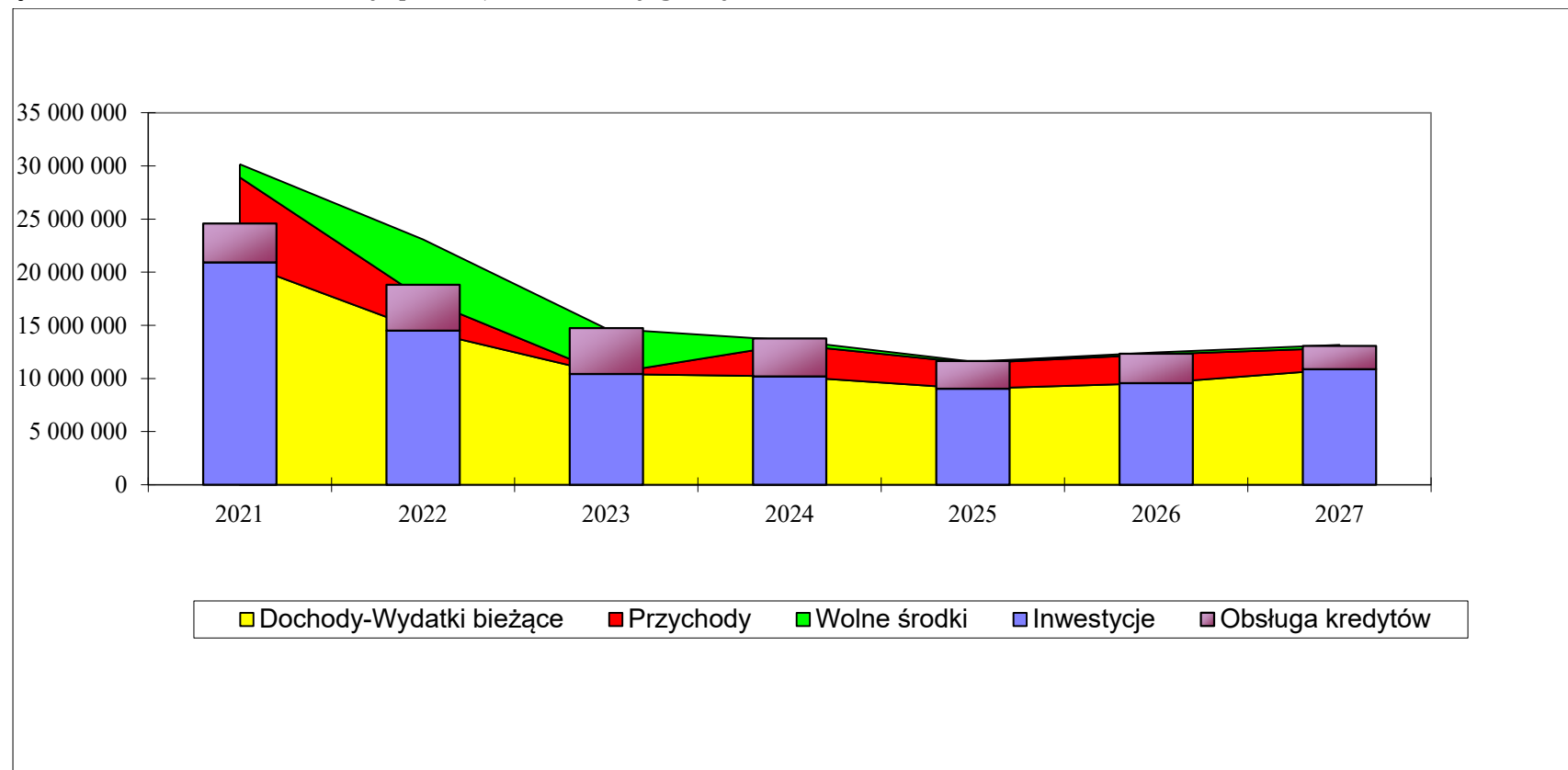
Jak wynika z analizy wskaźnikowej – Scenariusz ten z prawnego i ekonomicznego punktu widzenia nie wykazuje formalnych zagrożeń dla przyszłej sytuacji finansowej gminy.

Dane liczbowe dla tego wariantu prognozy zostały przedstawione w tab. 40 - Scenariusz I, a zobrazowane na rys. 58.

Tab. 40. Scenariusz I „Własny potencjał finansowy gminy Mszczonów – zgodnie z WPF”

Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
DOCHODY OGÓŁEM	99 786 755	95 102 995	92 959 991	94 794 062	95 751 383	98 444 424	101 975 756
w tym dochody bieżące	99 786 755	95 102 995	92 959 991	94 794 062	95 751 383	98 444 424	101 975 756
WYDATKI BIEŻĄCE:	78 865 830	80 600 878	82 535 299	84 598 681	86 713 648	88 881 489	91 103 526
WYDATKI NA OBSŁUGĘ ZADŁUŻENIA	565 765	563 796	440 000	320 500	255 000	167 000	91 000
SRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE BRUTTO	20 355 160	13 938 321	10 424 692	10 195 381	9 037 735	9 562 935	10 872 230
FINANSOWANIE MBBR							
Przychody z zaciągania długu	8 000 000	3 000 000	0	3 000 000	2 400 000	2 700 000	2 000 000
Przychody z prywatyzacji	0	0	0	0	0	0	0
Spłata zadłużenia	3 093 048	3 750 000	3 873 973	3 250 000	2 350 000	2 600 000	2 100 000
Pozostałe rozchody	0	0	0	0	0	0	0
ŚRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE NETTO	25 262 112	13 188 321	6 550 719	9 945 381	9 087 735	9 662 935	10 772 230
INWESTYCJE I INNE WYDATKI MAJĄTKOWE	20 920 925	14 502 117	10 424 692	10 195 381	9 037 735	9 562 935	10 872 230
Roczne przepływy gotówki netto	4 341 187	-1 313 796	-3 873 973	-250 000	50 000	100 000	-100 000
Wolne środki na koniec roku	5 577 554	4 263 758	389 785	139 785	189 785	289 785	189 785

Rys. 58. Scenariusz I „Własny potencjał finansowy gminy Mszczonów”

Potencjalne źródła finansowania inwestycji. Zdolność gmin do inwestowania zależy od wielkości i struktury dochodów budżetowych, poziomu i struktury wydatków, relacji pomiędzy poszczególnymi strumieniami pieniężnymi i ich wartościami wynikowymi, takimi jak: dochody ogółem, wydatki bieżące i majątkowe, nadwyżka operacyjna, wolne środki na rachunkach bankowych, wielkość zadłużenia.

Podjęcie decyzji o podjęciu realizacji inwestycji komunalnych wymaga przygotowania długookresowej strategii finansowej. Wymaga to:

- precyzyjnego określenia źródeł ich finansowania,
- ustalenia środków koniecznych dla wykonania poszczególnych etapów,
- zapewnienia w budżecie odpowiednich kwot udziału własnego,
- zapewnienie płynności finansowej na każdym etapie i w każdej fazie projektu inwestycyjnego.

Podstawą realizacji projektów inwestycyjnych są własne środki budżetowe. Ich wydajność decyduje o możliwości zastosowania innych – uzupełniających źródeł finansowania. Wewnętrzne źródła finansowania należy rozumieć jako dochody własne, jakie pozostają do dyspozycji określonej jednostki samorządu terytorialnego. Gdy gospodarka finansowa jednostki bazuje na stabilnych dochodach własnych, władze lokalne mają możliwość tworzenia wiarygodnych prognoz finansowych i kształtowania alternatywnych scenariuszy finansowania inwestycji. Potencjał inwestycyjny (rozwojowy) to środki finansowe, które JST może w określonym czasie przeznaczyć na finansowanie nowych przedsięwzięć inwestycyjnych, przy założeniu, że będzie ona wykonywać wszystkie bieżące zadania, dokona niezbędnej wymiany sprzętu oraz utrzyma bezpieczny poziom zadłużenia. Jego poziom decyduje o całkowitych możliwościach inwestycyjnych danej jednostki samorządu w dłuższym horyzoncie czasowym. Kluczowe znaczenie dla generowania własnego potencjału finansowego ma poziom osiągniętej nadwyżki operacyjnej. Jej wysokość określa możliwość pozyskania zewnętrznych źródeł finansowych (zwrotnych i bezzwrotnych), w tym instrumentów dłużnych.

W polskich gminach własny potencjał finansowy jest w większości przypadków niewspółmiernie niski w stosunku do zidentyfikowanych potrzeb inwestycyjnych. W takiej sytuacji konieczne jest pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania. Należą do nich:

- środki o charakterze bezzwrotnym, wśród nich dotacje krajowe, dotacje unijne i inne środki zagraniczne niepodlegające zwrotowi,
- instrumenty rynku dłużnego – w tym: pożyczki, kredyty bankowe oraz obligacje komunalne;
- formy alternatywne, takie jak partnerstwo publiczno-prywatne, leasing i umowy o podobnym charakterze oraz faktoring.

Praktyka finansowania inwestycji przez gminy wykazuje, że najczęściej stosowanym zewnętrznym źródłem finansowania inwestycji gmin są środki dłużne. Dochody zwrotne dają władzom publicznym możliwość zwiększania wydatków inwestycyjnych, generują jednak zobowiązania finansowe o określonych kosztach oraz terminach spłat. Wynikają z

tego zarówno pewne korzyści jak i określone zagrożenia. Wśród korzyści zaciągania długu należy w pierwszej kolejności wymienić pozyskanie zasobów kapitału dającego możliwość finansowania zadań inwestycyjnych w wartościach przekraczających własne możliwości budżetowe. Rozsądna alokacja tak pozyskanych środków daje szansę przyspieszenia procesów rozwoju lokalnego oraz wzmocnienia lokalnej bazy ekonomicznej. Większe inwestycje infrastrukturalne to także szansa na rozwój lokalnej gospodarki. Poprzez uzbrojenie terenów, budowę dróg oraz obiektów infrastruktury społecznej tworzone są warunki dla lokalizacji nowej i rozbudowy istniejącej działalności gospodarczej, a także dla rozwoju funkcji mieszkaniowych. Korzystanie z instrumentów rynku dłużnego stawia przed władzami gmin wyzwanie znajomości zasad funkcjonowania rynku kapitałowego, specyfiki poszczególnych instrumentów finansowych, a także umiejętności planowania i prognozowania budżetu.

Z oczywistych przyczyn najbardziej pożądanym zewnętrznym źródłem finansowania inwestycji są dotacje bezzwrotne. Mogą mieć one charakter krajowy lub zagraniczny. Do pierwszej grupy zalicza się np. środki pozyskiwane z funduszy celowych, w tym z Narodowego i Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, służące współfinansowaniu, na określonych warunkach samorządowych projektów mających na celu poprawę stanu środowiska naturalnego. Drugą grupę dotacji stanowią środki unijne oraz inne zagraniczne niepodlegające zwrotowi (np. Fundusz Norweski, Fundusz EOG). Podstawą pozyskania środków finansowych jest tu bardzo dobre przygotowanie projektów inwestycyjnych oraz zdolność do zapewnienia wkładu własnego, współfinansującego przedsięwzięcie inwestycyjne. Wydatkowanie środków z Unii Europejskiej na lata 2021-2027 ma na celu wyrównywanie różnic i zapewnienie wszystkim podobnego komfortu życia. Dzięki projektom współfinansowanym z nowego budżetu UE będzie można uzyskać poprawę w dostępie do infrastruktury transportu, energetyki, środowiska, zdrowia czy kultury.

Wśród alternatywnych źródeł finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych należy przede wszystkim zwrócić uwagę na partnerstwo publiczno-prywatne. Angażowanie partnerów prywatnych służy przede wszystkim lepszemu wydatkowaniu środków publicznych dzięki wykorzystaniu ich wiedzy i niezależnej kontroli założeń projektowych przez instytucje finansowe. Przez partnerstwo publiczno-prywatne należy rozumieć stosunki umowne zawierane między podmiotem publicznym i partnerem prywatnym, służące realizacji zadania publicznego. Podstawową zasadą jest realizacja przez partnera prywatnego przedsięwzięcia za wynagrodzeniem na rzecz JST. W umowie precyzuje się, czy partner prywatny poniesie w całości, czy tylko w części nakłady na realizację przedsięwzięcia. Drugą zasadą jest nadwyżka korzyści dla interesu publicznego (społeczności samorządowej), przeważająca nad korzyściami wynikającymi z innych sposobów realizacji tego przedsięwzięcia. Takimi korzyściami mogą być oszczędności w wydatkach, podniesienie standardu świadczonych usług lub obniżenie uciążliwości dla otoczenia, w szczególności dla społeczeństwa.

Racjonalne finansowanie inwestycji w ujęciu wieloletnim wymaga stosowania zintegrowanych instrumentów zarządzania, takich jak: strategia rozwoju gminy, wieloletni plan inwestycyjny, wieloletni plan finansowy (wyznaczający własny potencjał

inwestycyjny oraz możliwość doboru zewnętrznych źródeł finansowania), a także instrumenty planowania przestrzennego.

Spis tabel:

- Tab. 1. Partycypacja w poszczególnych etapach budowania Strategii
- Tab. 2. Liczba ludności wg miejsca zamieszkania
- Tab. 3. Urodzenia żywe na 1000 mieszkańców
- Tab. 4. Zgony na 1000 mieszkańców
- Tab. 5. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w latach 2016-2019
- Tab. 6. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 mieszkańców
- Tab. 7. Gęstość zaludnienia gminy Mszczonów na tle kraju i województwa – lata 2015-2019
- Tab. 8. Współczynnik feminizacji – gmina Mszczonów lata 2015-2019
- Tab. 9. Odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym – gmina Mszczonów lata 2015-2019
- Tab.10. Odsetek ludności w wieku produkcyjnym – gmina Mszczonów lata 2015-2019
- Tab. 11. Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym – gmina Mszczonów lata 2015-2019
- Tab. 12. Współczynnik obciążenia demograficznego – gmina Mszczonów lata 2015-2019
- Tab.13. Gmina miejsko-wiejska Mszczonów ludność według płci oraz ekonomicznych i biologicznych grup wieku, stan w dniu 31.XII
- Tab. 14. Ruch naturalny i wędrownikowy 2022 – 2030 - Gmina Mszczonów ogółem
- Tab. 15. Podmioty według sekcji PKD 2007 w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim) w latach 2015-2019
- Tab. 16. Wybrane statystyki dotyczące rynku pracy w gminie Mszczonów w latach 2015-2020
- Tab. 17. Liczba przyznanych dotacji celowych ze środków budżetu gminy Mszczonów na sfinansowanie wydatków poniesionych na sfinansowanie części wydatków poniesionych na pokrycie kosztów zakupu i montażu urządzeń wchodzących w skład systemu oczyszczania ścieków – przydomowej oczyszczalni ścieków służącej do odprowadzania ścieków bytowych z budynków mieszkalnych w latach 2015-2020
- Tab. 18. Liczba czytelników w ujęciu rocznym na terenie gminy Mszczonów z podziałem na obszar miasta i teren wiejski
- Tab. 19. Obowiązujące plany miejscowe – powierzchnia objęta planami i odsetek powierzchni gminy objętej mpzp
- Tab. 20. Osoby i rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia ze strony pomocy społecznej w gminie Mszczonów w latach 2015-2019
- Tab. 21. Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w podziale na powody udzielania pomocy w gminie Mszczonów w latach 2015-2020
- Tab. 22. Działalność punktów rehabilitacyjnych w Mszczonowie i Osuchowie w latach 2015-2020
- Tab. 23. Mieszkania wyposażone w instalacje na obszarach miejskich Mszczonowa, powiatu żyrardowskiego i województwa mazowieckiego w latach 2015-2019 (w %)

- Tab. 24. Mieszkania wyposażone w instalacje na obszarach wiejskich Mszczonowa, powiatu żyrardowskiego i województwa mazowieckiego w latach 2015-2019 (w %)
- Tab. 25. Wyniki egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego i matematyki w gminie Mszczonów, powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2019-2020 (w %)
- Tab. 26. Frekwencja w wyborach w gminie Mszczonów, powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2020 (w %)
- Tab. 27. Liczba otwartych konkursów ofert i małych grantów (wraz z ich obszarami tematycznymi) przyznawanych organizacjami pozarządowym w gminie Mszczonów a także liczba konsultowanych z nimi aktami prawa miejscowego, w latach 2016-2019
- Tab. 28. Dochody budżetu Gminy Mszczonów 2012-2020 (wartości nominalne i realne w zł)
- Tab. 29. Struktura dochodów budżetu Gminy Mszczonów lata 2012-2020 (w %)
- Tab. 30. Wielkość i struktura dochodów własnych budżetu Gminy Mszczonów w latach 2012-2020
- Tab. 31. Wydatki budżetu Gminy Mszczonów w latach 2012-2020 w zł.
- Tab. 32. Struktura wydatków Gminy Mszczonów w latach 2012-2020 – udział % w wydatkach ogółem
- Tab. 33. Struktura wydatków inwestycyjnych w latach 2012-2020 w tys. zł
- Tab. 34. Analiza SWOT - wersja ostateczna po konsultacji z lokalnymi liderami podczas pracy warsztatowej
- Tab. 35. Hierarchia celów i przyjęte kierunki działań
- Tab. 36. Założenia realizacyjno-organizacyjne w ramach przyjętych celów operacyjnych
- Tab. 37. Proponowane wskaźniki monitorowania dla celów operacyjnych
- Tab. 38. Prognoza w zakresie wolnych środków budżetowych i rocznych przepływów (lata 2021-2027)
- Tab. 39. Analiza wskaźnikowa dla lat 2021-2027
- Tab. 40. Scenariusz I „Własny potencjał finansowy gminy Mszczonów – zgodnie z WPF”

Spis rysunków:

- Rys. 1. Gmina na tle powiatu Żyrardowskiego i głównych szlaków komunikacyjnych
- Rys. 2. Roczna dynamika zmian liczby ludności
- Rys. 3. Urodzenia żywe na 1000 mieszkańców
- Rys. 4. Zgony na 1000 mieszkańców
- Rys. 5. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 mieszkańców
- Rys. 6. Współczynnik feminizacji – gmina Mszczonów – lata 2015-2019
- Rys. 7. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym – gmina Mszczonów – lata 2015-2019
- Rys. 8. Udział ludności w wieku produkcyjnym – gmina Mszczonów – lata 2015-2019
- Rys. 9. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym – gmina Mszczonów – lata 2015-2019
- Rys. 10. Współczynnik obciążenia demograficznego – gmina Mszczonów lata 2015-2019
- Rys. 11. Pomioty gospodarcze na 1000 mieszkańców w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 12. Udział podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 13. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 14. Nowo zarejestrowane podmioty gospodarki narodowej w sektorze prywatnym na 10 tys. mieszkańców w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 15. Instytucje otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 16. Ludność korzystająca z wodociągów w % ogółu ludności w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 17. Ludność korzystająca z kanalizacji w % ogółu ludności w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 18. Ludność korzystająca z instalacji gazowej w % ogółu ludności w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019 (w %)
- Rys. 19. Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku ogółem na 1 mieszkańca w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019 (w kg)
- Rys. 20. Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze

- wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 21. Pokrycie gminy Mszczonów miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego
- Rys. 22. Liczba mieszkańców gminy w poszczególnych miejscowościach wiejskich
- Rys. 23. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w gminie Mszczonów w latach 2015-2020
- Rys. 24. Ludność na aptekę ogólnodostępną w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 25. Ambulatoryjna opieka zdrowotna – porady lekarskie w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim) w latach 2015-2019
- Rys. 26. Mieszkania na 1000 mieszkańców w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 27. Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 28. Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 29. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019 (w m²)
- Rys. 30. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019 (w m²)
- Rys. 31. Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 32. Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 33. Uczniowie przypadający na 1 oddział w gimnazjach w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2018
- Rys. 34. Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach ogólnokształcących w Mszczonowie (ogółem i w mieście), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 35. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019 (w %)

- Rys. 36. Współczynnik skolaryzacji netto dla gimnazjów w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2018 (w %)
- Rys. 37. Dochody budżetu gminy Mszczonów w latach 2012-2020 w zł
- Rys. 38. Przyrost dochodów gminy Mszczonów w latach 2012-2020 oraz w wybranych podokresach
- Rys. 39. Struktura dochodów budżetów gminy Mszczonów w % wartości zsumowane dla lat 2012-2020
- Rys. 40. Dynamika poszczególnych źródeł dochodów budżetu gminy Mszczonów w latach 2012-2020 w zł
- Rys. 41. Struktura % dochodów gminy Mszczonów w latach 2012-2020 w zł
- Rys. 42. Struktura lokalnych dochodów własnych w budżecie gminy Mszczonów w latach 2012-2020 w zł
- Rys. 43. Struktura dochodów z udziałów w podatkach dochodowych budżetu państwa w latach 2012-2020 (w%)
- Rys. 44. Wydatki budżetu gminy Mszczonów w latach 2012-2020 w zł
- Rys. 45. Dynamika zmian dochodów i wydatków w budżecie gminy Mszczonów w latach 2013-2020 w zł
- Rys. 46. Struktura wydatków gminy Mszczonów w latach 2012-2020
- Rys. 47. Struktura wydatków bieżących w gminie Mszczonów – lata 2012-2020
- Rys. 48. Wydatki inwestycyjne budżetu gminy Mszczonów w latach 2012-2020 w zł
- Rys. 49. Struktura wydatków inwestycyjnych gminy Mszczonów w latach 2012-2020
- Rys. 50. Zestawienie dochodów i wydatków w budżecie gminy Mszczonów w latach 2012-2020 w zł
- Rys. 51. Biorący udział w badaniu ankietowym – grupy wiekowe
- Rys. 52. Aktywność zawodowa respondentów
- Rys. 53. Ocena realizacji Strategii lokalnej z 2016 roku dokonana przez wypełniających ankietę on-line
- Rys. 54. Gmina Mszczonów na tle układu komunikacyjnego
- Rys. 55. Uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe dla rozwoju Gminy
- Rys. 56. Lokalizacja infrastruktury społecznej
- Rys. 57. Główne sfery przestrzenne Gminy i planowane kierunki rozwoju w ramach Strategii
- Rys. 58. Scenariusz I „Własny potencjał finansowy gminy Mszczonów”

